

CÂNDELA DE MONTRÉAL

LA CHANDELLE DE MONTRÉAL

Anul XVIII, Nr. 5

– decembrie 2014 –

48 pagini

*100 de ani de la atestarea scrisă
a Comunității Române din Quebec*

HORA ROMÂNEASCĂ

V

toți românii suntem ca o horă
ce se-ntinde...fără de hotare.
sub Dumnezeiasca auroră
găsim cuiburi pentru fiecare.

ne sărbătorim, c-așa-s românii,
cu merinde și vin bun pe masă.
am zvîrlit în grote reci stăpânii
și prin lume - suntem ca acasă.

noi împingem unde ni se cere.
anotimpul drag ni-i primăvara.
dorul veșnic...doina, ni-s averea;
cu tristețe părăsit-am ȚARA.

george FILIP

Actuala Casă Română (Casa parohială)
a Catedralei Buna Vestire, construită în 1981,
la 8060 Christophe Colomb

Revistă de literatură și cultură generală

bilingvă / bilingue

Revue de littérature et de culture générale

Sumarul numărului

PASTORALA LA NAȘTEREA DOMNULUI IISUS HRISTOS ANUL MÂNTUIRII 2014 Liviu ALEXANDRESCU, preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal.....	3
UN SFÂNT AMERICAN MAI PUȚIN CUNOSCUȚ ROMÂNILOR: SFÂNTUL HERMAN (GHERMAN) DIN ALASKA Diacon Nicolae MARINESCU	3
COMUNITATEA ROMÂNĂ DIN MONTREAL LA 100 DE ANI DE ISTORIE (1914-2014) Victor ROSCA.....	5
ȘARPELE DE ARAMĂ Dumitru ICHIM	8
CANADA DIN ÎNCEPUTUL ANILOR ‘60 Wladimir PASKIEVICI.....	9
POVEȘTILE MIRUNEI Miruna OCNĂREANU	13
EROII NU MOR NICIODATĂ ȘARJA DE LA PRUNARU Elena BUICA.....	14
100 OAMENI - OMAGII – OAMENI george FILIP	16
ULTIMUL MARE VAL AL EMIGRAȚIEI ROMÂNEȘTI LA MONTREAL Marius FINCA	18
SCURTĂ ISTORIE A UNUI CENACLU LITERAR Livia NEMTEANU.....	19
ROMÂNI PATRIOȚI Corina si Mihai LUCA.	20
100 DE ANI Melania RUSU CARAGIOIU ..	21
LES ÉMIGRÉS Miruna TARCĂU	23
IARNA DIN... PRIMĂVARĂ Elena OLARIU	25
MICILE FAPTE MARI, SAU EROISMUL DE FIECARE ZI Milena MUNTEANU-LITOIU	26

FACEREA LUMII Proiect de film Livia NEMTEANU	27
MA PARTICIPATION À DES ACTIVITÉS OU À DES ÉVÉNEMENTS REMARQUABLES DE LA COMMUNAUTÉ ROUMAINE DE MONTRÉAL Wladimir PASKIEVICI	28
UN GÂND PENTRU CANADA ȘI ROMÂNIA DE ANUL NOU Elena BUICA	31
NOAPTE DE CRĂCIUN Lia RUSE.....	32
UN SOARE PARADISIAC Gânduri și note de lector Melania RUSU CARAGIOIU	34
ANTOINE SOARE – PRIETENUL, PROFESORUL, POETUL Wladimir PASKIEVICI	36
FUNIA ROȘIE – V – Leonard VOICU	38
URSEI Gheorghe Puiu RĂDUCAN – TEPEȘTI	39
MOARTEA LUI BARBU SLĂTINEANU. Prof. Dr. Paul DĂNCESCU.....	41
PENSE COMME LE VENT! Christina CALLIMACHE	43
AGAGUK (XX) Roman de Yves THÉRIAULT. Traducere din limba franceză de Ortansa TUDOR	44
ANUNȚURILE COMUNITĂȚII.....	47
APARIȚII EDITORIALE (SCRIITORI CANADIENI):.....	48
Milena MUNTEANU – DEPARTE DE ȚARA CU DOR	48
Corina CALȚAN – UN GEAMĂT DE IUBIRE	48
Mircea BÂRSILĂ, Traian GĂRDUȘ – SONETE DESUETE	48

Candela de Montreal , revistă fondată și editată, din 1997, de Victor Roșca

Redacția și administrația: 8060 Christophe Colomb, Montréal, Québec, Canada H2R 2S9; Telefon:(514) 736-0950

Redactor Șef : Victor Roșca

Secretar de redacție: George Filip

Ilustrațiile : Angela Faina

Consilier de redacție: pr. Liviu Alexandrescu

Redactori : Ortansa Tudor, Marius Fincă, Carmen Ionescu

Tehnoredactare: Marius Neaga

ISSN 1495 – 8929 Canada, Dépôt légal - Bibliothèque nationale du Canada et Bibliothèque nationale du Québec, 1997

PASTORALA LA NAȘTEREA DOMNULUI IISUS HRISTOS ANUL MÂNTUIRII 2014

*Liviu ALEXANDRESCU,
preot paroh al Catedralei „Buna Vestire” din Montreal*

*„Hristos Se naște, măriți-L!
Hristos din ceruri, întâmpinați-L!”*

Iubiți credincioși!

Ne-a ajutat Bunul Dumnezeu, să ajungem cu pace și sănătate, la Marea Sărbătoare a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, în acest an binecuvântat 2014. Acest Praznic, ne deschide sufletul și luminează mintea, pentru a înțelege „taina cea din veac ascunsă”, taina Întrupării Mântuitorului Hristos, prilej de bucurie în fiecare casă de creștin.

Bucuria îngerilor devine bucuria noastră, căci astăzi am fost repuși la starea cea dintâi, starea pierdută în Grădina Edenului. Bucurați-vă pentru dragostea oferită de Dumnezeu, pentru cadoul oferit nouă creștinilor, în ziua de Crăciun, ziua Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos: „Așa de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său, Cel Unul Născut, L-a dat ca cel ce crede în El, să nu moară ci să aibă viață veșnică” (Ioan III, 16).

Suntem așezați în Raiul existenței, mai presus de îngeri, căci Dumnezeu n-a trimis înger pentru înger, ci a trimis „Om pentru om”.

Astfel, Dumnezeu S-a coborât pe pământ, pentru ca omul să se ridice la cer. Astăzi, toată făptura: „cerul și pământul, după proorocie să se veselească”.

Toate cântările și colindele străbune, ne cheamă să fim împreună la Betleemul Iudeii: „Veniți să vedem, credincioși,

unde S-a născut Hristos”, să vedem simplitatea ieslei unde S-a născut Iisus, paiele care L-au înfășat, magii și pastorii închinându-se și îngerii zicând: „Mărire întru cei de sus Lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie”.

Astăzi, creștinului, i se deschide ușa împărăției, închisă de la părinții strămoșești Adam și Eva, iar Lumina cunoștinței, ne îndreaptă spre Betleemul bunătății, iubirii, păcii, prin darurile Duhului Sfânt. Acum, casa Lui Hristos, devine casa inimilor noastre.

Nașterea Domnului trebuie întâmpinată cu fapte bune, cu milostenie, cu gânduri de pace și iubire de semenii. Fiecare om, devine acum o peșteră a Betleemului, unde poate să se așeze Fiul Lui Dumnezeu, adus de Maica Domnului, iar sufletele curate devin asemenea scutecelor, în care-L vom primi: „Nu mai plânge Maica mea/ Scutecelul noi ți-om da/ Prea Curata/ Pruncul Sfânt a-L înfășa”.

Iubiți credincioși!

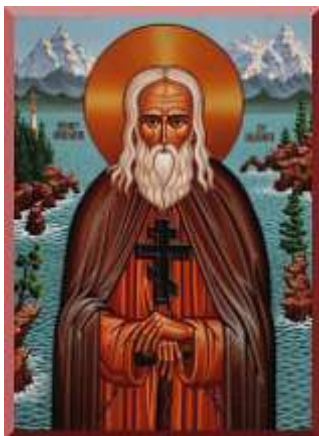
Cu aceste gânduri, preotul Liviu Alexandrescu și Consiliul Parohial al Catedralei „Buna Vestire”, vă urează cu ocazia Sfințelor Sărbători ale Crăciunului, Anului Nou - 2015 și Bobotezei, ca Bunul Dumnezeu să vă dăruiască sănătate, pace, împliniri duhovnicești și urările de: „Sărbători fericite!” și „La mulți ani!”.

UN SFÂNT AMERICAN MAI PUȚIN CUNOSCUȚ ROMÂNILOR: SFÂNTUL HERMAN (GHERMAN) DIN ALASKA

Diacon Nicolae MARINESCU

Viața

Pe 13 decembrie, ortodocșii de pe continentul american îl sărbătoresc pe Sfântul Herman din Alaska, creștinătorul nativilor inuiți și aleuți din Alaska. Este socotit de mulți drept sfântul protector al Americii de Nord și este primul sfânt canonizat de biserica ortodoxă pe pământ american.

Herman (1750 – 1836) a fost un călugăr ortodox, rus, misionar în Alaska, pe atunci

provincie rusească. S-a format ca monah în mănăstirea sfântului Serafim de Sarov, iar mai apoi a fost tuns în monahism în mănăstirea Valaam, în 1782. Înainte de a intra în viața monahală, a slujit în armată, cu numele laic de Igor Ivanovici Popov.

S-a nevoit în tradiția isihastă a marelui Paisie Velicovschi. Deși era iubit de frații lui din obște, Herman a fost atras de viața pustnicească. L-a refuzat în două rânduri pe mitropolitul lui, când acesta i-a propus să îl hirotonească preot și să îl trimită într-o misiune ortodoxă în China.

În 1741, rușii au descoperit Alaska și au început astfel o colonizare rusească a teritoriului. La început, rușii organizau expediții pentru vânătoarea de nutrienți, ale căror blănuri le vindeau chinezilor, pe malul lacului Baikal. A luat naștere o adevărată *goană după blănuri*. Exploratorii-vânători au

călătorit prin Alaska și insulele Aleutine, uneori luptându-se, alteori căsătorindu-se cu popoarele autohtone. Mulți dintre ei s-au stabilit aici.

Prima așezare stabilă a fost în insula Kodiak, unde au fondat o companie ruso-americană de schimb de blănuri și o școală pentru autohtoni, pe care i-au convertit la ortodoxie.

Reprezentanții companiei au cerut sinodului Bisericii Rusiei să îi trimită preoți pentru o misiune ortodoxă în Kodiak. Așa au ajuns, zece părinți de la mănăstirea Valaam, între care și monahul Herman, să înceapă activitatea misionară ortodoxă aici.

Condițiile erau grele. Autohtonii erau de multe ori puși la munci grele, pe condiții de vreme rea, femeile erau de multe ori abuzate, iar coloniștii abuzau de alcool. Nici monahilor nu li s-au dat proviziile promise de companie. Dar s-au descurcat cum au putut, reușind să boteze mai mult de șapte mii de localnici, să construiască o biserică și o mănăstire. Herman era iconomul (administratorul) și bucătarul comunității monahale.

Încet-încet, monahii devin apărătorii drepturilor autohtonilor din Kodiak. Ajuns conducător al obștii în 1807, Herman era iubit de localnici, menținând totuși o balanță echilibrată și în relațiile cu compania de blănuri. Era învățător la școala misiunii, unde îi învăța pe localnici scrisul și cititul, precum și catehismul ortodox.

Insula pinului (Spruce Island)

Tânjind după viața pustnicească, Herman se retrage, câțiva ani mai târziu în insula Pinului (*Spruce Island*), aflată aproape de Kodiak. Aici întemeiază o sihăstrie numită *Noul Valaam*, în amintirea mănăstirii lui de metanie. În ciuda sălbăciei locurilor și a iernilor grele, cuviosul și-a găsit pe această insulă un loc propice rugăciunii. Purta haine simple și dormea pe o bancă acoperită cu blană de ren. Era vizitat uneori de localnicii aleuți, care veneau la el să le dea sfat

părintesc. Unii s-au mutat pe insulă ca să fie mai aproape de părintele lor și i-au devenit acestuia ucenici. Herman avea grijă de ei, le împăca disputele și le lua apărarea în fața tratamentelor uneori inumane la care îi supunea compania ruso-americană de blănuri.

Și-a încheiat viața pământească în aceeași Spruce Island, la 15 noiembrie 1836. Dintr-o eroare, s-a crezut inițial că data morții ar fi fost 13 decembrie, astfel că, în calendarul ortodox american, ambele zile sunt închinat Sfântului Herman din Alaska. Sfântul mai este sărbătorit și în Duminica Sfinților Români și Americani, a doua după Rusalii.

Canonizarea

Sfântul Herman a fost canonizat la 9 august 1970, concomitent în Biserica Ortodoxă Rusă din Afara Rusiei și în Biserica Ortodoxă Americană (OCA). Episcopia noastră de la Vatra este parte a acesteia din urmă, astfel că Sfântul Herman este și un sfânt al românilor de pe continentul american.

Moăștele sfântului Herman se află în Catedrala Învierii din Kodiak. Spruce Island este și el un loc de pelerinaj pentru credincioși. Aici se află schitul Sfântul Mihail, care are nu mai puțin de ... 3 călugări.

Monahii trăiesc din pescuit, ciuperci sau diverse alimente de la pelerini, au o barcă din aluminiu (aici automobilul este prea puțin utilizabil, din moment ce nu sunt străzi), folosesc curent electric doar uneori (când panourile solare au ... soare) și, cel mai important, se roagă într-un autentic duh ortodox. Mica biserică de lemn este încălzită de o sobă.

În ciuda condițiilor naturale vitrege, sau poate tocmai datorită lor, părinții duc o muncă de pionierat, la fel ca însuși Sfântul Herman, încreștinătorul acestor locuri.

COMUNITATEA ROMÂNĂ DIN MONTREAL LA 100 DE ANI DE ISTORIE (1914-2014) Victor ROSCA

La Biserica „Buna Vestire” din Montreal, pe 19 octombrie 2014, s-a desfășurat festivitatea împlinirii a 100 de ani de la emiterea Bill-ului cu nr. 182 al Parlamentului Provinciei Quebec, din 19 februarie 1914, prin care se atestă existența organizată a comunității românilor din Quebec. Cu această ocazie, a avut loc o slujbă arhierască la care au slujit IPS Arhiepiscop Nathaniel al Episcopiei Ortodoxe Române a Americii, (Vatra)

doi vicari, pr. protopop al Canadei și mai mulți preoți dela bisericile din Quebec. În timpul predicii rostite în Biserică, IPS Arhiepiscop Nathaniel a înmănat preotului Liviu Alexandrescu, parohul bisericii GRAMATA CIRIARHALA:

„NATHANAEL / din mila lui Dumnezeu Arhiepiscop de Detroit și al Episcopiei Ortodoxe Române din America și Canada / Har, Milă și Pace Tuturor Binecredincioșilor Creștini / GRAMATA CIRIARHALA / După îndelungată și matură chibzuință, luminat de Duhul Sfânt hotărâm ridicarea la rang de CATEDRALĂ a primei Biserici Ortodoxe a Românilor din Montreal / La aniversarea a 100 de ani de existență neîntreruptă, pentru bogata lucrare pastorală-misionară și social-culturală desfășurată aici, spre slava lui Dumnezeu și folosul sufletesc al obștii românești / NATHANIEL Arhiepiscop / Anul Mântuirii 2014, Luna Octombrie, Ziua 19, 2014.”

„Bill de L'Assemblée, No 182”, din 19 februarie 1914, emis în urmă cu un secol, la zece ani după stabilirea unor importante grupuri de imigranți români în zona Montrealului, este primul semn concret de organizarea lor într-o comunitate decisă să se implanteze pentru totdeauna în pământul canadian.

Odată cu ridicarea Bisericii „Buna Vestire” la rang de Catedrală, la 19 octombrie 2014, s-au încheiat festivitățile de aniversare a unui secol de istorie a comunității române din Quebec.

În 1913, noii imigranți din zona Montrealului, animați de Ștefan Caba, Vasile Rotaru și Pavel Ursache - toți bucovineni - au ales primul Comitet Parohial și primul președinte în persoana lui Ștefan Caba. Aceștia au hotărât să construiască o biserică, căreia i-au dat numele eclesiastic „Sfânta Treime”. Și au înaintat Parlamentului Provinciei Quebec un memoriu prin care se cerea să li se aprobe constituirea lor într-o corporație religioasă, numită „Église Roumaine Orthodoxe de Montréal”. La 19 februarie 1914, Parlamentului Provinciei Quebec aprobă cererea cu „Bill”-ul nr. 182.

Majoritatea enoriașilor Bisericii „Sfânta Treime” fiind bucovineni, în 1913, Ștefan Caba a invitat preotul - călugăr, Ghenadie Gheorghiu, originar tot din Bucovina, de la Biserica Sfântul Niculae din Regina, Saskatchewan, să vină în Montreal ca să slujească la Biserica „Sfânta Treime”. În același an a izbucnit Primul Război Mondial,

întrerupând-se legăturile între Europa și America. Cei 4 ani de război le-au adus românilor canadieni mai multe avantaje materiale, între care salarii mai bune și locuri de muncă stabile. În această situație, mulți din cei veniți pentru „1000 de dolari și banii de drum”, nu s-au mai întors în țară, mărind numărul celor stabiliți deja, pentru totdeauna, în Canada. După încheierea păcii și restabilirea relațiilor normale între Europa și America, deși unii din cei ce-și lăsaseră familiile acasă s-au întors în România, numărul românilor din Canada, în loc să scadă, a crescut. Cei care au rămas și-au adus în Canada, familia, rudele sau prietenii apropiați.

În 1918, Adunarea Generală Parohială, l-a ales președinte pe Vasile Rotaru, în locul lui Ștefan Caba, și a decis să construiască o nouă biserică, mai spațioasă, pe strada Rachel, între Chapleau și Iberville. Și, fiindcă cele două biserici erau utilizate în paralel, noii biserici i-au dat numele eclesiastic „Buna Vestire”.

Comunitățile române din America au devenit cunoscute și apreciate de autoritățile din țară, prin acțiunile lor de ajutorare a României și prin unitățile de voluntari, din perioada I-lui Război Mondial. În 1926, când Regina Maria a României, vizitând Statele Unite ale Americii, a ținut să-i vadă și pe românii din comunitățile canadiene. Regina, ajungând la Montreal, înainte de a se întâlni cu oficialitățile canadiene, a vizitat Biserica Buna Vestire. În fața Bisericii o așteptau preotul și membrii Comitetului parohial. Majoritatea românilor din comunitate adunându-se în Biserică, i-a făcut o călduroasă primire. Cu această ocazie, Regina a dăruit Bisericii o icoană și câteva cărți bisericești.

Pentru a-se putea manifesta în tradițiile lor, românii stabiliți în regiunea Grand Montreal, în anul 1928, a ridicat aproape de Biserica „Buna Vestire”, o clădire socială pe care au numit-o „Casa Română”, cu locuință pentru preot și o așa zisă „Church Hall”, în care se țineau atât întrunirile legate de activitățile religioase cât și întâlnirile tinerilor, de sâmbătă seara, urmate de jocuri românești.

În timpul crizei din 1929-1930, provocate de marea secetă din zona preeriilor, unii români stabiliți în nord-vestul canadian, și-au abandonat ferma, optând pentru zonele industriale din est. Montrealul era una din localitățile preferate.

În 1947, Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române, numește un nou Episcop pentru Episcopia Ortodoxă Română a Americii în locul, regretatului Episcop Policarp Morușca, reținut forțat în România de Guvernul Comunist. Adunarea Generală a Episcopiei Americane refuză primirea episcopului numit de București, cerând Patriarhiei să le fie trimis Episcopul lor.

Patriarhia Română, decisă să nu-l lase pe Episcopul Policarp Morușca să plece din țară și realizând că va pierde comunitățile ortodoxe române din America, a înregistrat, în secret, în statul Michigan o nouă Episcopie, Episcopia Ortodoxă Română din America de Nord și Sud, și la 19 noiembrie 1950, a invitat preotul Andrei Moldovan la București, unde a primit investitura și gramata de Episcop, de la Patriarhul Justinian.

Episcopul Andrei Moldovan n-a fost acceptat de Congresul Episcopiei Americii (Vatra). În contextul creat, în 1952, Adunarea Generală Episcopală a Episcopiei Ortodoxe Române a Americii îl alege pe Valerian Trifa episcop asistent

al Episcopului Policarp și, ca urmare, rupe definitiv relațiile administrative și ecleziastice cu Patriarhia Română.

În 1945, după ocuparea României de Uniunea Sovietică, s-a declanșat fuga unui mare număr de emigranți români spre Europa Apuseană. De data aceasta, ei își părăseau țara nu din motive economice, ci fugeau de teroarea dezlănțuită de comuniștii victorioși.

În 1950 Canada își deschide granițele pentru muncitorii europeni din agricultură. În paralel, guvernul canadian acordă intrarea în Canada a unor personalități din anumite profesii specializate. Un nou val de imigranți români își face apariția în marile orașe canadiene. Spre deosebire de primii imigranți, românii din acest al doilea val erau intelectuali, cei mai mulți cu studii superioare. Unii dintre ei vor deveni conducătorii unor importante catedre în învățământul superior și la diferite departamente ale spitalelor din Montreal.

Până în 1950, imigranții români din Canada au trăit în bune relații cu diplomații trimiși de România. După venirea celor ce fugeau de teroarea comunismului și, mai ales, după ruperea relațiilor spirituale dintre Episcopia Ortodoxă a Americii și Patriarhia Română, canadienii de origine română evitau orice contact cu autoritățile române. În acest context, cei care întrețineau relații cu regimul de la București erau bănuți de colaboraționism.

În 1951, părintelui Petre Popescu, venit cu noul val de imigranți, din Paris, este ales preot paroh al Bisericii „Buna Vestire”, în locul preotului Constantin Iuga.

Până în anul 1950, Casa Română și Biserica erau închise celor din afara comunității. Accesul la evenimentele de la „Casa Română” și la serviciile religioase erau rezervate doar membrilor bisericii, celor care plăteau membrale. După anul 1951, părintele Petre Popescu, noul preot paroh al Bisericii Buna Vestire, permite accesul celor din afară, atât la serviciile Bisericii cât și la întâlnirile de la „Casa Română”.

În 1952 personalități din jurul Bisericii „Buna Vestire” încorporează Asociația Românilor din Canada (ARC).

În 1971, Patriarhia Română înființează la Montreal, Biserica „Sf. Ioan Botezătorul”. Odată cu apariția celei de-a doua biserici în Quebec, se produce o scindare a comunității bazată pe vederile politice, pro sau contra regimului de la București. Tensiunea dintre cele două grupări, ajungând, în unele cazuri la paroxism. Specialiștii în dezinformare inventau legende pentru discreditare opozanților.

În timp, Comunitatea română mărindu-se, dar și ca urmare a apariției la Biserica de pe strada Iberville a unor defecte de construcție, la propunerea părintelui Petre Popescu, Adunarea Generală Parohială a Bisericii a decis să construiască, în mai multe etape, un complex compus dintr-o nouă Biserică, o Casă Parohială și o Casă pentru preot, la adresa 8060-8080, Christophe Colomb.

După o muncă colectivă deosebit de anevoioasă, a Comitetului Parohial, în fruntea căruia s-a aflat neobositul și entuziastul părinte Petre Popescu, după trei ani, în 1972, s-a dat în funcțiune noua Biserică „Buna Vestire”. După treisprezece ani, în 1981, au construit și au pus în funcție Casa Parohială, (Casa Română) și Casa Preotului.

Pentru construcția Casei Parohiale (Casa Română), estimată la un milion de dolari, s-a vândut vechea Casă Socială, s-au colectat donații de la enoriașii Bisericii „Buna Vestire”, de la cei care erau gata să jertfească din puținul lor,

s-a primit o substanțială donație din partea Companiei de Construcții Franconi, furnizarea betonului (80 % din clădirea Casei Parohiale fiind beton), și s-a completat cu suma de 10 % din costul estimat al construcției, oferită de Onorabilul Ministru Gérald Godin, din partea Ministerului Comunităților Culturale din Quebec. Enoriașilor Bisericii Sfântul Nicolae de pe strada Mason, înființată în 1973, și ai Bisericii Greco-Catolice a părintelui Georges Cmeciu, înființată în 1951, nu li s-a cerut și nu au contribuit cu nici un fel de donații la construcția „Casei Române” și a Bisericii „Buna Vestire”.

Din 1951 până în 2003, timp de 45 de ani, Părintele Petre Popescu a denunțat teroarea instalată, în România, în predicile din biserică, în cuvântările de la radio Vocea Americii și Europa Liberă precum și în articolele publicate în presa canadiană. Ca reacție la atitudinea lui curajoasă, oameni trimiși de Partid au orchestrat împotriva lui o adevărată campanie de intimidare. Sunt puse în circulație diferite enormități, cum a fost pretenția prin care Casa Parohială a Bisericii a fost construită de toată comunitatea română și nu de Biserica „Buna Vestire”.

Atmosfera încordată dintre grupurile de enoriași ai celor două Biserici i-a determinat pe mulți tineri români cu căsătorii mixte să părăsească Biserica Ortodoxă și să frecventeze bisericile romano-catolice.

Pentru coordonarea manifestărilor culturale ale comunității, în 1979 organizațiile existente, la aceia dată, în jurul Bisericii „Buna Vestire”, s-au constituit într-o corporație numită Centrul Cultural Român.

În 1987, din cauza unor disensiuni dintre organizațiile fondatoare, Centrului Cultural Român, s-a încetat existența.

După schimbarea regimului din România, în 1989, comunitatea românilor din jurul Bisericii „Buna Vestire” a adunat donații de 100 de mii de dolari, care s-au predat de către Biserică, Crucii Roșii Române.

În 1990 din inițiativa unor oameni politici ai Partidului Quebequese (PQ), a conducerii Bisericii „Buna Vestire” și ai unor personalități din comunitatea română, s-a înființat organizația de ajutorare a României, „Mouvement de Solidarité Québec-Roumanie”, care a trimis spitalelor românești aparatură medicală modernă și multe tone de medicamente.

Până în 1990, în Quebec, nu a existat o presă scrisă în limba română, de români. Perioada 1900 – 1950 este explicabilă pentru că primii emigranți, veniți în jurul anului 1900 – 1914, erau țărani cu câteva clase primare. Unii erau chiar neștiutori de carte. Este însă de neînțeles faptul că nici între 1950 – 1990 nu a existat în Quebec o presă scrisă pentru și de către românii canadieni, deși în această perioadă existau printre ei persoane bine pregătite pentru a o putea face.

Abia în 1990, după schimbarea regimului politic din România, a apărut la Montreal primul ziar de limbă română - Luceafărul Românesc.

După evenimentele tragice din Piața Universității din București, din 1992, tinerii români, realizând că politica guvernului de la București nu poate fi schimbată, au început să părăsească România. În scurt timp, plecările s-au

transformat într-un adevărat torent. Al treilea val de emigranți români intra în Canada. Aceștia au părăsit România, nu atât din motive politice, cât mai ales din motive economice. Ei nu-și găseau rostul în România capitalistă,

condusă de oamenii rangului doi ai foștilor nomenclaturiști. În douăzeci de ani, numărul românilor din Quebec a crescut de la cinci mii la circa cincizeci de mii. Odată cu venirea noilor grupuri de imigranți români, s-a observat dispariția treptată a vechilor tensiuni politice din comunitate.

În anul 1994, părintele Cezar Vasiliu împreună cu câteva personalități de la Biserica Sfântul Ioan Botezătorul înființează Biserica Sf. Nicolae, a treia din Montreal. Deși noua biserică nu avea o orientare politică, la început, aceasta a adoptat o atitudine rece față de Biserica „Buna Vestire”, în jurul căreia gravitau aproape în totalitate foștii refugiați politici din perioada 1950 – 1989.

În anul 1998 își face apariția ziarul „Tribuna Noastră”, al doilea ziar românesc din Montreal. Într-un articol, ziarul elucidează istoria unei asociații românești ce nu-și puteau justifica existența.

Menționez că în perioada regimului comunist din România s-au creat mai multe organizații cu trei membri, fără să aibă susținerea comunitară.

Schimbarea de regim politic din România din 1990, deși a influențat pozitiv atmosfera din comunitățile româno-americe, totuși, în anii următori, activitățile culturale organizate de Centrul Cultural Român, la Casa Română, cu ocazia zilelor naționale, nu erau reflectate în presa scrisă. Ziarul „Luceafărul Românesc” nu dădea acestor evenimente nicio atenție. Vechiul antagonism dintre cele două grupuri ale comunității încă nu era stins.

În acest context, în 1997, a apărut revista de literară și de cultură generală, încorporată cu numele „Candela de Montreal” ce își propunea, să unească prin scris iubitorii de literară și cultură, indiferent de opiniile lor politice sau de bisericile pe care le frecventează.

Încă din primii ani de la apariție, Candela de Montreal, a adunat în jurul ei personalități și scriitorii canadieni valoroși. De la zece pagini, în 1999, când scriau prof. Wladimir Paskievici, scriitorul Florin Oncescu, dr. Paul Dăncescu, prof. Constantin Nedeia și alți câțiva oameni deosebiți, a evoluat în ultimii ani la patruzeci și opt de pagini, incluzând între colaboratorii ei scriitori din toată Canada.

În anul 2000, ziarul Luceafărul Românesc și-a încetat activitatea. În același an, apare ziarul „Pagini Românești”. Spre surprindere generală, chiar în primii ani de la apariție, ziarul și-a pus paginile la dispoziția unor articole regretabile. În anul 2004 apare ziarul ZigZag iar în 2008, ziarul Accent Montreal. În Montreal s-a creat o presa de informare și de dezbateră a opiniilor mai ales politice.

În anul 2001 s-a înființat Asociația Canadiană a Scriitorilor Români (ACSR), ce i-a adunat într-o organizație pe toți scriitorii canadieni de origine română. În 2007, ACSR a înființat revista „Destine Literare” în care pe lângă canadieni sunt publicați scriitori consacrați, din România.

Din 2004 până în 2009 a funcționat pe internet revista literară Terra Nova editată de Felicia Mihali.

După încetare activităților la Centrului Cultural Român, (8060 Christophe Colomb) în 2009, s-a înființat Asociația Culturală Română. Organizația și-a început activitatea la Centrul Comunitar. 6767 Côte des Neiges, sediu care, astăzi,

servește la organizarea celor mai multe manifestări culturale din comunitate.

La Centrul Comunitar, alături de ACR, din 2009, și-a început activitatea Cenaclul Mihai Eminescu. De-a lungul

anilor s-au adăugat alte cenacluri și organizații culturale. Între acestea, din 2014, menționez Cenaclul de Istorie veche a românilor.

Datorită activității revistelor literare și asociațiilor culturale, pomenite mai sus, Montrealul găzduiește astăzi, eferescența unui mare centru de cultură românească din Canada.

În anul 2000, Episcopia Ortodoxă Română a Europei de Vest, din care făcea parte și Biserica „Buna Vestire”, a ieșit de sub acoperirea canonică a Episcopiei Rușilor Albi și în 2001, prin bunăvoința Înalt Preasfințitul Arhiepiscop Nathaniel, Biserica „Buna Vestire” a intrat sub omoforul Episcopiei Ortodoxe a Americii, (supusă Bisericii Ortodoxe Autocefale a Americii, OCA).

Vineri, 6 iunie 2003, la orele 18:00, părintele dr. Petre Popescu, mare personalitate a românilor din Canada, a încetat din viață, în vârstă de 86 de ani.

Între 1990 și 2014, în Quebec, în cadrul Episcopiei Ortodoxe Române a Americii (Vatra) s-au mai înființat încă zece biserici ortodoxe iar în Episcopia Ortodoxă Română din Statele Unite și Canada (a Patriarhiei), încă trei biserici. În prezent în Quebec funcționează cincisprezece biserici ortodoxe, una greco-catolică și două protestante.

„Majoritatea preoților bisericilor ortodoxe înființate în Grand Montreal, înainte de a deschide o nouă Biserică, au slujit la Biserica Ortodoxă Română „Buna Vestire”, de unde unii și-au recrutat primii enoriași”, (observația pr. dr. Cesar Vasiliu, făcută în predica de la înmormântarea regretatului Traian Țepeș, 23 mai 2006).

De menționat că primii preoți, care au servit la Biserica „Buna Vestire”, și au deschis o nouă biserică, sunt pr. Constantin Iuga și pr. Ioan Chișca, de la Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul”.

Mai menționăm că în ultimii ani Biserica „Buna Vestire” a fost selectată de către Comisia Regională a patrimoniului și declarată „Monument istoric”.

Spre deosebire de alte comunități etnice, comunitățile române nu au o organizație sau un for coordonator canadian acceptat de toți românii din Canada. (Simulacre de organizații pan-canadiene, înființate la inspirația regimului de la București, au existat, dar au dispărut prin extincție, după revoluție). Chiar și la nivel de localitate, unitatea nu este posibilă din cauza unor indivizi fără merite, care vor să se afirme fără să fie acceptați, dezbinând în loc să unească comunitatea. Dar, acolo unde nu a reușit ambiția deșartă, au avut succes asociațiile culturale și presa literară.

Astăzi după 100 de ani de existență organizată, asociații ale comunității române din provincia canadiană Quebec se afirmă în toate domeniile de activitate; cultură, arte plastice, comerț, sport...

Notă: Textul de mai sus reprezintă extrase din „Istoria comunităților române din Canada”, autor Victor Roșca, structurată în trei volume. Primul, care acoperă perioada 1880-1950, este preconizat să apară în 2015.

ȘARPELE DE ARAMĂ Dumitru ICHIM

ȘARPELE DE ARAMĂ

Afară
de-atâta dogoare
pietrele încinse
au luat foc
de la soare.

În odaia din Nazaret
cântecul de leagăn
adie peste somnul Pruncului
vis și răcoare.
A adormit.
Cu amândouă brațele întinse.
Privindu-L dulce, obosita mamă
deodată tresare,
aproape țipând,
spăimântată.
Pe deasupra Pruncului,
prin gândul Mariei,
a trecut
doar umbra profeției
a șarpelui de-aramă,
de Moise-n pustiu înălțată.
(Așa va arăta și pe cruce;
cu brațele întinse
și capul într-o parte.)
Nu plânge Maică!
A fost doar o umbră.
Și-atâta de departe...

Afară
de-amar și dogoare
pietrele încinse
au luat foc
de la soare.

NORUL N-AȘ VREA CA MAMĂ SĂ-MI FI FOST

Dacă marea albastră
este mama lui,
așa cum îmi spui,
de ce se-ascunde-n alb
și nu în albastru?

Azi noapte,
puișorii norului
printre frunze plângeau;
până către ziuă au plouat,
dar norul alb era întunecat
ca frica de sub fulger.
Și ei plângeau
și clănțăneau din dinți
de spaimă și de teamă.
Cum oare nu i-a fost rușine
că n-a-nvățat din lege să nu minți,
fiind atât de schimbător!
Ce fericit că nu sunt prunc de nor
și m-am născut din inimă de mamă!

PORTOCALA

Iosif i-a adus
Copilului
o fructă cu totul străină.

Ca pe o lună plină,
Iisus
întinde Mariei răsăritul crud
de portocală,
cu degete subțiri ca de mlajă:
„Vrei să mă ajuți
s-o descălțăm de coajă?”

PUIȘORII DE GĂINĂ

Copilul privește
cum puișorii de găină,
din teica de sub palmier,
se adapă

Cu degețelul mic,
Iisus
i-arată Mariei cum beu:
Vezi,
chiar pentru-un strop de apă
ochii ridică în sus
să mulțumească Tatălui Meu.

PRIMA DATĂ ÎNȚEPAT DE TRANDAFIR

E mai mult speriat
și aproape că plânge,
arătând Prea Curatei
degețelul
cu un strop de sânge:
« Mama - trandafir
își învăță pruncul cum să-și desfacă
bobocul
spre prima lui rugăciune
ca floare.
Am vrut să-l mângâi
pe creștetul
cu verdele-n moț răsucit,
dar mama lui cu ciocul
uite ce afurisit
cu spinul ei m-a ciupit! »'

Maica-nduioșată
suflă de trei ori pe degețel:
- Nu-i așa că nu te mai doare?
- Defel.
- Trandafirul
a vrut să se încreadă
de nu cumva ai fi vreo floare
ce s-a rătăcit prin livadă
cu chipul Tău.
- Eu l-am iertat, răspunse Iisus,
dar la plecare i-am spus
să nu mai facă...!ău!

ÎNNOURATA PROFEȚIE

„Azi l-am surprins pe Iosif
cum moțăia la amiază,
printre scule la un capăt de rază.
Pleoapă peste pleoapă.

Ca dintr-un somn urât a tresărit
când întrebai:
De ce chiar florile îmbătrânind uscării
atât de rău trifoilul lor înțeapă -
mătasa de otavă cum de se face cui?
La miel eu mă gândeam.
Poate că paiele-l înspină,
că uneori atât de trist l-au
când doarme cum suspină
prin somn
de parcă toate visele îl dor.
I-am spus lui Iosif c-o să merg cu tine
Acolo, pe-unde depărtările cobor
să mă ajuți să prind un pui de nor.
- Și ce-ai vrea ca să faci cu el?
- Palat de spumă pentru miel."

... și Maica-nțelese
dece Bătrânul tresărise
printre dălți și tesle.
Oare Copilul încă-și amintește
de primul somn ce-L chinui în iesle?

Ce o fi vrând să spună
cifrata întrebare:
De ce când floarea se usucă
atât de crud te-nțeapă?
Nici ea n-avea răspuns la profeția
ce din durerea mării te adapă.
Sau poate - da.
Ce sfântă-mbrățișare!
Îl sărută pe frunte,
rotundul spus cu dor:
„Las' c-o să mergem la cules de nori,
stâlpul de foc
când v-a-nflori în flacăra de nori."

ÎMPĂRĂTEASA ÎNGERILOR

Am auzit niște albine,
în ospeție florilor
acasă,
de-o veste cum că îngerii,
albi ca din neamul norilor,
s-ar fi vorbit să te aleagă,
exact pe tine,

chiar peste heruvimi
împărăteasă.
Și le-am grăit bujorilor
cu care mă-nțeleg,
fiind de-aceeași teamă,
că tu
n-ai să accepți pentru nimic,
unui Copil atât de mic
fără de milă ca să-i fure
pe singura lui mamă.

E bine cum le-am spus?-
o întrebă,
cu frică, Iisus.

Extras din volumul Șarpele de aramă -
poeme, apărut în anul 2014, la Editura
Sf. Gheorghe-Vechi, București

CANADA DIN ÎNCEPUTUL ANILOR '60

Wladimir PASKIEVICI

(Extrase traduse și adaptate din "L'arc-en-ciel de ma vie")

Am ajuns în Canada în iulie 1959. Venisem să particip la un congres de energie nucleară la Universitatea de Montreal. La sfârșitul congresului, mi s-a oferit o bursă postdoctorală pe care am acceptat-o imediat, cu atât mai mult cu cât părinții mei locuiau deja aici.

Eram deci la curent cu anumite aspecte ale Quebecului. Cunoșteam importanța fluviului Saint-Laurent în geografia și istoria Quebecului, problematica conviețuirii între canadienii francezi și canadienii englezi, și buna stare economică a provinciei. Mai știam că locuitorii erau serioși dar puțin cultivați și că societatea francofonă, în general democratică și liberală, era dominată de o putere politică coruptă și de o putere religioasă obscurantistă.

Apropiindu-mă de Montreal, puteam observa din avion cât de întins era acest oraș. La aeroport mă așteptau părinții. În drum spre centru, într-un Pontiac impresionant – stăteam toți trei pe bancheta din față ! – prima mea impresie, pe Côte-de-Liesse, a fost imensa cantitate de concesionari de automobile și de stații de benzină arborând, toate, nenumărate fanioane triunghiulare colorate ce fluturau în vânt.

Am vizitat apoi câteva cartiere: întâi, elegantul Westmount, bine ancorat pe sudul colinei Mont-Royal, cu vedere asupra splendidului St-Laurent; apoi, în fața Universității Montreal cu turnul sau central surprinzător, cartierul francez Outremont, cochet dar mai modest. Un salt, pe « munte », unde am văzut Lacul Castorilor amenajat într-un vechi crater de vulcan. Dupa aceea, străzile comerciale Sainte-Catherine și Saint-Laurent care mi s-au părut a fi, în special a doua, etalaje de vulgaritate, din cauza enormelor firme de prost gust și a vitrinelor supraîncărcate. Am terminat acest prim contact cu un popas într-un "supermarché", ceva cu totul necunoscut în Europa în acea epocă, ceva în care te găseai în fața unei cantități nemăsurate de mărfuri.

*

Voi descrie acum primele impresii despre canadienii francezi, despre Montreal și despre Canada în general.

Canadienii francofoni vorbeau o limbă cu un accent curios pe când vocabularul lor, destul de limitat, conținea un bun număr de cuvinte din franceza veche, ca de exemplu *breuvage* pentru băutura, precum și multe anglicisme. Pentru ureche, cel mai penibil era accentul, sunetele "s" stridente (mi-a trebuit mult timp să realizez că sunetele « țe, țe », pe care le auzeam peste tot, nu erau decât contractările șuate ale lui "tu sais"), sunetele "ôh " profunde, întrebuințate pentru simple "a"-uri și, în general, proasta articulație a cuvintelor. La televiziune, radiojurnalul era prezentat într-o franceză internațională dar teleromanele și

alte emisiuni populare erau într-un *patois* numit "*joual*", deformare a cuvântului *cheval*.

Mult timp, cel mai important oraș din Canada, Montrealul avea, la începutul secolului, o talie modestă și se situa între fluviu și flancul sud al colinei Mont-Royal. Între cele două războaie, s-a întins către est și vest, regroupând pe de o parte locuitorii de limba engleza în cartierul Westmount și, pe de altă parte, în restul orașului, locuitorii de limbă franceză. Cartierul englez era compus din vile bogate, cartierele franceze mai degrabă din imobile cu apartamente și duplexuri semi-separate.

După sfârșitul celui de-al doilea război mondial, Montrealul a devenit o adevărată metropolă. Canadienii francezi s-au îmbogățit și au început să ocupe vaste teritorii în nordul Mont-Royalului, începând cu cartierul Outremont. Canadienii englezi, la rândul lor, au luat poziție în această zonă, creând *Town of Mount-Royal*. Universitatea Montreal a fost construită spre sfârșitul anilor '40, pe flancul nord-est al Mont-Royalului, într-o zonă necultivată situată lângă "satul" Gatineau.

Numai cu câțiva ani de zile înainte de venirea noastră în Canada, principala artera care "traversează" colina Mont-Royal în direcția nord-sud fusese lărgită pentru a face față unei circulații automobile intense, ca de altfel și bulevardul Dorchester, azi numit René-Lévesque. Pe calea Camilien Houde, care traversează și ea "muntele" în sensul est-vest, mirosea încă asfaltul recent vărsat.

În 1960, edificiul cel mai înalt din Montreal era Sun Life Building și hotelul cel mai modern era actualul Reine-Elisabeth. Place Ville Marie nu exista încă, și nici metroul, magazinele subterane sau insula Notre-Dame. A trebuit să vină la putere primul Jean Drapeau, om de mare viziune, pentru ca Montrealul să devină un oraș modern și apreciat în lumea întreagă. Drapeau a curățat întâi orașul de pегra new-yorkeză ale carei tentacule, bine organizate, se-ntindeau dincolo de frontiere și împiedicau intrarea capitalurilor străine pentru finanțarea proiectelor imobiliare. Ținerea Expoziției Universale la Montreal, în 1967, a galvanizat energiile orașului și a întreprinderilor independente. Timp de cinci ani de zile, Montrealul a fost un gigantic șantier de construcție : blocuri de apartamente, edificii pentru birouri, noi hoteluri, metroul, insule artificiale pe fluviu, magazine de lux etc., etc.

Sub ochii noștri, Montrealul devenea un oraș modern, frumos și agreabil. Era timpul! Fără un trecut istoric altul decât cel de a fi un centru de comerț, generat de poziția privilegiată a portului, pentru un european care a cunoscut marile capitale occidentale, Montrealul nu era decât un oraș de provincie al cărui singur atu era poziția sa geografică.

În momentul venirii noastre, Maurice Duplessis domina încă destinul Quebecului. Naționalist convins și ultra-conservator, acest prim ministru se opunea la modernizarea Montrealului. Industria, comerțul și finanțele erau în mâinile canadienilor englezi pe când canadienii francezi, constau o mână de lucru supusă și docilă. Sindicatele n-aveau nici o putere.

Curios, Canada nu era o țară complet independentă în momentul venirii noastre. Regina Angliei era încă suverana Canadei [e încă și azi] și portretul ei era omniprezent pe biletele de bancă și pe timbre. Constituția canadiană se "afla" încă la Westminster, în Anglia. Canada n-avea încă un drapel distinctiv sau un imn național. Cum însă puterile reginei nu erau decât simbolice, cum nimeni nu se interesa pentru

problemele constituționale și cum se putea trăi foarte bine fără drapel sau imn, canadienii nu se simțeau deloc stânjeniți. Ceea ce îi unea, era un ansamblu de valori centrate asupra libertății, drepturilor individuale, păcii sociale, spiritului de inițiativă, progresului și justiției.

Pe vremea aceea, dolarul canadian valora mai mult decât dolarul american, cu 5-8 %. Inflația era redusă și conflictele sociale practic inexistente. Produsele și serviciile se găseau din belșug. Cum era ușor de obținut un "credit" (un împrumut), lumea se lăsa tentată și cumpăra fără restricții...

Pentru un nou venit, cartea de credit însemna, instantaneu, un alt mod de viață. Aceste cărți dădeau impresia de putere, de bogăție și de considerație... Dintr-o dată, toți deveneau aparent egali : toți puteau cumpăra practic orice... De ce să lași pe mâine o plăcere pe care o poți avea astăzi?

Nivelul de îndatorare a persoanelor nu preocupa pe nimeni, statul împrumuta și el masiv pentru a finanța proiectele sale de investiții ca și pentru operațiile curente. Este adevărat că deceniul 1960-1970 a fost una din cele mai importante perioade de expansiune din Canada și toți voiau să profite de ea.

*

Câteva cuvinte acum asupra rolului Bisericii în Quebec, după care voi descrie revolta societății contra tuturor forme de autoritate și începutul perioadei numită « Revoluția liniștită ».

Nici un nou imigrant nu putea să nu observe și să nu simtă influența Bisericii în Quebec. Pe stradă, se vedeau nenumărate persoane îmbrăcate în negru sau în alb. În negru, erau preoții și numeroșii "frați" ai diverselor ordine religioase; în alb, surorile religioase. Totalitatea colegiilor clasice – o rețea de instituții de învățământ post-secundar, tipic quebecheză, situat între liceu și universitate – era condusă de preoți. Majoritatea spitalelor, de asemenea. Infirmeriile erau, practic toate, surori. Duminica, bisericile se umpleau de lume. În fiecare seară, la un anumit post de radio, se puteau asculta rugăciuni. În acea epocă, statul nu se ocupa de săraci, sau de nenorociții din societate. Vidul era umplut de numeroase asociații benevole, sub patronajul preoților din parohii.

Familiiile quebecheze aveau mulți copii. În general, primul băiat era destinat, în mod tradițional, să devină preot și prima fată, soră. Al doilea băiat era împins să devină avocat și numai al treilea era încurajat să devină medic sau inginer. Apoi, urmau viitorii comercianți, funcționari sau tehnicieni; cei mai puțin dotați rămăneau să asigure lucrările agricole.

Colegiul clasic era locul unde se completa cultura generală, unde se adânceau cunoștințele de franceză și unde se predau filozofia [tomistă], engleza și alte materii mai avansate. Profesorii inculcau elevilor disciplina, gândirea critică precum și arta de a se exprima. Elita societății se forma în aceste colegii. Toți conducătorii Quebecului care aveau atunci mai mult de 50 de ani trecuseră prin colegiile clasice.

Rectorul Universității din Montreal era un religios. La o recepție în onoarea noilor profesori, Monseigneur Lussier mi-a spus :

- Probabil că nu știți, dar până recent Universitatea nu angaja profesori care nu erau catolici...

*

Soarta a făcut din mine un spectator privilegiat al unui deceniu excepțional din istoria Quebecului. Pe de o parte, o prosperitate extraordinară care umplea oamenii de optimism și permitea guvernului să finanțeze numeroase noi proiecte; pe de altă parte, prăbușirea tuturor dominațiilor autoritare, independent de natura acestora.

Când am sosit în Canada, trei feluri de autoritate existau în societatea quebecheză: politică, religioasă și paternă. Oamenii erau supuși la această triplă dominație. Nimeni nu îndrăznește să afirme o opinie diferită de cea din discursurile oficiale, religioase sau familiale. Cu mici excepții, dintre care cea mai celebră a fost viitorul Prim-Ministru Pierre Trudeau, nimeni nu îndrăznește să întreprindă acțiuni contrare celor preconizate de autorități, de Biserica sau de părinți.

În zece ani, totul s-a schimbat. Întâi puterea politică a basculat. Autoritatea politică individuală a fost înlocuită cu o direcțiune colegială a unei echipe progresiste, decisă să aducă schimbările necesare. Apoi, puterea religioasă s-a retras, pur și simplu. Colegiile clasice și spitalele au fost naționalizate fără nici un conflict vizibil. Predicile din biserici au devenit mai puțin virulente și absenții nu mai erau amenințați de focurile infernului. În ceea ce privește autoritatea paternă, ea s-a spulberat grație conjugării a mai multor factori. Pe de o parte, slăbirea autorității politice și religioase nu putea decât să aibe un efect de antrenare; pe de altă parte, noua generație de tineri era mai greu de disciplinat; în fine, situația economică înfloritoare permitea tinerilor să părăsească mai ușor domiciliul familial, în caz de conflict cu părinții lor.

Moravurile se schimbau și ele. Sexualitatea deschisă, îndelung reprimată de Biserică, a revenit la suprafață grație și generalizării pilulei anticonceptionale. Dacă se adaugă la aceasta listă și succesul mișcării feministe importată din Statele-Unite, se poate afirma că în perioada 1960-1970, societatea quebecheză a trăit în același timp trei revoluții: una politică, una religioasă și una sexuală.

Era mult, dintr-o dată. Și totuși, societatea a făcut față situației. Cultura a înflorit repede. Au apărut noi ziare, producțiile literare, teatrale și artistice s-au înmulțit ca ciupercile după ploaie, filmele și emisiunile de anvergură atrăgeau din ce în ce mai mulți spectatori etc. Existau multe bălbăieli, erori de judecată sau neseriozități dar cultura quebecheză palpită puternic. Din adolescență, ea devenea repede adultă.

*

"Revoluția liniștită" a început cu ajungerea la putere al partidului liberal condus de Jean Lesage. Liberalii au înțeles că cele două căi ale dezvoltării Quebecului treceau prin însănătoșirea vieții politice și prin prioritatea acordată educației.

În 1960, nu exista încă ministerul de Educație ci doar un mic departament de Instrucție publică. Lesage a însărcinat un religios, Monseniorul Parent, rectorul Universității Laval din orașul Quebec, să conducă o comisie de anchetă asupra învățământului, la toate nivelele. Raportul produs a constituit baza sistemului de învățământ actual.

*

Las de o parte revendicările noii societăți canadiene franceze și conflictele ei cu guvernul central – subiect ineputabil – pentru a reveni la impresiile mele inițiale.

Cum era viața de toate zilele? Nevasta mea și cu mine eram dispuși să profităm de lucrurile bune și să închidem ochii asupra celor mai puțin bune.

Lucrurile bune erau locuința, confortul, bogăția și diversitatea articolelor din magazine, programele de televiziune, discreția oamenilor și sentimentul de libertate.

Prima obligație, pentru noi, proaspeți "debarcați" în Canada, a fost găsirea unei locuințe. Ceea ce era o operație extrem de complicată în Franța, aici a fost extrem de simplu: era suficient să te plimbi pe stradă ca să vezi zeci de anunțuri de apartamente de închiriat. Apartamentele ne-au surprins: erau spațioase, cu camere mari, bine luminate, bine încălzite și cu dulapuri enorme! Bucătăriile erau echipate cu mașini de gătit cu patru plăci și un imens frigider cu propriul său congelator. Pereții erau bine izolați, ferestrele aveau două geamuri și fiecare geam era dublu, având un film de aer izolant intercalat. Încălzitul era central și temperatura odăilor se regla fie prin robinete situate pe radiator, ca în vechile clădiri, fie prin termostate, în clădirile mai recente. De altfel în Canada am făcut cunoștință cu primul meu termostat ca și cu primul meu aparat de televiziune, primul meu frigider și prima mea mașină automatică de spălat rufe.

Telefonul! Spre marea noastră surpriză, toată lumea avea un telefon. O linie particulară! În caz de o nouă cerere, compania Bell îți instala o linie în 24 de ore. Un adevărat vis. Conversațiile telefonice locale erau gratuite și cele interurbane costau extrem de puțin.

Dacă serviciul telefonic functiona în mod excepțional, serviciul postal era tot atât de impecabil. Într-un oraș, scrisorile ajungeau la destinatar a doua zi. Între orașe, în două zile. Între două colțuri pierdute din țară, în trei zile. Timbrele nu costau practic nimic: 5 cenți!

Durata unui contract de chirie era în general de trei ani, la cererea proprietarilor care nu voiau să fie obligați să rezugrăvească apartamentul – așa cum era obiceiul – dacă chiriașul se muta după un an. Inflația era neglijabilă în acea epocă și *La Régie des loyers* nu exista ca să arbitreze eventualele conflicte între proprietari și chiriași.

Aceeași diversitate se găsea și în domeniul alimentar. Oamenii preferau să se ducă la un *supermarché* unde se găseau mai multe articole, mai multă varietate pentru fiecare articol și unde prețurile erau mai avantajoase. Puteai face cumpărături pentru o săptămână și cele patru sau șase cartoane de marfa erau livrate, prin camion, în următoarele două ore.

În supermagazine, eram cvasi-hipnotizați de prezentarea articolelor. Carnea era tăiată în bucăți și gata ambalată, conform dorințelor clientilor. Puteai cumpăra pui proaspăt, pui congelat sau pui la frigare (barbecue). Puteai cumpăra un pui întreg, o jumătate de pui, numai pieptul sau numai picioarele sau încă numai aripile. Puteai oricând cumpăra găste, rațe sau curcani congelați. Fructele proveneau din lumea întreagă în orice moment al anului. Puteai cumpăra grapefruturi, banane, struguri sau căpșuni în orice sezon...

Pentru a cumpăra băuturi alcoolice, trebuia însă să o faci în magazine speciale controlate de un organism guvernamental, *Comission des liqueurs* [devenită *Société des alcools*].

*

Serviciile de transport erau formidabile. Numeroase aubobuze, curate și spațioase, având dimensiuni nevăzute de mine înainte, străbăteau orașul în toate direcțiile. Un bilet costa 10 cenți. Metroul nu exista încă dar nevoia nu era urgentă. Și benzina era extrem de ieftină: costa mai puțin decât orice alt lichid comercializat.

Sectorul serviciilor, foarte dezvoltat, era centrat pe client și încerca să satisfacă nevoile și gusturile acestuia. Administrația publică era și ea orientată spre client. Ce diferență față de Franța unde funcționarii îți arătau fără nici o jena că îi deranjai! Politețe, eficacitate și rapiditate erau cuvintele la ordin. Formalitățile erau reduse la un minim. Puteai obține un pașaport în trei zile făcând o cerere prin poștă. Înaintea sosirii noastre, puteai obține tot prin poștă permisul de conducere! Nimeni nu-ți cerea acte de identificare. De altfel ele nici nu existau! Nici cartea de identitate, nici certificatul de domiciliu, nici permisul de lucru. La nevoie, ți se cerea permisul de conducere.

În acea epocă, nu posedai un număr de asigurare socială și nici cartea de asigurare medicală. Șomerii primeau alocațiile de șomaj acasă. Cei în dificultate, făceau apel la organismele caritative, cerșitul era interzis și nu vedeai oameni dormind pe stradă.

Sar capitolul despre automobile. Menționez numai că era subiectul numărul unu de conversație ai celor din jurul meu, împreună cu partidele de hochei, iarna. Și că șoselele erau minunate. În oras, ele erau late și bine întreținute. [Nu ca acum...]. La începutul anilor '60, se dezvoltau multe proiecte rutiere. Se construiau autostrăzi plecând din Montreal și ducându-se la New-York, Ottawa, Laurentide și Quebec. A conduce un automobil era o plăcere iar șoferii, politicoși, respectau semnalizările.

*

Din punct de vedere psihologic, aveam impresia că dispun de mult spațiu și de totală libertate. Nu simțeam nici o constrângere. Relațiile cu autoritățile erau reduse la minimum, poliția patrula în automobile, armata era invizibilă. Nu te simțai supravegheat de vecini sau de portari ca în Franța. Canadienii francezi adoptaseră de la compatrioții lor englezi discreția tipică a britanicilor care consta în a nu te amesteca de afacerile celorlalți. Ce plăcere să te poți plimba într-un magazin fără să fii agresat de vânzători nerăbdători să-și câștige comisionul! Lumea era calmă, surăzătoare. Bunavoia lor era contagioasă.

Televiziunea îți deschidea și ea un spațiu de libertate. Puteai călători toate serile, în timp și spațiu, fără ca aceasta să te coste vreun ban. Puteai întâlni personaje istorice, asculta persoane reale, învăța lucruri noi, puteai să te amuzi sau să palpiți; sau să schimbi canalul... În acea epocă, înainte de difuzarea prin cablu, dispuneam de două canale franțuzesti, două englezești și trei americane.

În rezumat, în 1960, Canada era o excelentă țară pentru a putea trăi foarte bine. Astăzi, mă îndoiesc...

*

Și acum, lucrurile mai puțin bune : felul oamenilor de a se exprima, agresivitatea publicității, lipsa de gust în etalajele vitrinelor, materialismul ambiant, sistemul de măsuri anglosaxone, proasta educație a copiilor, lipsa flagrantă a florilor, lungimea excesivă a iernii și... muștele negre.

Quebechezii vorbeau o franceză proastă, exprimau ideile cu greutate și fără nuanțe, afișând o atitudine în același timp rustră și supusă. Vocabularul era simplu, ideile erau simpliste, dovada unei lipse de cultură, de personalitate a oamenilor și de indiferență. Ce penibil era atunci să asculți, la televiziune, o persoană răspunzând la întrebările unui jurnalist!

*

În materie de publicitate și de bun gust, ce prăpastie între Vechiul și Noul continent! Pagini și pagini de publicitate în

ziare. Broșuri și pliante depuse în fiecare zi în cutia de scrisori. Solicitări din poartă în poartă duse de o armată de vânzători de tot felul de obiecte de consumație. Programele de televiziune erau întrerupte fără nici o jenă la fiecare zece minute pentru a convinge telespectatorul să cumpere cutare sau cutare produs. În ceea ce privește vitrinele, pur și simplu fugeam de ele!

Ziarele erau lamentabile. Când voiam să știu ce se petrece în lume, citeam *Le Monde* și *New York Times*.

*

Materialismul oamenilor mă deranja mult. Toată lumea cunoștea prețul automobilelor și al piciorului pătrat imobiliar. Cum și stratagemenele pentru a împrumuta în cele mai bune condiții sau a-ți plasa cât mai rentabil banii.

Mai supărător, se poate spune că valorile materiale erau mai importante decât cele spirituale sau intelectuale. De câte ori n-am auzit expresia "*Cossa donne?*", derivată din "*Qu'est-ce que cela donne?* ", în sensul unui profit material?

*

Una din marile greutăți pe care le-am întâmpinat în viața de toate zilele a fost sistemul anglosaxon de măsură. A trebuit să mă obișnuiesc cu mila, yardul, piciorul și "pusul" pentru lungimi, sfertul ("le quart"), galonul (imperial sau US), "bushellul" și barilele pentru volume, precum și granulele, onsele, livrele, tonele americane și tonele canadiene pentru greutate. Și trebuia, în plus, să mă descurc și cu gradele în Fahrenheit! Pentru a calcula numărul de plăci plastificate de talia 8" x 8" necesar pentru a acoperi o piesă de 5,35m x 3,80m trebuia întrebuințat un calculator de buzunar (nedisponibil în 1960);

*

Unul dintre primele aspecte care ne-au șocat, pe Suzanne și pe mine, a fost libertatea totală pe care părinții o acordau copiilor, care nouă ne păreau zgomotoși, indisciplinați și nepoliticoși. Vina o purta un eminent pediatru american, Dr Benjamin Spock care, deși dădea, într-un limbaj simplu, o imensă cantitate de sfaturi precise și utile relativ la felul în care trebuia să tratezi copiii, a exagerat pretinzând că aceștia nu trebuiau să fie contrariați pentru că orice inhibiție putea lăsa urme sau produce mai târziu traumatisme în psihicul lor.

*

În 1960 se vedeau puține flori în Canada. Câteva, în grădini publice, mai puține pe balcoane sau la ferestre. Oamenii nu cumpărau flori decât pentru Ziua Mamelor sau cu ocazia vreunei aniversări. Lipsa de flori din acea epocă contribuia la menținerea unei atmosfere în gri de-a lungul iernii și te împiedica să profiți din plin, vara, de bucuria ochilor. Un invitat îți aducea în general o sticlă de scotch, dar nu un buchet de garoafe!

În ceea ce privește lungimea iernii, nu se putea face mare lucru. Vrei, nu vrei, iarna durează în mediu șase luni, de la începutul lui noiembrie până la sfârșitul lui aprilie. Câteodată ninge chiar și în octombrie, ca în anul în care am ajuns aici. Câte odată ninge încă în luna mai. Frunzele sunt toate căzute din pomi la sfârșitul lunii octombrie și nu le mai revezi decât la începutul lunii mai. Atunci treci practic din iarnă direct în vară. "*On passe des bottes au short*", cum spunea Suzanne.

Nimic nu s-a schimbat de atunci...

*

Pentru a termina, muștele negre. Am făcut cunoștință acestor mici monștri în 1961 când căutam, Suzanne și cu

mine, un loc de vacanță undeva aproape de Montreal. Tocmai găsisem un chalet atrăgător, situat într-un loc împădurit în regiunea Laurentidelor. În scurtul timp necesar pentru a ieși din mașină, a face turul exterior al casei și a găsi proprietara pentru a discuta de preț, ne-am schimbat părerea. Aceste insecte minuscule, rele și averse de sânge, își înfipseaseră deja ferocele lor mandibule în piele și începuseră să-mi sugă sângele. Dacă animalele sălbatice sunt obligate să suporte acest calvar, eu nu eram. M-am întors în goana la Montreal [dece în goană, nu știu] nu fără a mai fi atacat de

muștele ce se infiltraseră în mașină... Am boicotat Laurentidele timp de numeroase veri tot întrebându-mă de ce muștele negre aveau o predispoziție pentru sângele european și cum puteau să le suporte canadienii. Mult mai târziu am aflat că aceștia întrebuințau sprayuri insectifuge, frumos parfumate dar foarte uleioase. Între timp, luaserăm obiceiul să ne ducem în Statele Unite.

* * *

De atunci, Canada s-a schimbat mult, dar asta-i altă poveste...

POVEȘTILE MIRUNEI

Miruna OCNĂREANU

SĂ POVESTEM

Să ne strigăm pe nume-n seara asta
Când degetele cresc de sub zăpezi
Când fructele se coc sub ceara lunii
Și rotunjesc iubirea în livezi

Să povestim de toate când vom șede
În pajiștea din pânțele ierbii
Livada cu iubiri să ne întrebe
Dacă purtăm coroane precum cerbii

Să povestim, iar degetele noastre
Să se atingă, ca de obicei
Tu să le frângi pe frunțile de astre
Eu să spăl rănilor în mii de ploi

Un timp să stăm de vorbă doar cu tine
Îngenunchiați sub cruci ce ne iubesc
Livada să mai scuture destine
Când toamna între noi vine firesc.

VALSUL NOPTII

Lasă-mă să valsez printre maci
Pe tălpi să-mi pun coronițe de soare
Să-ți intru cu Luna în cetăți
Și umbra mea să ți-o pun la picioare.

De va fi anotimpul ploios
Lasă-mi potecă de vise în urmă
Fă-mi un semn prin perdeaua de stropi
Ca să mai vin cu macii mei în turmă.

Să m-aștepti sub firul lor verde
Ca un copil la prima scăldătoare
În roșul gândului să te-nfăș
Când marea de maci mi-o pui la picioare.

CAII SĂLBATICI

Așteaptă-mă mamă pe dealuri
Ca în poveștile cu prinți
Caii sălbatici să ne-aducă
Pâine, și sare, și arginți

Vom despica firul de iarbă
În viile de după nori
Când caii noștri își vor pune
Aripi de piatră-n subsuori

Vom aduna livezi în poală
Și le-om spăla cu anotimpuri
Caii flămânzi să vină-acasă
Să fie cald în așternuturi

Așteaptă-mă sub lună plină
Umbra-mi trimite pe jumătate
Iar cea care îmi e străină
Copita calului o bate.

TIMPUL

Doar timpul e meticulos
Își lasă capul pe genunchii mei
Ca un copil bălai, frumos,
Iubit de Toamnă și de Dumnezeu

Nu știu de ce în păr mi-a prins
Umbre rămase fără de copaci,
Și nici de ce-a lăsat aprins
Un foc ce-mi arde tălpile stângaci

Mi-a-mprumutat un ciur de vis
Și-n prag a zăbovit ca un vecin
Până ce floarea-mi de cais
A înflorit pe brațu-i orfelin

Când după Lună m-am ascuns
L-am întâlnit. Pâdea un curcubeu.
Și cu timpanele luminii
Cioplea tăcut la argintul meu

Copilul cel frumos, bălai
A supt lentoarea unui anotimp
Mai cald ca laptele de mamă
Ca să mă satur doar din timp în timp.

LUCEAFĂRULUI

Roata carelor din cer
Sparge liniștea-n timpan
TU, al stelelor oier,
Vii cu turma an de an.

Din cuvânt îți faci cimpoi,
Iar cu buzele-ți de miere,
Pui peceți, pe noi, cei goi,
Și ne-mbraci cu-a ta avere.

Umbra frunții ne-o întinzi
În cerdacul palmelor,
Iar pe inelar ne prinzi
Rănilor sudalmelor.

Tremur nepereche prins
Într-o cută-a lui Gerar
TU Luceafăr, ți-ai aprins
Candela plină de har.

Azi, din teiul tău ne dai
Umbra florilor de rai.

EROII NU MOR NICIODATĂ ȘARJA DE LA PRUNARU *Elena BUICA*

Astăzi simțim că prin sufletele noastre suflă un vânt rece născut din golurile cărților de istorie, sau din faptul că eroii noștri nu sunt destul de cunoscuți și respectați, că nu ne amintim cum trebuie de gloria pe care le-o datorăm. Totuși, în adâncul nostru, e vie credința că EROII NU MOR NICIODATĂ.

Aceste gânduri le trăiesc mai intens de fiecare dată când ajung în țară și în drumul meu de la București până în comuna natală, Tigănești, cu 30 de kilometri înainte de a ajunge în Alexandria, din județul Teleorman, trec pe lângă cimitirul militar din satul Prunaru. Aici inima și gândul mi se îndreaptă dincolo de timpul prezent, așa cum îmi vorbesc prin tăcerea lor, cele 300 de cruci aliniate ostășește în acest cimitir.

Tulburătoarea poveste pentru care stau mărturie aceste cruci, am aflat-o prima dată de la tata, în toamna anului 1944, venind din acele vremuri când eroii se aflau la loc de mai mare cinstită decât în zilele noastre. În acea toamnă, tata mă ducea la școală în București, cu căruța încărcată cu alimente și cele necesare pentru un an școlar pe care urma să îl petrec la internat. Când am ajuns cu căruța în dreptul cimitirului din localitatea Prunaru, tata a oprit calul, s-a dat jos din căruță, și-a descoperit capul, a luat poziția de drept și a salutat ostășește, apoi, cu mâna la inimă, a păstrat un moment de reculegere.

Continuându-ne drumul, mi-amintesc cât de tulburată am fost când am aflat despre faptele de vitejie rămase mărturie, printre altele, și prin acest cimitir. Înainte de toate, ceea ce m-a tulburat atunci, a fost, nu atât povestea în sine care era prea puțin pe înțelesul unui copil de 10 ani, ci ceea ce îmi spunea glasul tatălui meu, intonația și vibrația cuvintelor care erau încărcate cu o emoție de un anume fel nemaîntâlnită până atunci. Gestul tatălui când am ajuns în dreptul cimitirului mi s-a asociat în minte cu o imagine asemănătoare când mergeam la Alexandria, în vizită la frații bunicului matern. Oameni

născuți cu darul vocilor frumoase, cântau un cântec ostășesc, pe care probabil chiar ei îl făcuseră, din care nu-mi mai aduceam aminte decât ca era vorba de lupte. Îmi rămăsese în minte un cuvânt cu o rezonanță pentru mine mai deosebită – Turtucaia – dar mai ales, felul cum cântau. Aveau în ținuta lor multă participare, o solemnitate care îți impunea. Cântând, ei luau poziție de drept, salutând ostășește. Povestirile lor înflăcărate despre scenele de luptă din războiul în care fuseseră combatanți, erau pe atunci peste puterea mea de înțelegere. Informațiile care au întregit imaginile acestea din copilărie au venit mai târziu, iar acum, când pe internet au apărut mai multe relatări despre aceste pagini de mare glorie, am completat tabloul în care erau doar schițate imaginile acelor lupte care trăiau în mine mai puternic emoțional, decât prin informații.

Această bătălie de la Prunaru, considerată una dintre cele mai reprezentative lupte eroice ale armatei române, din timpul Războiului pentru Reîntregirea Neamului, cunoscută cu numele "Șarja de la Prunaru", a avut loc pe data de 28 noiembrie 1916.

Dicționarul explicativ arată astfel semnificația cuvântului "șarjă" folosit în armată: "Atac violent, în goana cailor, al cavaleriei asupra inamicului, cu sabia sau cu lancea"

Emoționante pagini de descrieri detaliate ale acestor lupte zguduitoare sunt afișate recent pe internet de către specialiști în acest domeniu. Citindu-le, simțim că ceva se mișcă în interiorul nostru, simțim că ne înălțăm prin aceste fapte de adevărată istorie înălțătoare.

După spargerea frontului la Turtucaia, trupele germano-bulgaro-turce, înaintau viguros pe direcția Zimnicea-Drăgănești-Vlașca, dar și pe direcția Zimnicea-Giurgiu, iar dinspre vest, trupele germane și austro-ungare au trecut Carpații, punând în dificultate armata română. Se urmărea încercuirea întregii noastre armate între Carpați și Dunăre pentru a scoate țara noastră din război chiar în iarna aceluiași an. Armata română s-a opus și în toamna anului 1916, în zona Argeș-Neajlov s-a desfășurat cea mai complexă operațiune rămasă în istorie cu numele de "Bătălia pentru București".

După ce inamicul organizase încercuirea întregii Divizii 18 Infanterie, în dimineața zilei de 28 noiembrie, s-au dat lupte crâncene, la început la marginea satului Prunaru. Nemții, luați prin surprindere, au fost călcați în picioare. Apoi luptele s-au dat în sat. Regimentul 2 Roșiori, din Detașamentul Zimnicea, cu un efectiv de 300 de cavaleriști, a intrat în luptă. Așa a luat naștere celebra "Șarjă de la Prunaru" având ca scop salvarea Diviziei 18 Infanterie, pentru ca apoi, aceasta să poată contribui la operațiunea de apărare a Bucureștiului.

În ciuda sănătății șubrede, colonelul Gheorghe Naumescu, în loc să dea comanda ofițerilor subordonați, s-a așezat în

fruntea oastei sale și a ordonat: "Soldați, cu Dumnezeu înaintea, vă ordon, Șarjă"

Primind ordinul de atac, cavaleriștii au năvălit în sat și aici a început pentru ei marea grozăvie venită din gurile de foc ale mitralierelor germane plasate pretutindeni. A urmat o baie de sange cutremurătoare. Căii și soldații erau doborâți cu zecile. A fost o luptă de o cruzime nemaivăzută. Căii omorâți erau folosiți ca scut de cavaleriști, iar luptele la baionetă au devenit de o ferocitate extraordinară. Cadavrele a sute de oameni, români sau germani erau împrăștiate într-un peisaj apocaliptic. Cei câțiva lăncieri și ofițeri români care au supraviețuit, înainte de a se retrage din sat, încă s-au mai împuținat, căci au fost nevoiți să se năpustească în luptă crâncenă asupra unui dispozitiv german care amenința împresurarea diviziei. Este emoționantă descrierea lui Constantin Kirițescu a acestei lupte violente :

„După garduri, din măracinișuri, de pe ferestrele caselor și podurilor, dușmanul a ascuns zeci de mitraliere, arunca o grindină de gloanțe asupra falnicului regiment. Căi și călăreți cad grămadă unii peste alții. Două sute de oameni rămân pe câmpul de luptă, formând împreună cu cadavrele cailor, mormane de carne sângerândă. Printre ei, toți ofițerii regimentului în cap cu bravul lor comandant.”

Din cei 300 de oameni, fuseseră uciși 216 soldați și ofițeri. Colonelul Gheorghe Naumescu, rănit fiind, cade prizonier. Germanii îl predau bulgarilor unde își va găsi sfârșitul pe 3 iulie 1917, răpus de mizeria lagărelor bulgărești de atunci. De acolo a trimis o impresionantă scrisoare adresată familiei, un exemplu de profund patriotism, din care reproduc un scurt fragment: "Mor fericit, dragă soție și iubiți copii, pentru mărirea și onoarea neamului românesc, pentru libertatea fraților asupriți...și pentru dragostea a tot ce e român".

Pe locul unde s-au desfășurat luptele și unde au căzut la datorie aproape 300 de soldați din Regimentul 2 Roșiori, a luat ființă cimitirul militar în dreptul căruia am văzut gestul tatălui meu, sădit în suflet ca un impresionant omagiu și nețărnută stimă pentru cei căzuți pentru apărarea țării.

În 1933 a fost ridicat în incinta cimitirului militar un monument comemorativ constituit dintr-o de piatră cioplită în

vârful căreia se află o statuie de bronz înfățișând un vultur cu aripile întinse gata să-și ia zborul, așa cum întâlnim în multe localități din țara, ca semn de re-

cunoștință.

La 29 mai 1927 la Iași, în prezența familiei regale, a fost dezvelit „Monumentul Eroilor Diviziei 2-a Cavalerie” sau „Statuia Cavaleristului în atac”, monument realizat din bronz de către sculptorul Ion C. Dimitriu-Bârlad.

Câțiva eroi de la Prunaru care au scăpat cu zile din cea mai puternică înclăstare pe teritoriul nostru, din timpul Războiului

pentru Reîntregirea Neamului, au devenit adevărate legende vii. Din cei care au mai rămas în viață au participat la comemorarea a 60 de ani de la această bătălie, așa cum relatează profesorii Florica și Gheorghe Olteanu, în volumul "De la Darie

la Nică – Oameni, locuri, fapte, amintiri", Editura Velox Alexandria, 2012 :

"În anul 1976, când s-au împlinit 60 de ani de la bătălia de la Prunaru, la insistențele învățătorului Radu Buică, inspector la Comitetul Județean de Cultură și Toma Iacovache – directorul școlii din localitate, a avut loc o mare adunare festivă, consacrată evocării vestitei șarje. Au fost prezenți supraviețuitori ai luptelor de la Prunaru, veterani din cele două războaie mondiale veniți din toată țara, numeroși localnici. În timpul evocării au fost multe momente emoționante: cuvântul participanților la șarjă, citirea scrisorii colonelului Naumescu de către fiul său, ajuns ofițer la îndemnul tatălui său. Înălțător a fost momentul începerii festivităților, când marea de oameni, descoperiți, în poziție de drepti, cu mâna dreaptă pe inimă, a cântat Imnul Eroilor".

La împlinirea unui secol de la începutul Primului Război Mondial, poeta Virginia Vini Popescu, din Alexandria, a închinat bunicului ei căzut în șarja de la Prunaru, versuri de adâncă recunoștință:

Șarja de la Prunaru!

Mă doare ziua de decizii,
Când vieții i se taie dreptul,
Când hărții i se fac incizii,
Când sabia pătrunde pieptul!

Dar glas de colonel răsună!
Apare regimentu-n stele!
Șarja Prunaru se răzbună!
Soldații strălucesc în ele!

Imnul se-nalță către Cer,
Statuia-și pleacă fruntea lată,
Prin ea vorbește-un cavaler
Cu vocea calmă, măsurată:

Trăi-vom într-o altă lume,
Prin jertfa ce am săvârșit!
Șarja Prunaru e un nume
Pentru un neam reîntregit!

După 100 de ani, nenumărate sunt evocările acestor evenimente din timpul Războiului pentru Reîntregirea Neamului, dovadă că EROII NU MOR NICIODATĂ.

100
OAMENI - OMAGII – OAMENI
george FILIP

-un buchet de poeme, din volumul în curs de
apariție „Un poet printre muze”,
dedicat românilor din Montreal
de poetul
GEORGE FILIP.

(I)

BRAD BĂTRÂN
-regretatului preot Petre Popescu-

*o...beau sapin, toi, notre père
tu restes toujours vivant
une vraie bougie, divine esprit
pour nous tous - éclatant.*

Preot bătrân, octogenar,
Nins de omăt și leruri,
Toți credincioșii saltă rugi
Spre slava ta...spre ceruri.

*Toi, notre père, notre berger
Avec tes branches très vertes
Tu nous protèges, tu restes fidèle
Dans nos âmes – un prophète.*

Când ne-adunăm, de sărbători
Tu luminezi altarul.
Coboară cerul peste noi
Și noi uităm amarul

*Nous tous fêtons dans une famille
Parce que Dieu – Il est.
Il nous envoie des flammes de vie
Pour n'oublier jamais.*

*Toi, notre père, o...beau sapin,
Și-al sfintelor litanii,
Un flamboyant esprit divin
Să-ți fie mulți – MULȚI ANII!...*

BĂTRÂNA PREOTEASĂ...
-doamnei Caliopi Popescu-

cine e bătrâna care calcă,
calcă rar – din naos spre altar?
doamna Caliopi...preoteasa,
ne-ndoită de-al său lung calvar.

...nu mai ține slujbe taica Petre.
s-a urcat de câțiva ani la cer
și acolo – prin grădini celeste,
aprinde lumini de *lerui-ler...*

doamna preoteasă - Caliopi,
mai stă printre oameni, pe pământ.

și-a făcut bocceaua și-o să plece
într-o zi...la omul ei cel sfânt.

zilele cu roșu-n calendare
o aduc la slujbă ne-ncetat
și își face cruci și îl imploră
pe-al ei Dumnezeu – adevărat:

zvîrle Doamne către lume pace.
pe strigoii lumii-I potolește
și fii blând cu cei care îți cîntă
cu smerire – Doamne miluiește...

ELIXIRUL VIEȚII
-doamnei Oană-

salcie de viață - plină
de sevă și de lumină,
cine vârsta ți-o alină
prin grădina vieții lină?

frații mei, pruncii, nepoții,
doinele - și voi cu toții,
dorul din țara-mi cu fagi,
oamenii care-mi sunt dragi

și Canada – mama noastră,
a românilor și-a voastră,
țara asta-mi dă puteri
să zbor spre mâine din ieri.

toamne multe eu am strîns
că la nimeni nu m-am plîns .
L-am găsit pe Dumnezeu
prin biserică – mereu.

dragi români, vă spun secretul:
voi grăbiți-vă de-a-ncetul
și slăvind a vieții stea
veți atinge vârsta mea...

NUMAI ZÂMBET...
-doamnei Corina Luca-

dintre visele din cer
prin străini – multe mai pier,
numai zâmbetul rămâne
visul negru să-l dărâme.

hai la dans Corina...hai,
la necaz să nu te dai
că ai rădăcini adânci
printre ale vieții stânci.

și iar zâmbet...hai la horă.
pruncu--ți va aduce noră
iar noră-ta - nepoței
Doamne...ce-ai să pați cu ei!

zău așa - la o adică,
Corina, vei fi bunică
da-n oglinda de acasă
tu mereu vei fi frumoasă.

visele ne ning din cer.
prin străini multe mai pier,
numai zâmbetul rămîne,
timpul nu îl va răpune...

STIMATE DOMN,
-Dlui. profesor Sorin Sonea-

Stimate Domn,
noi știm că știm nimic
De-aceea-ți spunem - Bună dimineața!
Că sfântul tău – zidit într-un colnic,
Dă cu miresma și ne-arată viața.

Stimate Domn,
De unde vii? – Încalte
Ne-ai dat povești un secol și jumate.
Pe culmile de crez, cele înalte,
Ai extirpat minciuna din dreptate.

Stimate Domn,
De ce sângeri pe-o frunză?
De ce stimate Om nu prea ai somn?
Un știi că infinitul îți e spuză
Ce un se stinge-n veci, stimate Domn?

Stimate Domn,
Un te culca pe-aripă,
Aripa dreaptă – din dumnezeiri,
Aripa, domnul Sonea, sfânta clipă
Ce e stindard printre nedumeriri.

Stimate Domn,
Ne mai rămâi prin viață.
Eu sunt doar purtătorul de cuvânt.
Când vei sfârși poemul nins de gheață

Vei fi un stejar brav - prin raiul sfânt...

VIS CU O STEA

- se dedică familiei OPRUȚ -

am mai văzut noi îngeri,
credeam că ni se pare.
atunci eram mai tineri
și respiram senin,
dar astăzi - lume bună,
pribegi prin lumea mare,
ne-am întâlnit cu-n înger
aevea...din Divin.
am cunoscut o fată
lângă-o catapeteasmă
de casă românească
din carpatine legi.
măicuța-i prea-curată
a-mprăștiat mireasmă
și ne-a întins covoare
ca-n timpuri mari - la regi.
știam ce sunt copii
și îi iubeam - înalte;
Maria-Mea de Oana...
s-a-ndrăgosti de ea
și-n nopțile lucide
cu mama ei o-mparte
visând să ne devină
pe bolta vârstei - STEA...

Doamnele din comunitate așteaptă
intrarea IPS Nathaniel la Casa Română

OCHII TĂI

-doamnei Maria-Sa Filip -
cine ți-o fi dat femeie - ție
ochii verzi de șarpe de dudău
și mai spune-mi, ca la spovedanii,
cine este amoroșul tău?

știu eu cum alergi din floare-n floare
și unde cari sacii de nectar
și mai știu eu cine te veghează
să nu-ți fie sufletul amar...

pasul săltăreț de căprioară
brațele - ca sălcii plângătoare
trupul tău sortit de providență

la poveri să care... și să care...

te-am văzut dansând, plângând adesea,
pâini brunete - cum le plămădeai
cum te închinai la poza mamei
și îți dădea povețe și-o credeai.

cum de unde știu acestea toate?
Doamnă Marioara - nu uita:
sunt poetul ce te-am dus la popa
și-n altarul sfânt tu ai zis - DA!

SUFLETUL NU UITĂ...
-doamnei Ortansa Tudor-

mai ții minte Doamnă-domnișoară
primul vals pe care l-am dansat?
iubeai un poet - odinioară,
cu paltonul vechi și demodat...

râurile tinereții tale
matcă și-au făcut pe fruntea ta,
râurile-adânci și infernale
parcă strigă: stai...nu ne uita!

nu uita să calci demnă prin viață.
uită amintirile nebune.
nu uita speranța din verdeață.
uită-acele vremuri căpăune.

mâine este azi și azi e mâine,
batem stepe mari de emigrări.
greu ne-agonisim codrul de pâine,
am uitat de mult de dezmiardări,

dar de vrei Domniță - mângâiere,
cu nepoții-n brațe râzi și cântă,
uită prin unghere de tăcere
dorurile care te frământă...

NOSTALGIE
-Doamnei Lia Ruse-

unde-i Doamne cerul meu de Argeș
și acele plaiuri carpatine
din care acum - prin emigrare,
doar ecoul lor vine la mine?...

dar copilăria - unde-mi este?
știu - bunicul cântă doine-n ceruri,
iar măicuța mea e o poveste
sfântă - pe care o port spre leruri.

casa, taica, mama... ulicioara...
chipul meu s-o mai vedea-n fântână?
dintre toate florile prunciei
multe-au vrut în suflet să-mi rămână.

treci prin viața scurtă ca o frunză
braț la braț cu Omul tău iubit,
dar alături...veșnic tot alături,
dorurile nu s-au domolit.

vină primăveri și vină toamne.
nu te-ndoaie secolul, de-i crunt.
dacă ești româncă viguroasă
toate pe Pământ - frumoase sunt.

OCHII DE SMARALD
-Doamnei Paula Arhirii-

nu prea țin eu minte cum o cheamă
de-aia îi zic MAICA, și n-o mint,
are-n glas căldură ca măicuța
mea - și colorit de mărgărint

am dansat cu ea - de bunăoară
și-am întinerit cu munți de ani.
ea și eu, v-o spunem fără șagă:
ne simțeam aevea...doi puștani.

...dar serata și-a cam tras perdeaua.
lăutarii - iuți la catrafuse,
au plecat...și Luna de pe boltă
ne-a șoptit că visul cald trecuse.

dragostea aceea de-o clipită
a fost mai prelungă ca o viață.
vai...ce vis frumos mai născocisem
și pe-afară - era dimineață.

bună dimineața - viață scurtă!
prin care ne scurgem printre aștri;
pe poteca fanteziei mele
trecea MAICA...ochii ei albaștri!...

FATA LINUCA
-doamnei Linuca Roșca-

fata asta - ca un ciob de Lună;
uite-așa îmi place să-i zic - fată,
știe multe dar nu vrea să spună
și nu-și scoate spinii niciodată.

fericită-i când respiră Soare
plouă, ninge, ea e bucuroasă
a trudit să aibă-ndestulare
și să cheme musafiri la masă.

ea pe Omul ei îl protejează
ca pe propriul prunc - și el trudește.
aplecat pe litere - crează
știți: cu scrisul nu se prea glumește.

toamna vieții i-a bătut la poartă
dar Linuca noastră n-are frică.
sunt și mărăcini prin trista soartă
dar - dintre necazuri se ridică.

știe multe dar nu vrea să spună,
nu-și arată spinii niciodată.
pe Linuca - zâmbetul de Lună
o alint poetic și-i zic...fată!

ULTIMUL MARE VAL AL EMIGRAȚIEI ROMÂNEȘTI LA MONTREAL

Marius FINCA

Începutul secolului XX a marcat prezența primilor români în zona Montreal, în cea mai mare parte locuitori ai Imperiului Habsburgic, țărani bucovineni care și-au pierdut bruma de avere și rostul, adică pământul strămoșesc, sau transilvăneni ce visau la un trai mai bun: „strâng 1000 de dolari și vin îndărăt”. Unii s-au întors, alții nu. Cei mai mulți dintre primii imigranți au fost analfabeți sau cu puțină școală și deci prea multe mărturii ale lor,

scrieri, fapte, biografii nu au rămas. Posibilitatea de a se angaja ca muncitori în companiile locale, le-a asigurat un trai mai bun, dar în același timp i-a pus sub spectrul asimilării, prin pierderea limbii și a tradițiilor. Doar credința ortodoxă și liturgia în limba română le mai amintește descendenților acestora de apartenența lor la poporul român. De multe ori și numele au fost modificate, adaptate pronunției locale, engleze sau franceze. Nepoții și strănepoții acestora mai pot fi văzuți acum prin bisericile din Montreal, octagenari, fără a mai vorbi românește, fideli botezului primit și frumuseții liturghiei în limba bunicilor lor, așa cum au prins-o din copilărie. Copiii și nepoții lor sunt practic complet asimilați, prin căsătorii mixte, pierderea limbii și „revoluția liniștită”, atee, ce a trecut peste ei ca un tăvălug.

Al doilea mare val al imigrației românești a fost în perioada de după cel de-al doilea război mondial, când România a încăput pe mâinile bolșevicilor sovietici, aici la Montreal fiind unul din bastioanele de rezistență împotriva regimului totalitar impus la București de venetici sosiți călare pe tancurile sovietice. Deși alcătuit în mare parte de oameni cu o bună pregătire, educați, culti, buni profesioniști, nu a reușit să creeze o comunitate unită, distinctă și puternică. Suspiciunile de infiltrare securisto-comunistă, poate și legendara dezbinare a urmașilor geților, de care făcea pomenire până și Herodot, au fost cauzele lipsei de coeziune și eficiență. Când am sosit în 2001, încă se mai vorbea în termeni dualiști: „La ce biserică te duci, la comuniști sau la legionari?”.

A fost nevoie de un al treilea val, care a sosit după 1990, pentru a da un imbold prezenței românești active aici. Bine pregătiți din punct de vedere cultural, tineri, harnici și dornici de afirmare, noii sosiți s-au alăturat celor câtorva personalități consacrate deja la Montreal și au dus mai departe procesul de afirmare a românismului aici. Acest val sosit în primele 2 decenii de după Revoluția din decembrie, a crescut numărul românilor undeva între 60,000 și 100,000 în Montreal și împrejurimi.

A crescut numărul bisericilor, de la două la peste 15, iar faptul că sunt pline duminică de duminică și pot să se întrețină și să de dezvolte pe cont propriu arată că nu sunt deloc exagerat de multe cum se mai afirmă prin comunitate. S-a format o a doua episcopie română, parte a Bisericii Ortodoxe Române, *Arhiepiscopia celor două Americi*, cu sediul la Chicago, care funcționează în paralel cu cea veche de la Detroit. Ele dau un plus de organizare și consistență. Eșecul unificării celor două episcopii, care nu poate fi atribuit doar

diasporei și exilului românesc de pe întreg continentul nord-american, ci și altor interese particulare sau de grup, sperăm că este doar temporar.

Cele mai importante activități românești de aici se desfășoară în jurul principalelor centre și organizații românești: bisericile, unde la mari evenimente, hramuri, aniversări, prezența unor înalți arhieri se adună sute de oameni. În al doilea rând sunt organizațiile etnice, ARC-ul, *Asociația Românilor din Canada*, cea mai veche și mai reprezentativă dintre toate, apoi CRM-ul, *Comunitatea Românilor din Monterey*, CoRoCan, *Congresul Românilor Canadieni*, *Asociația Românilor din Laval*, etc, ce strânge la diversele spectacole, aniversări, pic-nic-uri alte sute și sute de români. În al treilea rând competițiile sportive, în special cele de fotbal în sală, dar și de șah, table, tenis cu piciorul, pescuit sportiv adună iarăși și iarăși pe români împreună. Există de câțiva ani un campionat de fotbal doar cu echipe românești la Sainte Dorothee, unde prezența unor jucători de altă limbă este o curiozitate. La Rosemont de un deceniu se organizează în primăvară Cupa Transilvania la fotbal în sală care atrage sute de români din Montreal, cu rivalități și ambiții la fel de mari ca cele ale profesioniștilor din Liga I. La complexul Catalogna sunt multe echipe românești care joacă săptămânal în cele 3 divizii de veterani, peste 35, peste 40 și peste 50 de ani, unde se aud îndemnuri și reproșuri în cea mai pură limbă română.

Un alt tip de activități sunt cele culturale organizate sau susținute de Asociația Culturală Română din Montreal. *Cenacul de literatură Mihai Eminescu* funcționează lunar de mai mulți ani la Sediul ACR din centrul Comunitar Côte-des-Neiges. În ultimii 2 ani s-au adăugat, încă două cenacluri, *Cenacul Epigramiștilor Păstorel Teodoreanu*, ai oamenilor de spirit din Montréal, tot așa, cu întâlniri lunare și *Cenacul de Istorie, tradiții și spirit românesc Mihai Viteazul*, cu întâlniri bilunare. Au funcționat mai multe asociații pur românești, româno-québequeze sau româno-canadiene, cu scopuri artistice, culturale, de integrare sau promovare a valorilor românești, cu mai mult sau mai puțin succes. S-a realizat proiectul Pieții Românești din Montréal, cu mult controversata statuie a lui Eminescu, statuie rămasă și acum fără soclu.

De asemenea există numeroase inițiative private de aducere a unor personalități artistice românești de marcă, care reunesc iarăși zeci și sute de români care nu și-au uitat originile și nu vor să se înstrăineze total.

Un rol foarte important revine publicațiilor în limba română sau bilingve, multe la număr, cu existență mai lungă sau mai scurtă și cu un tiraj de mii de exemplare. La acestea se adaugă și emisiuni săptămânale de radio și TV. Au funcționat și mai continuă să funcționeze publicații ale consiliilor eparhiale, ce tratează subiecte de interes comunitar și general. Există astfel o mai largă acoperire și posibilitatea prezentării unor opinii diverse. În acest ultim val au sosit și mulți profesioniști ai condeiului și mass-mediei care dau greutate și valoare acestor publicații și emisiuni. Un loc aparte ocupă, fără doar și poate, diferitele formații muzicale, ansambluri de dansuri populare și orchestre, de mare succes și continuitate, dintre care amintim

câteva: *Hora, Transilvania, Rapsodia Română*, aceasta din urmă reușind să umple săli de sute de locuri.

Activitatea economică românească este o realitate vizibilă, nu de puține ori etnicii români putând beneficia de servicii în limba română. Există chiar o *Asociație a Oamenilor de Afaceri Români*, AGAR. Dincolo de ce se zvonește, românii sunt solidari, se ajută unii pe alții, se susțin și le place să se întâlnească între ei, disensiunile și scandalurile fiind cazuri izolate, de multe ori provocate intenționat de cei ce ne urăsc.

La acest al treilea val, care a schimbat complet prezența și percepția românească aici la Montreal, se adaugă și un „mini” val al românilor basarabeni, sosiți din Republica Moldova, în special în ultimul deceniu. Integrarea acestuia în diaspora/exilul românesc se face destul de greu, din cauze obiective: jumătate nu vorbesc limba română sau preferă să comunice în rusă, alții au cedat propagandei bolșevice care îi consideră un popor separat, moldovenesc. Aici descoperă cu uimire că românii vorbesc ca ei, nu sunt fasciști care ucid „popoarele frățești” ale răposatei Uniuni Sovietice, cum au fost îndoctrinați. Ateismul mult mai accentuat și diferența de calendar bisericesc ortodox, cei mai mulți dintre ei fiind pe stil vechi, îi țin departe de bisericile ortodoxe românești, unde are loc o altfel de trăire și cunoaștere reciprocă.

Din păcate perspectivele de dezvoltare pe viitor a comunității românești nu sunt promițătoare: emigrația cantitativă din România s-a cam încheiat - au plecat cam toți care și-au propus - iar intrarea țării în Uniunea Europeană a redus mult cererile de imigrare în Canada. S-a încetinit și ritmul sosirii românilor din Republica Moldova, țară care ca și România se află într-o acută criză demografică, ce se adaugă la

cele economice, sociale, politice, identitare, astfel că viitorul comunității va sta doar în capacitatea de auto-organizare. Din păcate, sprijinul factorilor politici români a fost nul, în cel mai fericit caz, dacă nu a reușit să adauge gaz pe foc prin susținerea arbitrară și neinspirată a unor proiecte sau personalități locale, în detrimentul altora. Reprezentanți ai unei clase politice de cea mai proastă calitate din întreaga noastră istorie, oficialii români care s-au perindat pe la Ambasada din Ottawa sau Consulatul din Montreal, nu au putut avea o viziune de ansamblu și de perspectivă asupra diasporei și exilului din Montreal. Ce pretenții poți să ai de la cei ce au înfundat țara în haos, sărăcie, corupție, nefiind capabili să facă un cât de mic proiect pentru țara mamă, darmite pentru românii răspândiți peste tot în lume! „Aleșii noștri” refuză să înțeleagă că viitorul oricărei comunități stă în educație, și fără școli în care copiii românilor să învețe limba maternă, peste 10-15 ani nu vor mai avea pe cine să reprezinte aici. Existența de 5 ani a Școlii Junimea, de sâmbătă și a câtorva școli duminicale pe lângă biserici este mult prea puțin și nu va ajuta la perpetuarea limbii române. Aici, la Montreal există deja modele ale unor școli etnice care funcționează în cadru legal cu rezultate bune. Nu este încă prea târziu să se mai poată salva viitorul comunității noastre, dar dacă nu se demarează urgent acest proiect ci se așteaptă încă câțiva ani, s-ar putea să fie prea târziu.

SCURTĂ ISTORIE A UNUI CENACLU LITERAR

Livia NEMTEANU

Prin anii 80, băteam încă străzile Bucureștiului. Îmi plăcea să merg pe jos, în compania gândurilor mele care se îmbulzeau mereu să ajungă în față.

Așa am descoperit pe strada Vasile Lascăr, nu departe de piața Gemeni, cenacul cadrelor medicale Vasile Voiculescu. Nu popular, dar populat, era deschis și anunța chiar pe un panou ziua și ora întrunirii lui, invitând eventualii participanți.

Nu era prea departe de casa mea, dar cred că eu veneam mai degrabă dinspre Bulevardul Domniței-Calea Moșilor decât dinspre piața Gemeni, cu tramvaiul 17 care mă lăsa în fosta stație Domniței, acum Botev (1980). Ministerul Muncii la care lucram a fost un timp situat în apropiere, în spatele spitalului Colțea, și mă obișnuisem cu drumul acesta. Din stație o luam la dreapta spre piața Rosetti, din care se intra pe strada Vasile Lascăr.

Am intrat la cenacul, am ascultat câțiva cititori și am fost captivată de atmosfera destinsă și calitatea unora dintre ei, după scorțosul Cenaclu al Academiei de unde veneam. După câteva săptămâni am citit și eu. Nu eram cea mai tânără acolo, dar eram cea mai tânără dintre cei buni. Am fost apreciată și apoi, când am plecat, regretată. Acolo mi s-a făcut de către un medic în vârstă, bun scriitor, cel mai frumos

compliment. După ce am citit, a zis doar: « Faceți liniște. Ascultați clopoțelul care anunță că a trecut un poet. »

Ajunsă la Montreal, în 1987, am dus-o greu la început. Am lucrat benevol, cu soțul meu, și am publicat la două ziare-magazin românești, *Luceafărul Românesc* și *Doina*, timp de vreo zece ani.

Prin 2008 m-a apucat o nostalgie după cenaclurile literare de la București și îmi lipsea ambianța lor de taină și pace sufletească.

Mă gândeam la vestitele și elegantele cafenele *Florian* și *Quadri* de la Veneția, din chiar Piața San Marco, frecventate atât de « lumea bună » cât și de oamenii de litere. De nu mai puțin celebrele cafenele de la Paris: *La Source*, *La Vachette*, *d'Harcourt*, *Taverna Panteonului* și *Bahul Bullier*, unde studențimea se aduna după cursuri.

E drept că multe au dispărut, ca *La Vachette*, pe locul căreia s-a ridicat o bancă, *Taverna*, de pe lângă Panteon, dar mi-amintesc de *Café Versailles* din cartierul Montparnasse, unde scriitorii se întâlneau și care era acum, ca și celelalte, un adevărat cenacul.

Intrasem, cu melancolie, în atmosfera unei lumi dispărute, în timp și spațiu. Și mi-am dorit să reînviez ceva din trecutul care nu moare, talentul, climatul spiritual care leagă oamenii cu preocupări similare. Și așa s-a născut ideea cenacului literar Eminescu.

Era, ziceam, prin 2008. O mână de poeți și scriitori, -nu eram mai mult de 7-8, - ne-am întâlnit într-un subsol de biserică și tânără scriitoare, atunci de numai 14 ani, Miruna

Tarcău, ne-a citit câteva pagini din primul ei roman. Deși aproape un copil, talentul ei și preocuparea de documentarist s-au văzut imediat în detaliile de istorie și arhitectură. S-a citit și poezie, dar a trebuit să scurtăm întrunirea noastră din cauza frigului, căci paltoanele, căciulile și mănușile nu ne apărau destul în poziția de nemișcare.

Altădată, scriitorul de proză scurtă Florin Oncescu se străduia din greu să acopere muzica și strigăturile care ne parveneau de la un botez ce avea loc în camera alăturată din acel subsol.

Tot cu gândul la amintirile mele de la Veneția și Paris, am băntuit câteva cafenele de pe Côte des Neiges care ne-ar putea adăposti elanurile noastre scriitoricești. Și am găsit o cafenea românească, Cafelix de pe CDN aproape de Queen Mary, care ne-a tolerat, evident contra unor mici consumații. De data aceasta atmosfera era prielnică, îmbietoare chiar, dar cenaclul nostru era ca un copil care crește, și în câteva luni numărul participanților depășea spațiul micii noastre cafenele.

Devenit cunoscut, Asociația Culturală Română și Asociația Moldovenilor ne-au invitat să ne desfășurăm activitatea într-o sală mare și luminoasă din clădirea Centrului Comunitar din 6767 CDN unde-și aveau sediul.

Așa se face că acum, adică de câțiva ani deja, Cenaclul Eminescu care a pornit cătinel cu 7-8 membri, întrunește astăzi un număr elastic (după cum au disponibilitatea de a participa la cenaclu în ziua respectivă) de aproximativ 40 de membri, dintre care se remarcă poeți ca : Melania Rusu

Caragioiu, Carmen Ionescu, I. Leonard Voicu, Eva Halus, D.H. Silvan, Ileana Ungureanu, Livia Nemțeanu și scriitori ca : Doina Hanganu, Victor Roșca, Daniel Tufcea, Florin Romilă, Radu Roșcanu, Ortansa Tudor, Alexandru Cetățeanu și mulți alții.

Cenaclul Eminescu a fost de-a lungul anilor o școală de literatură, în care comentariile ascultătorilor au constituit cadrul unor critici literare care au modelat asperitățile începătorilor. El continuă să ajute chiar și celor mai dotați, care sunt receptivi la ochiul din afară.

Cu prilejuri speciale, cum e aniversarea lui Eminescu, a Unirii, a Crăciunului, Paștelui și altele, întrunirile iau aspectul unor sărbători și sunt cinstite cum se cuvine.

Ceea ce este semnificativ și remarcabil, este ambianța de spiritualitate, de convivialitate și de pace, care ne izolează pentru câteva ceasuri de toate grijile cotidiene și de orice adversități.

Se simte în aer unda de voie bună, de desfătare, de plăcere pe care o poate da o lectură bună, uneori de farmec, alteori de haz, dar întotdeauna de o dispoziție benefică.

Cenaclul Eminescu împlinește anul acesta șapte ani de viață, de întruniri lunare fără întrerupere și de solicitare imperioasă a membrilor lui de a nu sări nici peste lunile de vacanță estivală, ceea ce dovedește cu adevărat că este iubit și deci necesar.

Îi doresc viață lungă, dincolo de existența mea efemeră și să-i crească aripile fanteziei și purității calității sale.

ROMÂNI PATRIOȚI

Corina și Mihai LUCĂ

După cum știm cu toții, unde trăim noi astăzi nu este neapărat locul în care ne-am născut, dar încercăm prin toate mijloacele să creăm propria noastră Românie aici. Mulți oameni se vor întreba cum este posibil, dar răspunsul se află în fiecare dintre noi. Fiecare cetățean român, vrând-nevrând, face parte din comunitatea românească. Dar, acest articol vorbește doar despre cei care participă activ, invitând în același timp pe cei care au ales un rol pasiv să-și reconsidere opinia. Deci, comunitatea românească ne ajută să recreăm România în Canada prin faptul că ne unește, scoate în evidență ce este mai bun în noi și ne face să fim mândri că suntem români.

În primul rând, comunitatea românească ne unește. Aparținem la un grup ce are atât de multe valori în comun. Comunitatea românească suntem noi toți. Chiar dacă fiecare are o altă poveste de viață. Mai ușoară sau mai plină de încercări. Simplul fapt că ne întâlnim și împărtășim unii altora din experiența noastră, ajută. Nu suntem singuri. Toți am trecut pe acolo. Adaptarea. Începuturi și continuări frumoase cu copii și nepoți. Ne bucurăm să ne regăsim oriunde ne întâlnim. Fie la biserică, fie la lansări de carte, cenacluri literare, aniversări sau spectacole. Sau la câmpul românesc de la Val David. Deci, toate acestea ne unesc. De ce să nu recunoaștem că toate acestea ne fac bine, ne fac să ne simțim ca acasă. Aici, atât de departe de „acasă”. Sunt fericiți să am atâția prieteni români și să cunosc oameni de valoare.

În al doilea rând, comunitatea românească ne ajută să descoperim calitățile noastre interacționând. Colegi de servicii sau prieteni, ne ajutam între noi cu o informație sau sprijin direct. De asemenea, prezența la biserică este un mijloc prin

care oamenii se ajută între ei. Biserica și religia a fost și rămâne baza unității unei comunități. Mai mult decât în România, biserica reprezintă aici un loc de întâlnire, de socializare sau de contacte. Deci, devenim mai buni, cu fiecare zi.

În al treilea rând, comunitatea românească ne face să fim mândri că suntem români. Românii sunt bine văzuți în Canada, indiferent de domeniul în care lucrează. O frumoasă carte de vizită lăsată de cei care au trecut pe aici înaintea noastră. Activitățile din Piața României din Montreal din fața statuii lui Eminescu, sărbătorirea Zilei României, festivalul anual de film românesc, colindele românești de Crăciun de la spectacole sau din metroul Cote des Neiges, sunt tot atâtea lecții de patriotism, în care ne simțim mândri de originea noastră. Cultura, prin tot ceea ce ea reprezintă, fie școala românească de sâmbăta, carte, film, pictură sau muzică, va rămâne peste generații. Suntem mândri de tradițiile strămoșești și încercăm să le transmitem și copiilor noștri. Când petrecem Crăciunul și Paștele cu familia și prietenii nu uităm de preparatele tradiționale: sarmale, piftii, tobă, caltaboș, cârnați sau ouă roșii. Ne adaptăm, fără să ne pierdem identitatea ca individ sau nație. Suntem încântați dacă copiii ne mai însoțesc la activități românești. Ne place să citim ziare românești sau să cumpărăm produse importate din România cu etichete scrise în românește.

Privind în dreapta și în stânga, dar neuitând să analizez și parcursul nostru de când am venit, îmi dau seama că a fii activ în comunitatea românească te ajută să fii mai bine adaptat la societatea în care trăim. Chiar dacă pare un paradox, nu este. De fapt, este mijlocul prin care se păstrează

și se duce mai departe limba și tradițiile. Ancora. Puntea dintre trecut și viitor. De ce să trăim în permanență cu iluzia imaginii României lăsate la emigrare?

Ne adaptăm, trăind prezentul printre români și pentru români.

În final, iată cum poate comunitatea românească să aibă mai multe efecte benefice asupra individului român din Canada prin faptul ca ea unește oamenii, îi face mai buni și

mândri de a fi români, ajutându-i să recreeze propria Românie aici.

Fiecare are experiența sa proprie, dar spiritul românesc ne face să împărtășim opinii similare. Acestea fiind trăirile mele ca patriot aici, este posibil să nu vă regăsiți total. Dar, nu uitați că fiecare poate decide să devină un membru activ al comunității românești.

100 DE ANI

Melania RUSU CARAGIOIU

100 DE ANI AU TRECURT CA O ZI

Venit-am peste mări și țări,
Ne mai aducem vag aminte
Cum, am cuprins aceste zări,
Cu frică, cu drag și aminte.

Se tot spunea la noi prin sat
Că ar fi undeva pe lume
Un loc bogat și minunat,
Dar nu știam unde anume.

Am auzit despre Columb
Și despre lumi îndepărtate,
Dar noi aveam aripi de plumb
Deși visam la libertate.

Copiii ne plâneau ades
De foame, frig, multe nevoi;
Lipsiți eram, n-aveam de-ales
Și nimeni nu ținea cu noi.

Tot auzeam despre bățai,
Despre răskoale-n foc mocnit,
Mai veneau vești din cele văi...
Ziceam că-așa ne-a fost menit

Până-ntr-o zi, un călător
A poposit aducând vești
De pe pământul roditor,
Despre o țară de povești.

Seara, la un opaiț ședeam
Și plănuim, când alegeam
Din grâu, neghina, de rău neam...
Aveam speranțe, dar...oftam...

Aveam din iarnă doi juncani
Și-îi îngrijeam - ochii din cap,
Să-mi înfirip cu ei un plug...
Fire-ar să fie, de casap,

Că tot mereu mă întreba
De-or mai crescut, că i-ar lua
Pe câțiva zloți, că știe el
Că traiul nostru e mișel...

Dar nu i-am dat și uite-așa,
Lucrând, spetit am adunat
Burmă de bănuți în chimir,
Și... boii-n iarmaroc i-am dat...

Cu bruma ce-am luat pe casă
Și ce aveam agonisit-
Tot n-aveam, mai nimic pe masă-
Spre alte zări noi am pornit.

Vaporu' acela cât un sat
Ne-a dus încet și legănat
Unde-avea drum domn' căpitan
Peste al largului ocean

Așa ajuns-am în Canada
Și ne uitam în lung si-n lat,
Dar debarcarăm toți, cu graba,
Deși ne luase cu bănat...

Și dacă el, bătrânul Noe
A poposit și-a „înviat”,
„Scoate-ne Doamne din nevoie”,
Am făcut cruce și-am plecat.

Am luat surcică și surcică
Și-am încropit o așezare,
Ziceam că-i mare, era mică,
Dar aveam loc de fiecare.

Trăiam aicea între oameni
Mai buni, mai dreptii și fără pată
Și ne considerau buni semeni

Zicând că va fi bine-odată.

Și astfel mână de la mână,
Cu sfat și claca de acasă
Ne-am încropit gospodăria
Și-aveam pâine albă pe masă.

Lucram din zori și până seara
Pentru o leafă la patron
Astfel petrecând iarna, vara;
Copiii pretindeau „bon ton”

Am clădit și biserița
Din lemn precum aveam acasă,
Odăjdii a cusut măicuța
Din cusătura ei aleasă.

Eram acuma-n depărtare
De draga noastră țărișoară,
Dar închinându-ne-n altare
O vedeam ca odinioară.

Am prosperat pe-aceste plaiuri,
Dar dorul ne-a chemat în țară,
Ne-am dus cu dragoste în suflet;
Era război, cu foc și pară.

Am ajutat cât ne-a dat mână
Cu bani de aur, cu dolari,
Dar boierimea tot hapsâna,
Tot oprima cu biruri mari.

Am plâns de dor și de alean
Și ne-am înlănțuit în horă;
Zvâcnea în noi sânge din neam,
Aveam acum și-o țară-soră

I-am luat cu noi pe cei ce-au vrut
Să vadă zărilor-nghețate,
Să uite cât mai este timp,
Că li s-a făcut nedreptate.

Și am venit iar pe-un vapor,
Mai veseli și încrezători.
Sperând s-ajutăm un popor
Din spor făcut sub alte zări

VIETI ȘI VIETUIRI DE 100 DE ANI

În 100 de ani am văzut 100 de oglinzi. Erau oglinzile sufletului nostru ? Oglinzile altora ? Nu m-am întrebat niciodată...

Inima noastră era mare și roșie
ca o maiestruoasă rodie pe care să o oferim copiilor, viitorului.

Dar jumătate de inimă trăgea
către glia străbună. era jumătatea cea mai roșie, pârguită de soarele
Carpaților. Cealaltă jumătate era tot rumenă dar avea ceva care clipea de
sclipirea ninsorilor. Parcă era un glob,
care mereu se învârtea în zvâcnetul ei ritmic.

Atunci copiii născuți au zis
aici, pe noul tărâm, pentru prima dată un cuvântel în limba românească de
acasă, apoi îndemnați de ritmul vieții au învățat limba locurilor, spre a se
putea înțelege cu ei...

Și așa firicelul românesc, venit
din depărtări, trecând peste un ocean plin de primejdii, a crescut în dorința
de a deveni un șuvoi... Șuvoi, care în susurul lui când mai molcom când mai
vijelios, trimitea stropi diafani spre nori. Norii ajungeau pe meleagurile din
țara străbună și legătura era mereu făcută în cerul dragostei și al speranței.

Fiecare nou venit și-a clădit
aici un lăcaș în care să se apere de gerul trosnind în ierni,
iar acasă și-a pus proptele casei bătrânești în
speranța că acu', acu', se va întoarce acolo
cu „bătăciul” doldora de aurul dolarilor.

Dar tășcuța cu bani se umplea greu și așa au tot rămas în noua țară 360
de zile pe an, aci muncind și învățând după obiceiul locului
și din ce a mai rămas, 5 zile de vis, sau de
zbor către pridvorul bătrânesc.

Ducea încolo ciudățenii de pe aici și aduceau altițe cusute cu florile
muntelui, cu închinăciunile culese din mănăstirile noastre și uneori cu
ceaslovul ros de mânuire și de vreme al mătușii știitoare de carte.

Și multe, multe, ca nisipul mării, se pot spune despre cei 100 de ani de dor...
Dar și de împliniri, de muncă
tenace, diferită de cea de acasă printr-o mecanizare pe care au trebuit s-o
învețe. Și mult au învățat în nopți de studiu, în alte limbi, decât graiul
străbun....

Și au mai învățat că aici iarna „duce” din
octombrie până în iunie, uneori, și multe, multe au mai învățat...

Dar și multe lucruri bune și minunății au ieșit din mâinile și mințile
noastre de român mândru.

Și așa, am făcut o punte între plaiul
de cântec – locuri din țara noastră și locurile deseori înghețate –dar
cu o căldură de mamă, care ne-au primit
aici.

Să ne dorim ca această punte a bucuriei vieții să trăiască în veșnicie și
să facă mereu o legătură însoțită simțindu-ne acasă și acolo și aici, după cum
ne va chema destinul. Fiecare să își croiască ființa vieții sale iluminat de
conștiința gliei, și a noului său cămin.

Melania Rusu la picioarele lui Eminescu
(Piața României, Montreal)

LES ÉMIGRÉS

Miruna TARCĂU

Il y avait longtemps que Mircea songeait à écrire une espèce de poème sur la déchéance de la Roumanie. L'idée lui était venue en lisant *Le roman de l'adolescent myope* d'Eliade. Il avait eu de la peine à reconnaître le Bucarest de la Belle époque, avec ses mœurs, ses habitudes, et l'aisance qu'il y avait à y vivre. Quoi, parce que les jeunes avaient assez d'argent de poche pour se permettre des vacances à la montagne, à l'époque? Quelques ébauches traînaient depuis des mois

dans le fond de ses poches, mais les mots lui manquaient pour décrire ce qu'il ressentait vis à vis de ce que le XIXe siècle aurait appelé sa « mère patrie ». Sa mère lui rabattait depuis longtemps les oreilles avec les Daces, comment il paraissait qu'il s'agissait de la plus vieille civilisation d'Europe, et que les Romains leur avaient tout volé, jusqu'à leur langue. Il faut dire que les recherches de quelques spécialistes étrangers semblaient aller dans ce sens. Un Anglais avait affirmé, il n'y avait pas si longtemps, que la Rome d'Hadrien avait été bâtie avec l'or des Daces, et que leur extermination aurait constitué le premier génocide de l'Histoire. Une autre fois, un cardinal irlandais qui avait surpris le Vatican en déposant un gros rapport entièrement rédigé en latin, avait affirmé que le latin viendrait du dace, ou plutôt non : que le latin et le dace, c'était au fond la même chose, et qu'il était temps de dévoiler cette conspiration de merde qui consistait à jeter de la boue sur ce joli pays où le prince Charles aimait voir paître les vaches en se gavant de confiture bio. Il y avait de quoi pleurer.

Et puis, il se disait : un petit poème d'adolescent frustré, c'est bien joli, ça sert à s'attirer des *like* sur sa page *facebook*, mais au final, ça ne changera pas grand chose. Au mieux, ça ne fera que répéter ce que tout le monde sait. En gros, que la vie ici, c'est de la merde, et que tous les gens un tant soit peu débrouillards feraient mieux de ficher leur camp plutôt que d'attendre que les crapules ne décident un jour d'arrêter de détourner l'argent des contribuables. Ce qui après tout, pouvait encore arriver ; ça faisait des lustres qu'on les menaçait de déployer de grosses opérations de nettoyage visant à réduire drastiquement les niveaux de corruption. L'espoir fait vivre. N'empêche qu'il aurait bien aimé pouvoir vivre d'autre chose que d'espoir.

—Et qu'est-ce que t'espères pouvoir changer à ton âge, eh patate? Le monde?

Son grand frère lui avait légué la manie d'adopter parfois ce ton je-m'en-foutiste qui faisait enrager leurs parents. Ce qu'il avait bien rigolé en tombant par hasard sur un de ses brouillons! Il faut dire aussi que Mircea avait été assez étourdi pour laisser traîner sur le coin de ses cahiers quelques phrases tout droit sorties de l'*ethos* romantique un peu mièvre à la Eminescu et compagnie. Il avait évoqué les traditions qui étaient en train de se perdre et les vieux chômeurs qui s'étaient mis à mendier aux côtés des tsiganes ; les édifices en béton qui avaient défiguré les vieux quartiers de la capitale, et la racaille qui rôdait au coin des rues comme

les haïdouks traînaient autrefois à l'orée des bois en attendant de couper des bourses et des gorges. Et il avait joliment enrobé le tout dans une rhétorique fleurie qui parlait du *devoir* des Roumains de lutter pour changer les choses, au lieu de foutre leur camp partout où ils pouvaient encore dénicher quelques possibilités d'emploi.

Le devoir. Ce mot avait bien fait rigoler Radu, qu'il soupçonnait un peu de vouloir devenir le prochain grand manitou des gangs de Pantelimon. N'empêche qu'il lui répétait souvent que ce n'était pas la racaille qui allait sortir un jour l'État de ce trou pourri dans lequel la Roumanie n'arrêtait pas de s'enfoncer. Ceux qui restaient se plaignaient constamment, mais ils semblaient s'attendre à ce que la situation s'améliore d'elle-même. Quand qu'il s'agissait de proposer des solutions, les gens étaient toujours pleins de belles théories sur l'économie et sur la société. Comme quoi il fallait sortir de l'Union européenne pour faire baisser les prix, augmenter la production locale, et pourquoi pas, réimplémenter certaines des politiques communistes. Parce qu'à l'époque au moins, sous cet imbécile de Ceausescu, tout le monde avait encore un emploi et un toit au-dessus de la tête, même si les supermarchés ne vendaient rien d'autre que des haricots en conserve. On aimait bien spéculer sur ces choses et balayer tout le mal de la terre du revers de la main autour d'un café. N'empêche qu'il n'y avait jamais personne qui était prêt à lever le petit doigt pour faire changer les choses.

Il y en avait quand même qui étaient plus optimistes : ils se disaient que si les Roumains n'étaient pas fous de gérer leurs affaires entre eux, peut-être qu'ils s'en sortiraient mieux avec un président allemand. Et ils répétaient que le pays s'en était très bien sorti la dernière fois que les Allemands étaient au pouvoir. Certains avançaient même qu'à l'époque, avant la guerre, les choses allaient encore bien parce qu'ils étaient gouvernés par une saine monarchie, et qu'en général, les monarchies en Europe s'en sortaient plutôt bien. Témoin l'Angleterre, la Suède et la Hollande. (Les gens qui soutenaient ces théories évitaient en général de mentionner l'Espagne.) Selon eux, il fallait donc que la monarchie revienne au pouvoir pour calmer les appétits des nouveaux riches et redonner quelques valeurs au monde de la politique qui avait cruellement besoin de retrouver son honneur.

Sauf que voilà, l'action la plus concrète que ces gens-là effectuaient en général, quand ils en avaient le courage et les moyens, c'était toujours de partir. Pourvu qu'il y ait du travail, on était prêt à s'en aller n'importe où. Ainsi, les paysans remplissaient quotidiennement les charters en direction de l'Espagne ou de la Sicile pour aller récolter des fraises, des citrons et surtout du mépris. Il paraissait que beaucoup de ces femmes finissaient par s'engager dans l'industrie du sexe de bas étage pour arrondir leurs fins de mois. Au Royaume-Uni, les médias avaient failli devenir hystériques en apprenant que les Roumains n'auraient plus besoin de visa de travail pour venir exercer des petits boulots de merde dans leur belle Angleterre. On avait avancé des chiffres absurdes, comme quoi il y aurait près d'un million d'immigrants qui viendraient voler les emplois des honnêtes citoyens britanniques, et comme quoi la plupart de ces immigrants seraient des voleurs tout court. Parce qu'il faut

dire qu'on leur collait presque toujours la réputation des gitans sur le dos, ce qui c'était vachement pratique pour entretenir la saine xénophobie des pays qui ne s'en sortaient pas trop mal. Roumains, Roms : même leurs noms incitaient à la confusion. À croire qu'ils le faisaient exprès.

Et voilà qu'un jour, son frère vint lui annoncer que leurs parents avaient effectué des démarches auprès de l'ambassade canadienne pour immigrer à Montréal. Mircea avait eu du mal à digérer la nouvelle, d'autant plus qu'ils n'avaient même pas jugé bon de le consulter pour lui demander si l'idée de devenir Québécois lui paraissait attrayante. C'était quoi, un Québécois? Un genre de Français avec un accent bizarre? Radu s'était si souvent moqué de ses principes que sur le coup, il ne trouva rien à redire. Et il songea que la démarche de leurs parents n'avait rien d'étonnant, vu les problèmes qui s'accumulaient, les coupures de salaire, et la crainte de perdre leur emploi qui les maintenait constamment sur le qui-vive.

Mais l'orgueil de son grand frère lui fit l'effet d'une claque qui faillit presque le débarrasser de son défaitisme millénaire. Quoi, parce qu'il était prêt à voir leurs vieux quêter des petits boulots d'immigrant, alors qu'ici, ils étaient ingénieurs? Et tout ça pour quoi, pour payer le loyer d'un appartement qui sera sûrement plus petit que le leur, dans un quartier pourri? Mais ce fut surtout la dernière accusation qui lui fit le plus mal. Radu le regarda droit dans les yeux, et il le taxa d'hypocrite, oui : de faux patriote.

—C'est ça, mon cul, parce que t'en as quelque chose à foutre de ta mère patrie, toi?

—Attention, j'ai jamais dit que j'en avais quelque chose à foutre. Mais au moins, je passe pas mon temps à écrire des poèmes sur la déchéance de notre pauvre petite nation, moi. Ce qui m'empêche pas de vous trouver un peu cons de croire que vous serez forcément plus heureux ailleurs, rien que parce que vous espérez que vous serez plus riches là-bas, dans votre Canada.

—Il y a pas photo! D'accord, on roulera pas sur l'or dès le début, mais on s'en sortira forcément mieux là-bas, comme tous les autres...

Quoi, c'est Radu qui essayait de lui faire croire qu'un compte en banque bien rempli n'allait pas les rendre un tout petit peu plus heureux? C'était bien lui qui lui était en train de lui dire que l'argent, ce n'était pas tout dans la vie? Il croyait rêver.

—Tu peux bien rire, imbécile. Je sais à quoi ils ressemblent moi, les Roumains de Paris, de Bologne et de Barcelone. Ils se croient mieux que nous, mais toutes leurs vacances, ils les passent où d'après toi? Ils essayent d'oublier leur petite routine dans leur banlieue pourrie en venant frimer ici. Tout le fric qu'ils mettent de côté, c'est ici qu'ils le dépensent, pour nous faire croire qu'ils en ont tellement plus que nous. Et au final, ils nous envient, nous, d'avoir eu le courage de rester.

—N'importe quoi.

Sur ce, la discussion tomba à plat, il n'y avait plus grand-chose à dire en attendant la réponse d'Ottawa. Celle-ci mit tellement de temps à venir que Mircea en avait presque oublié cette conversation au sujet du prétendu patriotisme de son grand frère. Il n'était pas présent lorsque son père annonça à toute la famille que leur dossier avait été refusé. La nouvelle semblait réjouir ses grands-parents, qui eux, n'avaient pas la moindre envie de passer les prochaines années de leur retraite à apprendre l'anglais ou le français. Mais on mentionna tout de suite une autre démarche

entreprise auprès de l'ambassade américaine, et il paraissait qu'ils avaient plus de chance là-bas. Ils connaissaient une famille qui avait s'été installée dans le Maine quelques années plus tôt, et qui pouvait les aider. En plus, ce n'était pas loin de Montréal, ils pouvaient toujours déménager là-bas s'ils découvraient plus tard qu'il y avait davantage d'opportunités au Québec. Sauf que pour les grands-parents, ça reste que c'était quand même à l'autre bout de la terre. Ils ne pouvaient pas planifier d'aller en Allemagne, comme tout le monde?

Mircea ne s'y attendait pas : la nouvelle lui avait filé un sacré coup de blues, que sa mère ne tarda pas à remarquer en se plaignant qu'il avait à peine touché à ses *sarmalute*. Mouais. Bien sûr qu'il était content de rester. Il se trouvait un peu bête au fond de s'être si vite détaché de tout ce qui l'entourait, en vivant ces quelques mois un peu comme si c'étaient ses derniers à Bucarest. Ça lui avait presque donné l'impression d'être un touriste dans son propre quartier. Et il se demanda si c'était parce qu'il n'était pas assez attaché à sa culture qu'il s'était fait si vite à l'idée d'émigrer pour aller bâtir sa vie ailleurs. Il faut dire que cette remarque surprit un peu son père.

—Ça veut dire quoi au juste, être attaché à sa culture?

Bien sûr, il y avait toujours des imbéciles qui faisaient des conneries en se croyant patriotes tout simplement parce qu'ils tabassaient les étrangers, ou parce qu'ils s'exaltaient devant leurs richesses nationales en se disant que la bouffe roumaine était la meilleure du monde, que leur histoire était la plus passionnante, et que leur population était la plus cultivée, *etc, etc*. Mais s'ils étaient aussi attachés que ça à leur culture, comme ils disaient, c'était par force d'habitude, parce qu'ils connaissaient rien d'autre que leur petit coin de pays dont ils tiraient une fierté qui était pour tout dire mal placée.

Il faut dire que la plupart des peuples avait la mémoire courte : on oubliait souvent que la terre entière était peuple d'immigrants, et qu'il n'y avait pratiquement aucune culture qui avait planté ses racines quelque part sans subir la moindre influence étrangère. D'ailleurs, la plupart des gens qu'on célébrait comme des célébrités nationales avaient souvent des identités mixtes. Témoin Eminescu, l'Ukrainien – de son vrai nom Eminovici – ; ou bien Carageale, qui venait d'une famille grecque ; ou encore Octavian Goga, à qui on avait apparemment trouvé des origines macédoniennes. Les frontières n'arrêtaient pas de changer de toute manière, comme l'avaient récemment découvert les Ukrainiens nés en Crimée à qui l'on avait annoncé presque du jour au lendemain qu'ils étaient devenus Russes. Deux des plus grands héros de la France et de l'Italie avaient ainsi vu le jour au mauvais endroit, et dans les cours d'histoire d'un pays comme de l'autre, on n'insistait probablement pas sur le fait que Napoléon était Corse, et que Garibaldi était né à Nice. Et puis, qu'est-ce qu'il faisait d'un type comme Einstein? Il aurait dit lui-même que, si la théorie de la relativité s'était révélée fausse, les Français auraient probablement déclaré qu'il était Allemand, les Allemands qu'il était Juif, et les Juifs : eh ben, qu'il était tout simplement un homme, comme tous les autres.

—Voilà. Ce que je veux dire au fond, c'est qu'on n'est ni plus ni moins attaché à ses origines en allant vivre ailleurs. L'endroit où l'on vit ne change pas forcément le rapport que l'on a avec son identité. Ce n'est pas ce qui importe.

Et qu'est-ce qui importait alors? Il avait toute son adolescence, toute sa vie pour le découvrir, et en partant, il se savait aussi myope que le narrateur du roman d'Eliade. C'est

alors que le petit vagabond de la famille se décida à quémander les restes de leur souper. Entretemps, on avait déjà commencé à parler d'autre chose, si bien que Radu termina son assiette sans même apprendre qu'ils avaient failli devenir Canadiens. Il se cala tout simplement dans son siège en tapotant son ventre avec un sourire satisfait. Son petit frère l'observa, et il se surprit à penser qu'il était peut-être un peu jaloux de lui après tout ; ou plutôt de son insouciance, et de la félicité provoquée par cette même insouciance. Parce qu'il croyait vraiment qu'il aurait eu le courage de rester derrière ce beau parleur, si ses parents avaient appris qu'ils pouvaient enfin émigrer? Et qu'il aurait supporté de se

retrouver brusquement privé de tous les confort que lui offrait la protection parentale? Merde. Patriote de mes fesses, oui. Il se dit qu'il était con de ne pas y avoir pensé plus tôt. Et puis, il songea surtout que ce n'étaient pas les Radu qui faisaient un pays.

—À quoi penses-tu? lui demanda son grand frère.

—Oh, à rien de particulier, répondit Mircea.

Puis il répéta machinalement :

—Oui. Je crois qu'on va bien dormir ce soir.

Il ne songeait déjà plus à son ancien poème.

IARNA DIN... PRIMĂVARĂ

Elena OLARU

Ianuarie, 2015, de cum își arată primii licurici de lumină printre gene își propuse a ne face cunoștință cu o altfel de căldură. După om și caracterul fiecăruia. Unii, firește au primit darul începutului de an – zăpada, cu bucurie : avea să fie un an bun pentru agricultură. Pentru că din partea autorităților, trebuia să-și burdușescă propriile buzunare mai întâi, după care să mai vadă și de micime. Adică poporul nevoiaș. De la oraș au la țară. Ca urmare a revoluției din 1989 începuse a se alinia opiniile citadinilor cu ale ruraliștilor.

Numai că el, bietul țăran tot la coarnele plugului rămâne, fie el și de la tractor. Care tractor, ale noastre - toate au luat drumul Occidentului, vândute la fier vechi ; bieteale noastre tractoare roșii de la Brașov !!! Se întorc în țară transformate în bolizi de altă culoare, la prețuri exorbitante și noi, capitaliști în devenire, șomăm. Ne plângem de milă, aruncând privire triste spre țarina altădată în floare și așteptăm

bruma de finanțare de la U.E. Cum toate s-au scumpit și *caii mor din picioare* de seceta foamei, brazda nu mai răscolește pământul cum ar trebui ; sămânța - înainte să moară, nu este îngropată adânc în pământ iar ciorile, da, autohtonele ciori își asigură hrana cea de toate zilele cu sămânța din brazdă...

Ploile, până și ele au fugit de frica sărăciei acestui urgisit popor – biet de el săracul, crăpăturile din pământ arătându-ne locul unde ne vom retrage mai târziu ori mai devreme... Din adâncul pământului răsar vene tectonice, dușmănoase, prăfuinde, aducând spaimă, nesomn, eclipse de lună și de soare.

Vai de biet român săracul ! cum își va spăla suferințele în baia clocotindă a sufletului ?! Obrajii, brăzdați înainte de vreme de urcușuri și coborâșuri, arareori mai strălucesc de acea liniște și bucurie lăuntrică... S-a împământănit în mintea unora de la o vreme că unii s-au născut să domine iar alții să-i slugărească. Așa e politica socială ! Capitalistă. Slav cu studii superioare dincolo, șomer în propria ta ! Inteligența fără buzunarul doldora la prezentarea interviului nu dă bine... De su în jos și de jos în sus... O apă și-un pământ !...

Da, în primăvara asta am avut o iarnă frumoasă! Adevărată. Strălucește cerul sărutând pământul cu sloiuri grele de gheață

și promoroaca de la streășina genelor, mustăților, gurii și bărbii ne transformă în eschimoși. Iar din sărutul înghețat al gerului nările scot flăcări. Invizibile.

Cristale de suferință ard obrazul trecătorului pribeag ca și timpul și picioarele – eroice, traversează zarea de-a lungul și de-a latul : unii vin acasă, să-și vadă părinții tot mai gârboviți de greutatea anilor, alții să-și întemeieze o familie ; mulți, foarte mulți vor să li se nască *acasă copii* pentru a avea cetățenia română, într-o zi să se stabilească definitiv la vatra străbună iar alții, recunoscându-și trecerea prin timp, să mai pună câte o spetează pe ici, pe colo : operație de gută, refacerea danturii, operație de fiere laparoscopică – dincolo te lasă dezbrăcat cu toate că serviciile sunt ireproșabile și tot așa.

Cu iarnă grea în suflet, triști pășesc către primăvară. Privesc perii și merii din bățatură, amintirile coplesindu-i : anul trecut n-a avut cine culege roada, măicuța, trecută de floarea tinereții nu mai putea agăța scara să o culeagă ; acestea, trecute de copt, s-au făcut ca niște zaharicale rămânând pe crengile pomilor ca niște globuri ce luminează pâlâind în ajun se apus... De la va prinde primăvara, dulci și digerare, vor fi ca niște acadele pentru păsări, om și animale. Deopotrivă.

Altele, pâlmuite de vânt, s-au supus docile, găsindu-și locaș sub lespede albă a zăpezii de la tulpină copacului... Cine știe, poate la primăvară le vor dibui iepurii sau căprioarele până să dea colțul ierbii... Privesc odraslele, venite acasă, la vatra crăpată pe unde ies limbi de flăcără alb-galbenă-roșie, la hornul dărâmat pe jumătate ce-ntoarce fumul înecăcios în odaie, la frigul ce-a cuprins pereții și dărele de apă ce-i traversează, umezind deopotrivă pământul pământ, frământat cu pleavă sau paie și pământul-om traversat și el de bucurii și tristeți pe care cu greu le șterge buretele timpului.

Iarna, argintie din pletele celor întorși acasă vorbesc mai mult decât cuvintele înăbușite de lacrimi ; nodul din gât face să tușească ușor salvându-i. Nu trebuie să știe mama cum este dincolo, ce este dorul de casă, de cei dragi, de câinele care s-a stins plângând tăcut pe scările din fața odăii de curat unde dormea vara cu ușa deschisă, nu trebuie să afle vecinul din dreapta sau stânga – nu mai știe cum îi cheamă, ori s-au prăpădit, locuind alte familii acolo că el Fiul Risipitor, întors acasă, măcar și pentru o noapte doarme fără grija zilei de mâine. Acasă.

MICILE FAPTE MARI, SAU EROISMUL DE FIECARE ZI

Mălena MUNTEANU-LITOIU

Citeam, înainte de a fi publicat, articolul Doamnei Elena Buică despre bătaia de la Prunaru. Conținutul lui m-a emoționat. Profund. Nu numai că în acele vremuri românului i se părea firesc să servească o cauză comună, mai mult, era mândru să moară la datorie. Scrisoarea ofițerului scrisă familiei înainte de moarte, după ce a servit cauza neamului, emoționează. Și eu cred că "Eroii

nu mor niciodată", dar mai cred că nemurirea lor depinde și de vrednicia urmașilor. Cum continuăm noi să îi pomenim, amintim, comemorăm, cum îi ajutăm să trăiască în inimile noastre. Un gest ca acela făcut de tatăl dnei Buică, cu mâna pe inimă, a emoționat mai mult decât informația în sine, care poate nici nu putea fi pătrunsă de un copil de 10 ani. Totuși, respectul pe care tatăl i l-a insuflat copilului, vibrația din voce, emoția transmisă, toate acestea au fost corect percepute de copilul de atunci. Mai mult, au lăsat o urmă pe viață, care a dus la reacții similare, repetate ori de câte ori trece, chiar în anii maturității, prin dreptul cimitirului eroilor. Emoție ce e transmisă mai apoi altora. Nouă, de exemplu.

Respectul acesta transmis emoțional se poate cultiva, poate fi inspirat și trebuie hrănit, cu o caldă aducere aminte... Nu cred că putem rosti destule vorbe de recunoștință să îi cinstim pe cei dinaintea noastră, pe cei ce au făcut, dar și pe cei ce au insuflat astfel de sentimente, cei care au cultivat un sentiment al rădăcinilor, transmis generațiilor de după ei.

Eroismul din episodul șarjei de care vorbește dna Buică probabil că a schimbat cursul istoriei și merită un loc de cinste în cărțile de istorie. Există însă și un eroism anonim, care poate nici nu e perceput ca ceva notabil, poate nici nu e remarcat. Eu îl numesc: eroismul de fiecare zi. Mă refer la micile gesturi mari pe care uneori uităm să le laudăm, ba chiar sa le luăm în seamă. Exemplele merg de la micile lecții de istorie pe care părinții le spun copiilor, până la sentimentele insuflate lor.

În perioada primului război mondial, bunicul meu era plecat în America. El nu fusese doar într-o scurtă vizită, ci stătuse acolo cu anii. A lucrat mai întâi într-o uzină, iar apoi la un ziar românesc din Cleveland. La insistențele neostoite ale mamei sale, a revenit acasă, după vreo zece ani de stat în America.

Ca român emigrat, el a continuat să servească comunitatea, înțelegând că românul are o datorie față de țara lui, indiferent că este plecat de acasă sau nu. Mai mult, am găsit chitanțele care dovedesc că pe timpul șederii în Statele Unite ale Americii el a cotizat pentru susținerea efortului de război al românilor!

La revenirea în țară el a întemeiat o familie și a crescut cinci copii iubitori ai valorilor noastre de toate felurile, de la cele morale, la cele culturale, românești.

În casa bunicilor din Mărginimea Sibiului se păstrează harta detaliată a României mari (la scara 1:100.000), în planșe, pe zone, tipărită ca precomandă, cu plata eșantionată și livrare în tranșe. Se păstrează corespondența între bunicu' și editor. Era o ediție rară ce a cerut un efort financiar considerabil pentru vremea respectivă. Bunicul însă considera astfel de lucruri drept o investiție în viitor. Tot el le spunea repetat copiilor lui să învețe, căci școala le la fi avere.

Cei cinci copii au fost educați în spiritul valorilor morale și etice, insuflate de tatăl lor, cu o deschidere largă spre lume. Din jurnalele lor de mai târziu, din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, află că ei continuau să viziteze bibliotecile și librăriile, în ciuda bombardamentelor de fiecare zi. Citeau mult și divers. În biblioteca lor din Săliștea Sibiului se păstrează colecția de **Poezii** de Mihai Eminescu îngrijită de George Murnu, ediție ce fusese cumpărată prin subscripție publică, sub formă de precomandă. Acolo sunt păstrate și memoriile Reginei Maria a României, ca și multe alte titluri legate de geografia, istoria și tradițiile de suflet ale țării.

Bunicul meu nu a fost un erou. El a murit în urma unui accident de autobuz, lăsând cei cinci copii în sărăcia de după cel De-al Doilea Război Mondial. Copiii lui s-au realizat însă singuri, inspirați de exemplul și îndemnul lui.

Au crezut în valori care rezistă vremii și vremurilor. Ei au oferit suport comunității din care fac parte și au aderat la cauze comune ce merită împlinite și trăite. Au înțeles că indiferent de coordonatele geografice ale fiecărui membru al comunității, micile gesturi anonime, când sunt făcute de toți, chiar dacă nu sunt eroice, ajung să rezulte într-un ajutor ce începe să conteze. Căci acasă sau nu, fiecare avem anumite obligații față de comunitatea din care facem parte.

Acesta nu este un eroism care să intre în cărțile de istorie. Pomenim, aici, micile gesturi mari, mici fapte anonime care cumva se acumulează și contează, așa cum o fi contat și suportul românului emigrat în America, pe timpul Primul Război Mondial. Micile donații făcute de ciobanii ce si-au vândut oile la începutul secolului XX, și, emigrați în America, au susținut efortul de război al românilor. Donatorii de atunci n-au luptat pe front, nici n-au murit eroic, dar au ajutat o cauză comună, un crez comun, care a dus la împlinirea visului de veacuri al Românilor.

Micul eroism de fiecare zi poate să n-aibă de-a face cu frontul, nici cu finanțarea vreunui efort de război, ci poate fi de o cu totul altă natură. Aici aș menționa simpla continuare a tradițiilor: predarea limbii române copiilor născuți sau crescuți în afara granițelor țării. Simpla adeziune la un crez comun. Mici fapte neînsemnate, ce pot însă inspira drumul nostru comun înainte. Nădejdea. Speranța că putem pune, împreună, pasul înainte.

FACEREA LUMII

Proiect de film

Livia NEMTEANU

ZIUA ÎNTÂIA

E câmpul mov de floare și de brumă
De fum, de ceață și de ochi visând
E timpul când din aburul pădurii
Ca dintr-o mare, ziua vezi născând

Lumina se desface de-ntuneric
Ca-n ziua-ntâia din soroc făcând
E câmpul mov de floare și de brumă
De frig, de ceață și de ochi visând.

ZIUA A DOUA

Se mișcă elementele naturii
Intr-o vârtelniță de început de lume
Un abur dens se urcă și coboară
Inghesuindu-se-n pereți de spume

Mustește umezeala putrezindă
Ca într-o sferă cu lichide grele
Se-amestecă materia-n mișcare
Cercând tăria unei paralele

Și iată că un strop, un strop de ploaie
Descumpănindu-se, se-așterne jos
Filtrând deodată haosul de pâcle
Din cristalinul ochiului sticlos.

ZIUA A TREIA

M-am deșteptat pe-o insulă pustie
Inconjurată de-un ocean vâscos
In care izolarea mi-era soră
Și spaimă, în anarhicul colos

Cu gândurile mele împreună
Te caut în dimensiunea patra
Și-ncerc s-adun din stinsele vestigii
Scânteia ce să-mi încălzească vatra

Aștept să suflă duh și strălucire
Picur de foc smuls veșnicilor nopți
Peste deșertul însetat de floare
Și peste pragul proaspeților morți

Și câmpuri luminoase să-nverzească
In inima-mi uscată de-așteptare
In care dorm grădinile în fașă
Cu rodii prinse-n ram ca felinare.

ZIUA A PATRA

Am auzit deodată un râs zglobiu
Un râs, ca niste clopoței de-argint

Și m-am uitat pe cerul negru până-atunci
Și-am văzut ochi sălbatici licărind

Inmărmurit priveam cum se preumblă
Mulțimea lor pe-al nopții-nalt Olimp
Mimând figuri de geometrie-n spațiu
Schimbându-se cu fiecare anotimp

Iar printre ochi o sferă luminoasă
Când răsărea, când apunea albind
Și s-alerga cu orbitoarea pară
De foc, în cumpănă sărind

Și i-am spus lună și i-am spus soare
Și i-am spus noapte și i-am spus zi
Și anilor le-am pus răboju-n spate
Ca să se numere-n copii.

ZIUA A CINCEA

Și m-am uitat în limpezi adâncimi
- Oglinzi spălate pentru veșnicie -
Ingreunat de marile tăceri
Pecetluite-n apele mumie

Și-atunci am pus o umbră în mișcare
In unda ce-a cântat înfiorată
Și-am pus culoare și i-am dat lumină
Și apa a jucat în juru-i roată.

M-am veselit și viața mi-a părut
O nemaipomenită întâmplare.
Privind apoi înspre copacii triști
Am atârnat pe ramuri zburătoare.

Era un joc de-a transformarea lentă
De la ceva mereu la altceva
Și viață dând, simțeam că-mi stă-ndemână
Și ucigasa forță de-a o lua.

ZIUA A SASEA

Și uite-asa, cu jocul de-a momâia,
Am potrivit un falnic dobitoc
Și o jivină care să-l răpună
Și altele asemenea în loc,

Căci deschizând cutiile Pandorei
S-au înmulțit în fel și fel de chip;
Dar am găsit, privindu-i cu mirare
Ideea unui arhetip.

Am potrivit în taină, cu răbdare
O firavă făptură-ntârziată
Și i-am turnat înțelepciune-n tigvă
Și vanitate câtă să-i încapă

Asemeni lor, o vietate nouă
Să umble și să țipe dacă vrea,
Să se-nmulțească, dar să se convingă
De rolul de stăpân ce dobânda

Și uite-asa, jucându-mă de-a toate
Cu monștrii mei, speriat și abătut,
M-am saturat de facerile lumii
Și mi-am dorit repaosul pierdut.

ZIUA A SAPTEA

Și într-o relaxare voluptoasă
Se-ntinse deci, ca un patrician,
Lăsându-se pe nesimțite-n somnul
Uitării comediilor în van

Iar în vacanța asta, creatura
Și-a desfătat pornirile deplin;
Descoperise în instinct minunea
Savorilor păcatului virgin.

Trecu o eră, două și deschise
Din nou pleoapa peste joaca sa;
Uimit stătea și nu-i venea să creadă
Spectacolul ce i se-nfățișa.

Era o pantomimă uriașă
Cu măști grotești, ingenue și triste,
Sub care nu recunostea pe nimeni
Și nu înțelegea pe care piste

Se desfășoară regulile-acestui
Atât de complicat și straniu joc
In care toți loveau fără osebire
Cuprinși ca de beție sau amoc

Și dacă n-ar fi fost să-i scape firul
Ar fi gândit ce bine s-a brodit
Că insul searbăd și lipsit de viață
Atât de mare-actor a devenit ;

Dar se-ntristă degrabă creatorul
- Ca ucenicul mag înspăimântat -
Că propria creație-i scăpase
Din mână și zburda destrăbălat.

Simțindu-se iar singur își întoarse
Obrazul către alte galaxii
Gândind că ziua șaptea nu-i priise,
Iar somnul fu capcana ce-l pieri.

MA PARTICIPATION À DES ACTIVITÉS OU À DES ÉVÉNEMENTS REMARQUABLES DE LA COMMUNAUTÉ ROUMAINE DE MONTRÉAL

Wladimir PASKIEVICI

(Extraits adaptés de mon livre "L'arc-en-ciel de ma vie")

Depuis mon arrivée au Canada et durant toute ma carrière professionnelle jusqu'à la retraite, c'est-à-dire de 1958 jusqu'en 1992, j'ai eu peu de contacts avec la communauté roumaine de Montréal : quelques amis de mes parents ainsi que le Père Popescu, curé de l'église de l'Annonciation (l'Église) où j'allais à Noël ou à Pâques.

Je connaissais vaguement le Dr Jean Tzaranou, fondateur de l'Association des Roumains du Canada (ARC) et j'avais été invité par M. Caraghiaour, animateur d'émissions de radio en roumain. À part cela, je rencontrais parfois dans le quartier le Dr Sorin Sonea, directeur du département de microbiologie de la Faculté de médecine de l'Université de Montréal.

En prenant ma retraite, je me suis dit que je n'avais plus maintenant l'excuse d'être trop occupé et que j'avais une dette à remplir envers mes compatriotes moins fortunés que moi. Mais par quel bout commencer ? Comme le hasard fait souvent bien les choses, ce fut précisément le Dr Sonea qui me demanda, en 1992 ou 1993, si j'étais intéressé à travailler avec lui. C'est ainsi que j'ai appris qu'il était le président d'une association nommée Mouvement de Solidarité Québec-Roumanie (MSQR). J'ai tout de suite accepté.

*

L'origine et les principales réalisations du MSQR méritent d'être connues. Cette association, sans but lucratif, a été créée au début 1990, peu de temps après la Révolution de décembre 1989, sous l'impulsion des quelques personnalités du PQ qui voulait faire quelque chose pour les Roumains. Ils ont fait appel à des dirigeants et à des personnalités marquantes de la communauté roumaine tels que le Père Popescu, des médecins tels que le Dr Sonea ou des spécialistes en appareils médicaux tels que Alex Cetatzeanu. L'objectif de l'association était, au départ, d'apaiser les besoins pressants de la population roumaine en matière d'équipement médical et de publications techniques. Le MSQR a voulu, dans un premier temps, sensibiliser la population québécoise sur la situation et sur les besoins de la Roumanie et, grâce aux dons obtenus, envoyer en Roumanie du matériel médical récupéré, des publications médicales, techniques et didactiques. C'est ainsi que, durant ses trois premières années de fonctionnement, 20 tonnes d'équipement médical et de livres d'enseignement ont été expédiés, comme aussi une vingtaine d'appareils médicaux, 26 lits mécaniques d'hôpitaux, 7 000 livres traitant d'économie moderne et de nombreuses publications médicales.

Au moment de mon entrée au MSQR, celui-ci venait de modifier sa charte, pour aider également les Roumains récemment arrivés au Québec à connaître les lois, les institutions et les conditions locales afin de favoriser leur intégration dans le milieu. Parmi les membres du Conseil d'administration se trouvaient plusieurs personnes que je connaissais déjà comme le Dr Sonea, Mme Monica Matte, épouse du professeur Nicolas Matte, le Père Popescu et le professeur Radou Zmeureanu, professeur au département

de génie civil de l'Université Concordia. Parmi les autres membres, il y avait Vania Atoudorei, un microbiologiste de grand talent et excellent animateur d'événements culturels, Adrian Savopol, un informaticien bien informé et efficace, et George Lotreanu, un commerçant de produits alimentaires et un des piliers du comité paroissial de l'Église, qui nous prêtait d'ailleurs ses locaux pour nos réunions.

Pour ce qui était des activités menées par le MSQR, celui-ci continuait de chercher auprès des hôpitaux de la région de Montréal des équipements médicaux disponibles et d'envoyer les dons ainsi obtenus à des hôpitaux de Roumanie. D'autre part, le MSQR organisait, à chaque session d'automne et d'hiver, des cours gratuits de français et d'anglais pour les nouveaux émigrants qui en avaient besoin, avec des professeurs roumains, cours qui se donnaient le plus souvent les samedis matin, dans les locaux de l'Église. Le MSQR organisait aussi des rencontres mensuelles, le soir, à l'intention des nouveaux venus qui cherchaient des renseignements sur des sujets pratiques tels que le logement, les possibilités de travail, l'équivalence des diplômes, le système éducatif à tous les niveaux, la traduction de documents officiels etc. L'annonce de ces réunions se faisait soit par la bouche du Père Popescu, à la fin des messes dominicales, soit par la Revue Candela (la Chandelle) éditée par M. Victor Rosca, le bouche-à-oreille faisant le reste.

Au début, mon rôle au sein du MSQR se limitait à celui d'être une personne-ressource. C'est seulement à partir du moment où je fus nommé membre de son conseil d'administration et secrétaire, en 1996, que je me suis impliqué à fond. En premier lieu, j'ai mis de l'ordre dans les dossiers. Ensuite, j'ai fait modifier les règlements pour les simplifier et les rendre plus en accord avec la pratique. Puis, j'ai établi des listes : celles des membres, des donateurs potentiels et des réalisations. J'ai réactivé aussi l'apparition périodique d'un Bulletin d'information. J'ai fait adopter enfin, un programme d'action pour l'année en cours.

Dans ce programme, se trouvaient l'établissement d'un réseau de personnes-ressources pouvant offrir des conseils en matière d'intégration pour les nouveaux arrivants, la diffusion de brochures d'informations pour les nouveaux arrivants et la traduction en roumain – pour être distribuées dans les hôpitaux de Roumanie – de brochures pour le suivi des enfants atteints de leucémie, un projet proposé par Mme Matte et réalisé par la suite en collaboration avec LEUCAN, l'organisme canadien de lutte contre la leucémie.

Parmi d'autres initiatives que nous avons prises par la suite, je mentionnerai la création d'une section « conseils aux entrepreneurs », sous la responsabilité de Petru Axioti, un jeune roumain que j'ai beaucoup apprécié et avec qui je garde encore des contacts amicaux.

Malgré toutes ces réalisations, toutes nos demandes de subvention ont été refusées (car il n'y avait plus d'argent pour les nouveaux demandants) à l'exception d'une demande faite dans le cadre d'un nouveau programme fédéral qui consistait

a trouver une dizaine de jeunes diplômés canadiens, désireux d'acquérir une expérience en commerce international en suivant un stage dans des entreprises de pays étrangers disposées à les recevoir, à les subventionner durant un stage qui devait durer de 6 à 9 mois.

J'avais monté le projet avec Victoraș Georgescu qui avait travaillé en Roumanie précisément dans le domaine du commerce international. Cependant, la décision ayant pris trop de temps pour être annoncée, Victoraș, qui devait réaliser le projet, a été obligé de trouver un autre emploi.

Par la suite, plusieurs changements dans l'environnement en Roumanie et à Montréal ont affecté les activités du MSQR. Premièrement, le profil des immigrants s'est modifié : à la place des réfugiés politiques, on avait maintenant affaire à des professionnels en demande au Canada. Ceux-ci étaient mieux informés. Deuxièmement, un bon nombre d'entre eux avaient déjà des connaissances à Montréal qui pouvaient les guider. Troisièmement, les services gouvernementaux québécois s'occupaient mieux des immigrants. Et enfin, les besoins résiduels étaient pris en charges par les différents conseils paroissiaux. Par ailleurs, nos envois de médicaments en Roumanie se sont taris à cause de leurs retention à la douane, sous les prétextes les plus falacieux mais en réalité pour obtenir des « *bakchichs* ».

Pour compenser la diminution de nos activités, le Dr Sonea a organisé, en 2000, des causeries pour les personnes âgées. Malgré la qualité des prestations des animateurs, le nombre des intéressés, est resté très modeste.

Une autre initiative, proposée par un membre du Conseil, Mme Corina Nenciovici, a eu plus de succès : la création d'un site web. Ceci nous a fait connaître en Roumanie-même.

En 2003, le Dr Sonea s'est retiré du MSQR et je devins président. Pour donner une nouvelle impulsion au Mouvement, j'ai essayé de modifier son approche. Je souhaitais travailler en collaboration avec d'autres organismes ayant les mêmes objectifs que le MSQR et atteindre une plus grande visibilité au sein de la communauté montréalaise.

Je pensais que mon idée était bonne. Elle ne marcha pas. J'ai rencontré des réticences dans tous les groupes que j'ai approchés : la solidarité qui existait encore en 1990 avait disparu, les dissensions entre groupes étant devenues trop fortes. Le vieux démon des Roumains – la dissension – avait repris ses droits : on ne voulait pas collaborer avec les groupes rivaux !

J'en fus profondément déçu et, en 2005, deux années après avoir accepté la présidence du MSQR, je rendis mon tablier. Mme Monica Matte prit la présidence, épaulée par Adrian Savopol comme secrétaire. Son idée était de transformer le MSQR en un groupe d'influence auprès des autorités québécoises. Elle n'a pas réussi à le faire et a passé, en 2007, la présidence au Professeur Zmeureanu qui s'est vite rendu que le temps du MSQR était révolu.

*

Dans cette section je décris une activité qui aurait pu devenir remarquable mais c'est son échec qui le fut. Pour moi et, je crois, pour la communauté.

En décembre 1991, je devins, sur invitation, membre du Centre culturel roumain (le Centre), un organisme composé essentiellement de représentants d'autres organismes culturels associés à l'Église et de quelques organismes indépendants tel que la Fédération des associations roumaines (FAR) dirigée par M. Basile Gliga, propriétaire, par

ailleurs de la revue Notre Tribune (Tribuna Noastră). Son directeur était un architecte connu, au début proche de l'Église, M. Anastasiu.

Au moment de mon entrée, l'Église était en conflit ouvert – devant les tribunaux – avec M. Anastasiu et M. Gliga. Le point de discorde était essentiellement l'utilisation de la Maison roumaine (la Maison), c'est-à-dire de l'édifice communautaire. L'Église prétendait que c'était elle qui était la seule propriétaire du local au sein duquel le Centre menait ses activités, tandis que les deux opposants prétendaient que le financement de la Maison avait été accordé, par le gouvernement provincial, à une structure juridique laïque, composé de toutes les associations roumaines de l'époque dont quelque-unes se sentaient aujourd'hui lésées de ne pas pouvoir utiliser, elles aussi, les locaux de la Maison.

Mon rôle, au Centre, a été de revoir ses statuts et règlements et de proposer des modifications éventuelles. Le sujet était devenu pressant étant donné la tournure du conflit, le mandat de M. Anastasiu n'ayant pas été renouvelé.

Après avoir lu tous les documents disponibles et après avoir consulté toutes les personnes impliquées dans le dossier, je suis arrivé aux conclusions suivantes :

- l'Église était le propriétaire officiel de la Maison roumaine ;
- il n'existait aucun contrat écrit entre le Centre et l'Église ;
- l'Église contrôlait *de facto* le Centre car elle avait le droit de veto sur les décisions de son Conseil d'administration ;
- elle permettait au Centre d'exercer ses activités au sein de cet immeuble ;
- en pratique, les activités culturelles qui avaient lieu à la Maison étaient organisées par l'Église ;
- parmi les anciens membres associations du Centre il y avait quelques uns qui avaient été infiltrés par les autorités roumaines pour provoquer des dissensions dans la communauté ;
- parmi les autres, il y en avait quelques uns qui avaient raison de demander le droit d'utiliser aussi la Maison.

En conséquence, j'ai proposé deux nouvelles versions des statuts. La première, gardait les deux catégories de membres des statuts originaux – membres individuels et membres représentants des associations –, la deuxième, que je préférais, seulement les membres individuels. Les deux enlevaient le droit de veto du représentant de l'Église mais laissaient à celle-ci le droit d'imposer les conditions d'utilisation de La Maison, que ce soit pour le Centre ou pour tout autre organisme.

Aucune de ces deux versions n'ayant pas été acceptée, je me suis retiré du Centre avec le même goût amer, celui de constater la désunion entre les différentes associations de la communauté. Quelques années plus tard on ferma le Centre.

Les vrais perdants furent les membres de la communauté.

*

Suit mon implication dans les deux congrès de l'American Romanian Academy of Arts and Sciences (ARA) tenus à Montréal en 1990 et en 2001. Même si cet organisme était étranger, les deux congrès ont marqué notre communauté.

À l'origine, l'ARA était un organisme créé par des universitaires américains d'origine roumaine qui désiraient montrer que la vie intellectuelle et culturelle roumaine continuait de s'épanouir, malgré le couvercle mis par la dictature communiste sur la pensée autonome de haut niveau. Les membres de l'ARA se réunissaient une fois par année dans une des villes des États-Unis où le nombre d'immigrants roumains était important et communiquaient

leurs réalisations, dans les divers domaines de leur spécialisation.

Avec le temps, l'ARA ouvrit des « chapitres internationaux » et décida, en 1990, de tenir son premier congrès hors États-Unis, au Canada, plus précisément à Montréal. Ce choix était dû au dynamisme du président du chapitre canadien, mon collègue de l'École Polytechnique, Ion Paraschivoiu. Ion me demanda de l'aider dans l'organisation du congrès, autant du point de vue technique qu'administratif et financier.

Comme à ce moment-là, j'étais encore Directeur de la Recherche, j'ai pu apporter le soutien important de l'École à l'organisation de ce congrès dont je garde un excellent souvenir : une assistance imposante, des participants intéressants, des conférenciers invités (Vintila Horia, auteur de « Dieu est né en exil » qui n'a pas pu venir mais dont j'ai lu le discours, et Virgil Ghiorghe, l'auteur de « La 25e heure »), des communications de valeur et quelques activités sociales bien réussies dont un banquet – organisé par Mme Matte –, qui a eu lieu à l'élégant hôtel Ritz Carlton avec, comme invitée surprise, la championne olympique Nadia Comaneci, une excursion de la Ville et une réception à l'église de l'Annonciation, après la messe de dimanche. Ion avait eu aussi l'excellente idée d'inviter quatre personnalités roumaines exceptionnelles, toutes connues pour leur lutte contre la dictature de Ceausescu : la figure héroïque de Doïna Cornea, la poétesse Ana Blandiana, le rédacteur en chef et éditorialiste du journal Roumanie Libre, Octavian Paler, un intellectuel de premier rang et fin observateur de la situation politique, et Petru Mihai Bacanou, fondateur et directeur de ce même journal, renouvelé après la chute du régime communiste.

En 2001, le congrès annuel de l'ARA s'est tenu également à Polytechnique. Ion Paraschivoiu était devenu entretemps président de l'ARA tandis que moi je me trouvais déjà à la retraite. Ion me demanda néanmoins ma collaboration pour organiser les activités « sociales » de l'association et me suggéra fortement de faire appel pour cela à Dan Fornade, directeur-fondateur de la revue *Lucașfărul românesc* et organisateur de plusieurs activités culturelles de la communauté, et au Père Cezar Vasiliu, le curé de la paroisse de l'Église orthodoxe roumaine "Saint-Nicolas" à Montréal.

Dan Fornade m'a apporté une excellente idée, celle de faire une exposition photographique portant sur un siècle d'activités au sein de la communauté roumaine à Montréal, sur la base d'une impressionnante collection de photographies qu'il possédait et qu'il mettait gracieusement à notre disposition. J'ai voulu cependant amplifier l'exposition en y ajoutant des photos illustrant des réalisations d'émigrants roumains pouvant intéresser la société montréalaise ; pour cette partie j'ai fait appel à Constantin (Dinu) Marinescu, designer réputé et organisateur d'événements culturels lui aussi. C'est ainsi que j'ai proposé d'organiser un événement centré sur le thème général « *Un siècle de présence roumaine dans la vie montréalaise* ».

Une rencontre, fortuite celle-là, avec le professeur Paul Dancescu, médecin, grand amateur d'histoire et de religion, m'a donné une autre idée, celle d'un deuxième événement que j'ai intitulé « *Deux millénaires de présence chrétienne en Roumanie* ». Cet événement devait se baser sur une exposition photographique préparée par le savant roumain Ion Doumitrescu-Snagov à partir des témoignages historiques trouvés dans la bibliothèque et les archives secrètes du Vatican, et publiés dans un superbe volume intitulé «

Monumenta Romaniae Vaticana » (MRV). Ce volume démontrait l'existence ininterrompue des Roumains depuis deux millénaires et donnait des détails sur leur christianisation entreprise dès le 1er siècle apr. J.-C. et leur lien avec le sacré. À cette exposition, venant de Roumanie, devait s'ajouter une exposition d'icônes peintes par des artistes roumains d'ici.

Dû à une série de circonstances rocambolesques décrites dans mon livre, les deux projets n'ont pas fonctionné comme je l'avais prévu. D'une part, une mésentente avec Paraschivoiu m'a obligé de me retirer de l'organisation du congrès. Ensuite, il ne garda, dans le programme de l'ARA, que le premier événement qu'il réserva aux congressistes et à quelques invités de son choix (tandis que moi je préconisais une exposition publique). Finalement, Dan Fornade et Dinu Marinescu ne s'entendirent pas entre eux de sorte que furent présentées deux expositions photographiques séparées...

Pour ce qui est du deuxième événement, il eut lieu, comme prévu mais en deux temps : d'abord, à la date initialement convenu, on a pu admirer l'exposition des icônes et des peintures religieuses, superbement organisée à l'Église par Mme Matte; ensuite, quelques jours plus tard, l'exposition MRV. Comme il avait été initialement prévu, ces deux expositions étaient ouvertes au grand public et les congressistes, informés par mes soins, ont pu y assister. Ce fut un énorme succès.

*

En 2002 a eu lieu à Montréal une activité exceptionnelle, la tenue de « *La journée internationale de la prière* », consacrée à la Roumanie. Cette activité, organisée par la branche montréalaise d'un mouvement œcuménique international – en collaboration avec le MSQR, l'Église et le Centre –, a eu un très grand succès. L'événement a eu lieu dans la Maison Roumaine. Une superbe exposition d'icônes, des projets d'œuvres sacrées réalisées par des Roumains, une exposition d'art populaire roumain, un chœur, un concert de harpe et, à la fin, une ronde de danses folkloriques. La participation a été fabuleuse, avec plus de 500 personnes. La Ville de Montréal était représentée par le Maire, M. Gérald Tremblay.

L'événement comprenait également des commentaires sur la Roumanie et des prières pour la normalisation de sa situation. Ces commentaires provenaient de la Maison-mère de l'organisation. Mon rôle, dans cet événement, était en retrait : j'épaulais Monica Matte qui avait été contactée par l'organisme en question et qui avait immédiatement « embarqué » les associations montréalaises roumaines mentionnées. À part la rédaction d'annonces, de la correspondance etc., j'ai fait modifier les textes des commentaires sur la Roumanie qui étaient incorrects et tendancieux.

*

Le prochain événement de ma liste comprend l'inauguration de la Place de la Roumanie. Le sujet mérite, à lui seul, un autre long article, ne serait-ce que pour prouver l'acharnement des autorités de Bucarest pour contrôler cet événement, surtout le contenu et le déroulement des activités culturelles associées à cet événement, de même que le comportement étrange de personnes de notre communauté qui n'ont fait que critiquer les organisateurs de l'événement (dont je faisais partie, avec Dinu Marinescu, Mme Matte et

quelques autres) et ceci, du début jusqu'à la fin et même après. Cependant, je ne mentionnerai ici que les réalisations.

En premier lieu, c'est grâce à Mme Matte et à M. Marinescou que dans le Parc Devonshire se trouve une plaque indiquant clairement l'existence officielle de la Place de la Roumanie. Sur cette plaque on peut lire le texte suivant, conçu par Dinu Marinescou : « *En l'honneur de la communauté roumaine, de son apport important à la société montréalaise et son siècle de présence à Montréal* ».

Voici les projets réalisés :

- Tenue d'une exposition Eminescu (Le poète, le génie, le Roumain) contenant des pièces de collection et une présentation de la vie, des sources d'inspiration et de l'œuvre du poète (au Château Ramezay, Salle de Nantes) ;
- Diffusion d'un livre écrit par Mme Manolescou contenant une traduction des poèmes du poète Eminescu (Offert aux invités à la réception donnée par la Ville) ;
- Tenue d'une exposition d'art populaire roumain et d'icônes traditionnelles originales anciennes (au Château Ramezay, Salle de Nantes)
- Tenue d'une importante exposition montrant la contribution de 100 Canadiens d'origine roumaine à la vie montréalaise, dans différents domaines, tout le long d'un siècle (dans la Grande Salle de l'Hôtel de Ville) ;
- Conception et réalisation de l'événement de l'inauguration de la Place de la Roumanie (dans l'ancien Parc Devonshire) ;
- Un concert de niveau international (au Château Ramezay, Salle de Nantes) ;
- Un événement animé par des artistes d'origine roumaine, (sur la Terrasse de l'Hôtel de Ville) ;
- Une campagne de publicité à travers les masse-médias portant sur la communauté roumaine de Montréal et la Roumanie (en association avec les commanditaires) ;
- Réalisation d'une enseigne commémorative – réplique en métal doré d'une branche du tilleul d'Eminescu, de Copoou, Iasi ;

- Réalisation de l'affiche officielle de l'inauguration de la Place de la Roumanie et de l'affiche des expositions du Château Ramezay.

Des milliers de Roumains et de Montréalais ont pu voir ces réalisations et en lire des comptes-rendus dans les *mass-media*.

Le principal rôle dans la réalisation et le succès de cet événement revient à Dinu Marinescou qui en était le directeur artistique. Mon rôle a consisté à assurer la logistique de l'événement, à rédiger les documents afférants, à tenir la comptabilité, à maintenir la correspondance avec les autorités et avec les commanditaires éventuels, et... à parler au nom de la communauté roumaine devant les représentants de la Roumanie (le président Ion Iliescu et le ministre de la culture Răzvan Theodorescu) et des autorités canadiennes (fédéral, provincial et municipal).

Comme je n'aimais ni la Place offerte par la Ville, ni la façon dont nous avons été consultés, ni la pression mise par l'ambassade roumaine à s'emparer de l'événement, ni, surtout, la présence du président Iliescu, mon discours a porté sur la place de notre communauté. En voici un passage :

« *C'est ainsi qu'au-delà du moment présent et des personnes qui participent aujourd'hui à ce moment historique, nous pensons rendre un hommage à ceux qui nous ont précédés, et inspirer ceux qui nous succéderont en leur rappelant que nous sommes tous riches d'un potentiel double, celui d'avoir les racines dans les plaines du Danube et dans les contreforts des Carpates, et la tête dans les gratte-ciel de l'Amérique, continent qui fait toujours et encore rêver.* »

*

La réussite de cet événement m'a rempli de fierté. Par contre, les bâtons qu'on a voulu mettre dans nos roues – et ils furent nombreux –, m'a laissé le même goût de tristesse que celui ressenti dans d'autres activités relatées plus haut.

Sommes-nous encore capables de créer des événements communautaires à grand retentissement dans le public montréalais ?

UN GÂND PENTRU CANADA ȘI ROMÂNIA DE ANUL NOU

Elena BUICA

Sfârșitul unui an și apropierea celui ce urmează, aduce în firecul rosturilor noastre o aruncătură a privirii ca o concluzie asupra celor ce ne-am dorit și ce am reușit sau nu să împlinim, ca apoi să extragem esențe de viață pe care să construim acel podium necesar urcușului zilelor ce vor urma. Fie individual, fie în familie, grupări mai mici sau mai mari, cât o țară, un continent sau o întreagă omenire, cu toții cernem prin sita timpului întâmplările ultimului an. Ceea ce rămâne pe fundul sitei le adunăm ca pe boabele de mărgăritar, mărturii ale unor împliniri, atâtea câte au fost.

Astăzi, fiica mea mi-a prezentat astfel de boabe de mărgăritar, câteva imagini însoțite de succinte comentarii culese dintr-o publicație electronică apărută în Canada și pe care nepoata mea le-a afișat pe Facebook cu comentariul "Sunt mândră că aparțin unei astfel de țări, așa cum e Canada". Aceste imagini însumau câteva secvențe concentrate de spiritualitate canadiană, despre ceea ce este specific canadienilor, pe care și-l doresc să dureze. Este zestrea de suflet a oamenilor obișnuiți care n-au ieșit în evidență prin nimic mareț.

Am plecat dintr-o țară în care spiritul balcanic amestecat cu cel latin a creat oameni cu temperament dinamic, tumultuos, pasional, vorbind și gesticulând mult, cu o gamă mai largă a trăirilor interioare pe tărâmul cărora se fac schimbări mai rapide, și am ajuns într-o altă țară în care am deschis larg ochii pentru a privi din alt unghi de vedere valori ale altor concepții de viață. Aceste motive de mândrie pentru canadieni ne-au amintit pe deplin acest lucru. Nu poți trece ușor cu vederea, îți trebuie un popas să înțelegi bine pe ce pun preț canadienii.

Una din povești (sau exemple de fapte) făcute de canadieni în 2014 cu care ne mândrim era despre o moschee unde cineva a murdărit pereții cu graffiti, inclusiv scris "Arabii să meargă acasă". Un grup de canadieni au venit să-i ajute la curățenie și când au terminat au pus ei cu un afiș pe care era scris "Aici sunteți acasă". Spiritul de toleranță al populației canadiene este aici atât de grăitor, încât comentarea lui ar face să se dilueze esența.

O altă imagine care m-a făcut să simt că emoția mă ridică din scaun se datorează unei întâmplări, pe cât de simplă, pe atât de semnificativă. Pe un stadion din Canada, înaintea începerii unui meci de hockey între o echipă americană și una canadiană, în timp ce o solistă cânta imnul Americii, s-a defectat microfonul. Spontan, miile de spectatori canadieni au început să cânte la unison continuând imnul american ținând mâna în dreptul inimii, așa cum fac americanii.

Un astfel de glas comun s-a auzit într-un autobuz în care voia să urce un ins cu o placardă pe care era scris: "Arabii sunt teroriști". Oamenii au protestat spunându-i: "Nu toți arabii sunt teroriști. Tu trebuie să renunți la pancartă sau să nu urci".

Două din povestiri erau în jurul a niște însemnări care m-au pus pe gânduri.

Una era o scrisoare semnată de o tânără care aducea mulțumiri șefei sale de la un fast food restaurant Dairy Queen. Tocmai ajunsese doctoriță și se simțea îndatorată pentru grija pe care șefa ei i-a purtat-o (tânăra dădea detalii) când a lucrat acolo în timpul liceului (cum fac aici copiii) și chiar în primii ani de universitate. E o recunoștință care înobilează pe cel în sufletul căruia poate înflori.

Celălalt bilet aparținea unui senior aflat singur la restaurant. La o masă alături de el se aflau doi tineri care aveau fericirea înscrisă pe față și în priviri. După plecarea lui, tinerii au putut citi câteva cuvinte scrise în grabă pe un

șervețel: "În seara asta am ieșit singur la restaurant. Cu o săptămână înainte am condus pe ultimul drum pe soția mea cu care am împărțit viața timp de 43 de ani. Văzându-vă pe voi, mi-am amintit de tinerețea noastră. Știu că soția mea ar fi mândră de mine ca v-am plătit masa." De bună seamă că cei doi tineri nu vor uita curând așa un gest și sunt convinsă că vor încerca și ei la rândul lor să facă lumea mai bună.

Aspectul cel mai important este acela că asemenea gesturi aparțin cetățeanului obișnuit, întâlnit pretutindeni și astfel de fapte, în aparență neînsemnate, ar putea umple volume întregi. Fapte mici își au marea lor însemnătate, din ele se împlinesc faptele mari așa cum mărilor și oceanele lumii sunt alcătuite din mici picături de apă.

Meditând la aceste aspecte, nu poți pune stavilă gândului să nu zboare și la frații noștri români. Știm cu toții că și în România sunt mulți oameni de această valoare pe care o admirăm la canadieni, dar stau în umbră.

Cu prilejul Anului Nou, dorim Canadei să prospere, să păstreze și să-și înflorească aceste valori, iar României să își poată pune în valoare oamenii și faptele frumoase și Dumnezeu să ne înzestreze cu puterea de a înlocui relele așa cum se întrezărește acum ca o rază de lumină și de speranță.

LA MULȚI ANI CANADA!

LA MULȚI ANI ROMANIA !

NOAPTE DE CRĂCIUN

Lia RUSE

PRIMII EMIGRANȚI ROMÂNI ÎN CANADA

Pentru odihna voastră ne rugăm fierbinte!
Voi ați ajuns aici, acum o sută de ani...
Câteva flori, lacrimi și câteva cuvinte
Pentru cei din Alberta, Manitoba,
Saskatchewan...

.....
În pustietatea mănoasă ați poposit
Și ați desțelenit-o-n cuvinte românești
Pământu,-n muncă repetată, s-a tălmăcit
Cu plâpânda voastră luminare din povești.
Nu a fost deloc ușor prin iernile cu ger
În casele cu grinzi din lujeri de zăpadă,
Dar timpul a trecut trudind. Cu ochii spre cer,
Dorul de țară,-n rugă, voi l-ați lăsat să cadă.
Ați redescris nume de sate precum Boian,
Pietruind căile vieții cu vis lângă vis
Și-ați murit aici, drumul era prea lung pe-ocean...
Români! În urma voastră, a rămas un „paradi”!...

.....
Pentru odihna voastră ne rugăm fierbinte!
Voi ați ajuns aici, acum, o sută de ani...
Câteva flori, lacrimi și câteva cuvinte
Pentru cei din Alberta, Manitoba, Sarchewan.

CANADA

Timp de glorie petrecute
Peste zări descoperite,
Zbor urcând în vise-nalte
De-atâtea nații venite,

Clipe cu farmec de viață

Unde frunzele de-arțar

Luminează până-n suflet
-Imn din gând Canadian-.
O, Canada :

Ierni și veri înfloritoare,

Ape stând și curgătoare,

Cascade cu spumă vie,
Peste crestele de munte
Pârția e argintie.

Vin păsări să legene
În văzduh, din an în an,
Fosforescenta iubire
A poveștilor ce poartă

Doruri de Canadian.

O, Canada,
Ești minunea lumilor creând

O trăire nouă salvatoare
În care-atâtea neamuri de pe glob
Unite-s într-un vis din întâmplare

NOAPTEA SFÂNTĂ

Noaptea aceasta șoptește iubire

E bucurie și-atâta lumină

Se-aude a clipei vechi vestire
Și steaua apare pe bolta senină

Zăpada sclipește și extaziază,

Glasuri de-argint ajung din depărtare,
Cântul cu amintirea se-ngemănează.
O, ce colind! Suntem în sărbătoare!
La geam colindul sfâșie și gerul:

Cum pe Mesia L-a născut Maria!
Și cum privirea dezvăluie și cerul...

O, Doamne! Noi, iar simțim copilăria.

În dor, sub bradul verde, se preface
Lumina! Pâlpâie-n pom atâta jar...
Trecutu,-n clipe dulci, iar se desface,
Imaginile celor dragi, din nou, apar.
Visăm, visăm în marea sărbătoare,
Lacrimi de ceară foșnesc a mătase.

Din soba învechită focul, în casă,
Lasă atâtea umbre în așteptare!

.....
Cum, în uitarea întunericului
Gândul se topește în zămbet, iubite!

Și în tactul repezit al sufletului

Ducem trecutul cu noi înainte...

ZĂPADA

Norii-și mută zulfii străvezii

Până-n închipuirile aprinse,
Prin clipe zburdă imagini târzii
Și-un ritual de-argint așterne vise...

Din basm ceresc te lași dulce, subțire,

Din aburi încâlciți ducând solii.

Neliniștită ești, o amăgire,

Pe topitura albă te menții!

Toți te-așteptăm! Plutirea ta ne place

Și admirăm extaticul tău zbor...

Prin aer pur cobori lăsând o pace
Pe timpu-ngreunat și răbdător.

Alb smălțuit de ger ce se-nfiripă,

În jos, de sus, ai drumul tot cotit...
De bucurie toți copiii țipă

Nerăbdători s-audă scârțâit.

Clipe-nfășurate-n cenușiul pal

Măsoară vremea pe-un ecran rotund
Sufletele bat într-un ritm egal...
Apar năluci și iarăși se ascund.

În atingeri superbe de dorință,

Amândoi, iubirii, suntem pradă,
Ne inundă întreaga ființă,

Îmbrățișați, pe-ntinderi de zăpadă,,,

CA UN PLÂNS

Se înăsprește gerul în zăpadă,

Un ceas aleargă orele în fum
Și inserarea rece stă să cadă.

Spre tine-mi curg -iar- gândurile-acum...
Clipa de taină-a timpului plecat
Rostogolește sângele în vine

Neuitând lumina care-a fulgerat
Privirea cu razele senine...
E ca și cum aș trece prin tunel

Și rătăcesc...dar, uit să iau aminte

Într-o rugăciune cuibărită-n el
Plânsu-mi răbufnește în cuvinte...

.....
Spre tine-mi curg, iar gândurile-acum
Ce-aș da să prind clipa divină,

Pe urmele, de-atunci, rămase-n drum,
Pe-aceeași rază de lumină.

AN NOU

Plutește sărbătoarea într-un sfârșit de an

În visele de zei gândul ajunge-n fugă.
Se zămislește iarăși de-acuma câte-un plan,

La masa-mpovărată, într-un abur de rugă.
Ruptă, tocmai de sus, floarea imaculată
Străluminează,-n joc de artificii, un final...
Gătită de bal vremea, din nou, se răsfață

În ger cu ochi de-argint și blănuri de opal.

Un val de amintiri trece pe cumpăna-nnoptată!
Zăpada înșiră ace de gheață pe geam

Și-n astă puritate clipa îngreunată

Naște la miezul nopții „miraculosul An”...

.....
Într-o mare lumină de vis și eresuri,

În clinchet de pahare și exuberanță

Se-nfașă pruncul (cu mai multe înțeleșuri)

Îmbrățișat, fiind, de prea multă speranță.

UN SOARE PARADISIAC
Gânduri și note de lector
Melania RUSU CARAGIOIU

**Redacția revistei Candela de Montreal
a organizat,**

**duminică 14 decembrie ora 12: 30,
la Casa Română,
sala parohială pr. dr. Petre Popescu,
lansarea volumului de versuri
„Pretexte pentru Paradis”
scris de prof. univ. Anton Soare.**

**Prezentarea cărții a fost făcută de
Victor Roșca, Melania Rusu,
Carmen Ionescu și Corina Luca**

**Cartea a fost distribuită de Redacția revistei Candela de
Montreal și donațiile au fost depuse în contul revistei.**

Redacția

* * *

„Un soare paradisiac”, este calamburul meu, izvorât din citirea acestei cărți a Domniei Sale Domnului Profesor universitar, Dr. Anton Soare, carte intitulată „PRETEXTE PENTRU PARADIS”

Luând în mână cartea, la prima vedere, ea are sobrietatea unei casete. Este caseta miraculoasă pe care o deschid spre a fi apoi înmărmurită de surpriză. Mă simt copil, adolescent, adult, în intuiția subtilă a autorului

Editura „Junimea” - Iași, prin Simona Modreanu a reușit să redea tot ce autorul poet Anton Soare a oferit cititorilor, în această carte, din preaplinul plăsmuirilor sale, dedicat aici exclusiv lor.

Cititorul răsoiește încet, cu băgare de seamă, zăbovește mult asupra desenelor sugestiv zugrăvite, apoi prinde firul

celor scrise în carte, pentru el. Încet și printr-un fir -fior nevăzut, este prins în măiestria cărții.

Cu pași încetei trecem prin împărăția basmului.

În „Paso doble”, ursitoarea, : „Avea păpuși în păpușă/Și uși multe dupo-o ușă/Din ce-i vechi tot scotea nou,/Din val val și din ou ou.”

Am ales, nu întâmplător, acest poem din „Ciclul intim”, care deschide cartea, făcând un corolar poetic, filozofic al vieții, cu fațetele ei delicate și sumbre, presărate în ani și etape ale vieții, ca în final să ne aducă unda de bucurie a resemnării precum în „Dansul cu țiganul” din care subliniez : „Păi atuncea stai că, /Îți dansez eu taică,/Cu-o floare la gaică,/Dup-o balalaică”.

Stilul poetic, atractiv prin care rima este obținută folosind cu talent și îndemânare diferite părți de vorbire, verbe, adjective, conjuncții, prepoziții, măiestrit folosite, dau o alură sprintară, jucăușă, care te incită să continui lectura. Iau un exemplu din poezia „Coasa”: „Fâș,fâș,/Tai târâș,/Tai la glezne/Și culc lesne.”

Autorul folosește chiar și rima ascunsă: „Răni de ieri, mereu vii, mereu linse, /Nestemate nestinse, azi le-ncerci,/Ca și-n seara când ți-ai zis că te-neci.” – în Sonetul „Atunci” pag. 13.

Deci, continuăm intrând în universul strict al copilăriei văzută de autorul-poet, în capitolul „Lucruri și animale”.

Imaginația ni se leagă de firul epic al povestirii poetice scurte. Cititorul rămâne pe gânduri, apoi se întreabă pe sine sau pe cel care scrie. I se pare că personajul iese din carte și stă în fața lui. Dar acel personaj se pare că poate fi și auzit. Adică onomatopeic: În „Vulturii,,: „Sus în aer fără baier,/Vulturați pe-un val de vaier,/Când ici, când departe, hăi,/Ne văietăm peste văi.” În aceste versuri pentru urechea noastră parcă șuieră vâjâitul aripilor vulturești.(Observați că în iureșul gândirii l-am parafrazat pe autor). Grupajele de vocale care întovărășesc acel V tare, folosit frecvent, se aseamănă, dau impresia unui zbor puternic auzit de noi.

Un alt gen literar folosit aici de autor, cu un talent plin de fină ironie, profund formulată și gândită, este amusetă. M-am oprit asupra poeziei „Pește baroc”: „Peștele din heleșteie/Beștelește unda spartă, /Tot o-ncheie și-o descheie,/ Apa cu apa se ceartă”

Tot în acest capitol descopăr și o ghicitoare iscusit alcătuită: „Când prin Africa trec febre/Dintre cele mai celebre/De-ți usuca lei și zebre/Eu pe sus tot găsesc flori,/Îmi fac scară din vertebre/Și-s mereu cu capu-n nori.” Ne întrebăm cine-i și aflăm cheia: Este Girafa !.

Până aci, în picături fine, ca într-un dialog am descoperit frumusețea limbii române prin bogăția lingvistică. Dar „Ciocărlia”, „Coasa”, „Marea Neagră”, „Țurțurii” și altele pe care le las cititorului să le descopere, sunt nestemate neaș românești.

Citez din stilul hâtru al românului, prins fidel de către autor în: „Corbul”: „Tot îmi mai stă în gând brânza,/Fir-ar a

dracului de vulpe !/Prinde-i-aș pe-aici osânza !/Înfîge-i-aș ghearele-n pulpe !

Dar dialogul poeziilor scurte din acest capitol, ca de altfel prin întreaga carte, ne plimbă prin mitologie, prin epopei antice, prin universul infinit, prin universul mistic, folosind drept sugestive nume simbolice care evocă evenimentul, starea, fenomenul. Exemplu: „Șarpele”: „Când ucid, când doftoricesc,/Când zac unde-i mai caldă piatra. /Mi-au ascultat sfatul drăcesc / Hermes, Eva, Cleopatra.” Prima imagine care ne este sugerată este simbolul lui Socrate, Șarpele de aur, adoptat în lumea celor care au jurat să lupte pentru sănătatea atât de prețuită a omului. Iar evocarea în treacă a Evei, Cleopatrei ne transferă aci gândul spre alte largi aduceri aminte. La fel se întâmplă când de fiecare dată autorul-poet completează erudit printr-un nume simbolic, cum am specificat mai sus, lărgirea dimensiunii exprimate în versul respectiv.

Tot ce poate fi mai dificil în alcătuirea unei poezii ne este oferit realizat artistic în cuprinsul acestei cărți. Mă opresc la poezia „Balta”, redactată în monorimă: „Îmi zgândăre-un plop/Ochiul șchiop/De ciclop/Căscat fără scop/La cerul miop/De după potop.”

Ai voi să lași cartea din mână, dar ceva lăuntric îți dă un nesațiu ca să continui această primă lecturare, fiindcă precis o vei relua cu creionul în mână și caietul tău de citate alături. Situația poate deveni chiar gravă...Nu-ți reproșezi nici că ai amânat ceva, nici că ai sărit peste ora ta preferată de la îndeletnicirile tale.

Curiozitatea te împinge să întorci încă o filă.

Capitolul III „Așa și-așa” te intrigă, când titlul său îți răsare în față. Dacă nu îl cunoști pe autor îți zici, din nou, ce s-ar putea ascunde sub această emblemă ?

Dar dacă îl cunoști, admiri filozofia sa, care te învață „să ști că nu ști nimic”. Adică, te întrebi, cunoscându-l pe autor de ce el „însuși, eruditul, spune acestei traduceri „traducere aproximativă”?

Trecem peste această modestie față de care noi nu suntem de acord și să recapitulăm în câteva fraze episodul *Andromaca* din *Ilyada* lui Homer, episod căruia Jean Racine, în 1667, îi închină o impresionantă piesă de teatru, o tragedie: „*Andromaca*”.

În acest capitol de poezii și poeme autorul ne încântă prin hexametru antic, introducând actul IV, scena 5 și actul V scena 5 din *Andromaca* de Jean Racine.

Cu virtuozitate autorul formulează cu subtilitate și precizie schimbul de replici între Pirus și Hermiona. Am subliniat expresia subtilitate, fiindcă adevărul literar este dificil de redat în versuri, rimă și claritate, cum zice Boileau.

Ne vom reaminti în câteva cuvinte tragedia *Andromaca* de Racine. Hermiona, fiica Elenei și a lui Menelaus, regele Troyei este sortită din leagăn spre a fi soția regelui Pyrus al Epirului, fiul lui Achile. *Andromaca*, văduva lui Hector ajunge în sclavia lui Pyrus. Acesta o vrea de soție. *Andromaca* dorește mai bine să moară decât să accepte, dar își face un plan de a-și putea aduce fiul de la greci, de a accepta cununia, luându-și viața imediat după nuntă.

Hermiona este iubită și cerută în căsătorie de Oreste, fiul regelui Agamemnon din Micene, dar ea îl iubește nespuse pe Pyrus. Văzând că acesta urzește căsătoria cu *Andromaca*,

Hermiona îl incită pe Oreste să îl ucidă pe Pyrus, promițându-i mâna. Oreste îl ucide, dar în loc de răsplată el își vede pe iubită sa Hermiona luându-și viața peste targa-patul funerar pe care este transportat Pyrus fără viață. Oreste îi urmează și el în drumul lor, șiragul tragediei cuprinzându-i pe toți trei în mreaja morții.

Din această tragedie autorul-poet Anton Soare ne oferă în cartea de față dialogurile dificile din actele IV și V, revelatoare pentru deznodământul tragic al piesei.

În caietul meu am înserat chiar câteva maxime, atât de minunate exprimate prin traducere. Citez: „Pe cine nu iubești nu suferi că te lasă /Și ce-i pasă că pleci cui de tine nu-i pasă ?” Sau formulări de o mare valoare clasică antică: „Se bucurau gândind, când îmi urzeau prigoana,/Că urii lor voi fi tiparul și icoana”(*Andromaca*, 5/V, pag. 102, sau răspunsul lui Oreste către Pylade): „Cui pregătind năpasta, și de pierzarea cui,/ Suiți șuieră șerpilor pe capul vostru șui” (*Andromaca*, 5/V, Oreste către Pylade. (Auzim iar, prin figura de stil, onomatopee, șuierul șerpilor.)

Autorul ne duce mai departe în cartea sa, spre lumi mai luminoase, pline de romantism care ne compensează de fiorul tragediei anterioare.

Acum ne răsfață în continuarea volumului cu traduceri din Baudelaire, realizând dificilul sonet.

Rămânem impresionați de frumusețea artistică a acestor traduceri, din care mă rezum doar la două strofe, spre a-l incita pe cititor să caute cunoașterea acestui capitol. Citez din „Motanii”: „Pe cugetat ades se pun cu-o maiestate/De sfînși îngândurați pe dune însingurate/De parcă somnu-i duce-ntr-un vis fără hotar;

„În coapse-au licurici de la o vrăjitoare,/Și bobi de-aur mărunt ca nisipul din boare/Le instilează vag pupila grea de har.”

Capitolul IV al volumului ne readuce la limba franceză. Este intitulat: „AUTREMENT DIT”. El se deschide cu imaginea unui lexicon din care aproape cad o pereche de ochelari. Imaginea îmi sugerează că vârsta senectuții rămâne mereu fidelă studiului dar și creației voluminoase precum tomul din imagine.

Scrise în limba franceză poemele autorului, Domnul Profesor universitar Dr. Anton Soare, sunt diafane și sugestive. Citez: „ Les peupliers se sont agenouillés/ Au bout des champs.../”

„Des soleils assassinés reposent leur sang/Adossés aux margelles.”

Sau:

„Les loueurs tambourinent/D'un puits à l'autre,/Aussi loin, aussi clair, aussi mourir...” Din poemul „Aubade”= Serenadă. Sau ca într-un cântec: „Nu et blanc/Comme un clavier/L'ange trainait/Entre lumière et sang. (Citat din „Une autre aubade”),

Imagini deosebit de frumoase și sugestive, inedite, întâlnim și în poemul „Voyeurisme”: „Le grenier de nos rêves”, ... la neige des rideaux”, „ des caillots de soleil aux fenêtres d'en haut”, „ des troupeaux a sabots dorés/Et le ciel en coup de grâce”

Acest poem „Voyeurisme” mi se pare a fi un corolar, o postfață subtilă strecurată de autor la încheierea volumului, parcă privindu-ne de la catedra sa, dacă am intuit sensul

conținutului volumului dăruit nouă și al locului unde este plasat acest poem în carte

Acest „Voyeurisme”- Scrutare,, încheie volumul de poezii și poeme „Pretexte pentru paradis”, poate cel mai frumos volum realizat în anul 2014.

ANTOINE SOARE – PRIETENUL, PROFESORUL, POETUL *Wladimir PASKIŢVICI*

Prezentare făcută cu ocazia lansării cărții
Pretexte pentru Paradis

Antoine Soare, prietenul

Am cunoscut familia Soare prin anii ‘70. Tatăl, inginer brilliant, apreciat atât în țară cât și aici; mama, o doamnă elegantă, cultivată și plină de vitalitate încă și azi, la 90 de ani; băiatul, Antoine (Dinu) cu un masterat de la McGill obținut în 1970, interesat deja de literatura franceză din al XVII-lea secol; și fata, Irina, cu un masterat în microbiologie și măritată cu un tânăr inginer, Petre Ștefănescu, care a făcut un masterat cu mine, la Politehnica din Montreal.

Prins de lucru, ne vedeam rar dar întotdeauna cu bucurie. Traectoria lui Dinu mă interesa pentru că aveam ceva în comun: fiecare din noi aveam o pasiune – el, literatura franceză, eu, energia nucleară –, pentru care am făcut, amândoi, mari eforturi de a deveni specialiști în materie și apoi profesori universitari. El în special, pentru că nu credeam că interesul tinerilor de azi în epoca lui Corneille și a lui Racine putea fi suficient de puternic pentru a umple multe aule universitare în Canada.

Dinu a perseverat. Și-a luat doctoratul, tot la McGill, în anul 1977, cu o teză despre tragediile lui Corneille, după care și-a căutat de lucru. Înainte de a reuși să se stabilească la Universitatea din Montreal, a trebuit să predea în universitățile din afara Quebecului: Queen’s, Manitoba și Alberta.

Drumurile noastre, separate timp de mai multe decenii, s-au încrucișat din nou acum câțiva ani când am căzut unul în brațele celui alt. Am stat de vorbă ceasuri întregi, deseori în pubul irlandez McCarold de pe Côte des Neiges. Desigur, despre Corneille și secolul lui; și despre fizica nucleară și bozonul lui Higgs. Dar am vorbit și despre experiențele vieții, atât în România, cât și în Franța și Canada; despre situația internațională, cu crizele ei de civilizație; despre comunitatea noastră, plină de talente literare și artistice; despre limitele universului și despre noțiunea timpului la Greci; despre sensul evoluției ș.a.m.d. Despre ce n-am vorbit?

Om cultivat, generos, talentat, apreciat. O comoară de prieten!

Anton Soare, profesorul

Profesor titular, specialist de reputație mondială în domeniul literaturii franceze din al 17-lea secol, dar prolific și în alte domenii, are numeroase publicații în reviste franceze, germane, engleze, americane și canadiene. A participat la nenumărate reuniuni savante (congrese, colocvii

și seminarii). Pedagog excepțional, este considerat de elevii săi ca unul din cei buni profesori întâlniți, capabili să-i influențeze o viață întreagă.

Iată câteva mărturii:

C'est définitivement mon coup de cœur de mes 3 années de BAC. C'est une personne qui, dans toute sa simplicité, dégage un charisme extraordinaire sans aucun effort. Il a l'intelligence des mots et il rend l'analyse de chaque texte tellement intrigante que l'on croirait entreprendre une enquête policière. Je vais me souvenir de lui toute ma vie!

M. Soare est le professeur par excellence en littérature. Il nous apprend à apprécier les œuvres en nous transmettant sa propre passion. Nous avons bu ses paroles tout au long de la session et nous avons été tristes de la terminer. Il nous a envouté. Je vous souhaite donc de le rencontrer au moins une fois dans votre vie!

Best teacher ever!

Antoine Soare, poetul

Persoane mai calificate ca mine vor face recenzia volumului « *Pretexte pentru Paradis* » așa încât mă voi limita la două aspecte: ce mi-a plăcut mie din poeziile autorului și traducerea lui « aproximativă » – cum o califică el însuși – din Andromaca lui Racine.

Pentru mine, majoritatea poeziilor lui Anton Soare sunt pulbere de diamante: mici, strălucitoare, frumoase. Ele sunt însă și pline de umanitate și de sensibilitate.

Mi-a plăcut capacitatea autorului de a condensa natura – sau esența unui sentiment – în câteva linii poetice ca de exemplu în « *Nuca* »:

*Mă-ntreb ce degete ghidușe
Pot în lăuntricul meu rod
Să sape patru urechiușe
De marmură cu iz de iod.*

Mi-au plăcut metaforele întrebuintate: « *suspinul pământului* » pentru un puț; « *domnișoara mărilor* » pentru Marea Neagră; sau « *limpezi cupe cerului deschise* » pentru nuferi.

Mi-a plăcut privirea lui originală a ființelor cele mai banale ca în « *Boul* »:

*Sudorii mele zarea-i gazdă,
Cu coarnele-opintite-n mâine,
Veac după veac, brazdă cu brazdă,
Trag omenirea către pâine.*

În fine, mi-a plăcut « *Curcubeul* ». În biografia mea, « *L'arc-en-ciel de ma vie* », am considerat curcubeul « frumos, misterios și inaccesibil », și l-am comparat cu viața însăși. Pentru asta, mi-au trebuit 666 de pagini. Anton Soare l-a descris în 14 cuvinte! :

*Peste parcuri,
Întind arcuri,
Din râu în rai,
Pentr-un alai
De împărați
Colorați.*

În ceea ce privește pe Racine, dacă eu, adolescent, citeam cu voce tare, seara, câte o piesă a lui Racine, fascinat de splendoarea versurilor sale și impresionat de intensitatea sentimentelor exprimate de personajele sale, Soare s-a încumetat să-l traducă !

Andromaca, celebra piesă a lui Racine, a fost compusă în anul 1648 și este scrisă în versuri alexandrine. Ca multe piese de teatru din epocă, subiectul este inspirat de mitologia greacă. Acțiunea are loc în Epir, puțin după sfârșitul războiului troian, la curtea regelui Pyrrhu. Subiectul este complicat. Pe scurt, Oreste iubește pe Hermiona; Hermiona iubește pe Pyrrhu; Pyrrhu iubește pe Andromaca; Andromaca este fidelă memoriei lui Hector și-și ocrotește băiatul, Astyanax.

Mai în detaliu, **Oreste** este fiul regelui Agamemnon, șeful coaliției de regate grecești care a cucerit Troia. El este trimis în misiune în Epir unde întâlnește marea lui dragoste, cumnata sa Hermiona, dar aceasta îl respinge. **Hermiona** este fiica lui Menelas și al Frumoasei Elena. (Menelas e regele Spartei și fratele lui Agamemnon, pe când Frumoasa Elena e cea care a fost răpită de troianul Paris, fapt care a declanșat războiul troian.) Hermiona iubește cu pasiune pe Pyrrhu căreia i-a fost promisă. **Pyrrhu**, este regele Epirului și fiul lui Achille, marele erou grec. El e îndrăgostit de Andromaca, prizoniera lui, cu care vrea să se căsătorească. **Andromaca** este și ea fiică de rege dar este și văduva lui **Hector**, eroul și șeful troienilor, ucis într-un duel epic de niciun altul decât Achile. **Andromaca** îl respinge pe Pyrrhu dar se teme că acesta îi va lua fiul, **Astyanax**, pentru a-l preda lui Oreste, a cărei misiune era tocmai să ducă tânărul prizonier în Grecia unde urma să fie eliminat – dat fiind posibilitatea ca Astyanax să se răzbune de moartea tatălui său, Nestor.

Acest lanț de amoruri imposibile, pe fond de lupte de putere nu se va putea rezolva pașnic și deznodământul piesei e tragic : Hermione convinge pe Oreste să-l ucidă pe Pyrru la nunta lui anunțată cu Andromaca (care se prefăce că acceptă căsătoria numai pentru a-și salva fiul), după care se sinucide fapt ce provoacă nebunia lui Oreste. Poporul se revoltă și grecii se retrag din Epir. Andromaca și Astyanax devin liberi.

În pasagiul ales în cartea dlui Soare, asistăm la confruntarea dramatică între Hermiona și Pyrrhu. Acesta o anunță pe Hermiona că o repudiază și că nunta lui cu Andromaca este iminentă. Furia Hemionei este teribilă și

tirada ei este bulversantă. Voi reține un scurt fragment, cel în care eroina lui Racine nu mai este decât o femeie înșelată care-și descarcă sufletul și care lansează o amenințare voalată fostul ei logodnic, totul, într-un *crescendo* « tsunamic ».

Voi citi întâi textul original, apoi textul tradus, pentru ca să puteți aprecia calitatea traducerii : regăsim cadența versurilor clasice, simțul poetic al tragediei și pasiunea feminină dusă la paroxism.

Racine :

*Mais, Seigneur, s'il le faut, si le ciel en colère
Réserve à d'autres yeux la gloire de vous plaire,
Achevez votre hymen, j'y consens; mais du moins
Ne forcez pas mes yeux d'en être les témoins.
Pour la dernière fois je vous parle peut-être.
Différez-le d'un jour, demain, vous serez maître...
Vous ne répondez point ? Perfide, je le vois :
Tu comptes les moments que tu perds avec moi !
Ton cœur, impatient de revoir ta Troyenne,
Ne souffre qu'à regret qu'un autre t'entretienne.
Tu lui parles du cœur, tu la cherches des yeux.
Je ne te retiens plus, sauve-toi de ces lieux,
Va lui jurer la foi que tu m'avais jurée,
Va profaner des dieux la majesté sacrée.
Ces dieux, ces justes dieux n'auront pas oublié
Que les mêmes serments avec moi t'ont lié.
Porte au pied des autels ce cœur qui m'abandonne,
Va, cours; mais crains encore d'y trouver Hermione.*

Soare :

*Dar dac-așa e-n zodii scris din veci cum că azi
Alți ochi să te vrăjească și-n mreaia lor să cazi,
Du-te cu Andromaca, n-am ce face, mă-nclin.
Numai la nunta voastră nu mă sili să vin.
N-o fă azi, când poate te vâd ultima oară,
Fă-o mâine,-mi va fi inima mai ușoară.
Nu spui nimic, nu știi cum mai repede să pleci,
Te costă orice clipă ce cu mine-o petreci,
Pe ce pierzi timpul-aici, pe ce-ți crește ispita,
Tremuri de nerăbdare să îți revezi iubita,
Numai pe ea vâd c-o ai și-n priviri și în gând.
Din fața mea atunci piei, hai, piei cât mai curând,
Du-te să-i juri credință cum mie-mi jurai ieri,
Cu minciuni să spurci, du-te, sfintele încăperi !
Zei care-aud tot și-i urâsc pe fățarnici,
Să te pedepsească vor fi harnici.
Piei din fața mea, dar ochii deschide-i bine
Nu cumva la altar să dai din nou de mine.*

FUNIA ROȘIE – V –

Leonard VOICU

Unii locuiau mai aproape, erau mai norocoși într-un fel. Dan Vardan și unchiul său aveau de luat trenul din Gara Basarab, rămânându-le câteva ore bune de drum până să ajungă la destinația finală - acasă. Drumul era lung însă merita efortul. Odată urcați în tren, unchiul Tudor alegea cu rapiditate un compartiment gol și ocupa

locurile de la fereastră. Pe el nu-l interesa să privească afară, dar știa că lui Dan Vardan îi place. Motivul principal pentru care vroia locurile acelea erau cele două mese rabatabile pe care le fixa în poziție orizontală. Apoi, fără grabă dar cu o plăcere evidentă, scotea din geanta lui o litră cu țuică. Aceasta, pentru a deschide pofta de mâncare, spunea el, neștiind ce foame îi era lui Dan și fără țuică. Urmau bunătățile pregătite cu grijă de tanti Tanța, soția lui Tudor Vardan, cârnați de porc afumați, pui fript la ceaun cu mujdei de usturoi, pâine coaptă în țest cu spuză, brânză de capră, ceapă verde, ridichi, toate îndulcite la sfârșit cu gogoși și magiun de prune.

Pe nesimțite trenul se punea în mișcare, balansându-se, scârțâind pe la macazuri, avansând molcom pe drumul său de fier. Gara, apoi orașul, rămăneau în urmă și pe geam se vedeau sate și câmpuri cultivate. Nu departe după ieșirea din gară, treceau ca de obicei pe lângă ruinele unei biserici. Mai târziu, Dan Vardan a aflat că era vorba despre biserica Chiajna, numită astfel datorită Doamnei Chiajna, fiica lui Petru Rareș domn al Moldovei, ce s-a căsătorit cu domnitorul Munteniei Mircea Ciobanul, în secolul al XVI-lea. Vremuri apuse ce amintesc istoria înaintașilor.

Cu foamea astâmpărată, legănat de tren, Dan Vardan privea cu aviditate afară. Câmpii cât vedea cu ochii. Unele proaspăt arate, altele cultivate. O înșiruire de culori diferite îi distrau vederea alternând la intervale inegale, stimulându-i curiozitatea. Câmpia nu este monotonă după cum ar spune unii. Câmpia dă posibilitatea de a vedea departe, la propriu și la figurat. Dă senzația că întotdeauna mai este de mers, destinația atinsă nefiind niciodată ultima. Privind orizontul, curioși, vrem să pornim spre el, câmpia ne îndeamnă să continuăm cursa spre noi descoperiri. Câmpia este locul omului deschis, care nu are nevoie să se ascundă, cel ce nu caută adăpostul codrului pentru a aștepta să-i pice o pradă. Și în ultimă instanță este forma de relief cea mai căutată, deoarece fiind propice agriculturii a hrănit generații și generații de-a lungul veacurilor. Tot țăranul iubește pământul său pe care părinții l-au muncit, l-au apărut și l-au udat cu sudoarea frunții, ori l-au îngrășat cu sângele cotropitorilor și în care în ultimă instanță s-au

îngropat. Dan nu se gândea în mod precis la aceste noțiuni. Făceau parte din bagajul său de cunoștințe, noțiuni pe care nu era nevoie să le explice. Le știa.

Unele câmpuri se diferențiau prin prezența sondelor de petrol ce făceau plecări repetate, asemenea unor paji la o curte regală, salutând parcă trecerea trenului. Peste ani, Dan Vardan a remarcat că unele dintre aceste sonde au încetat să mai salute, rămânând nemișcate. Unele aplecate, altele cu capul sus, dar triste, imobile și ruginite. Deveniseră prea bătrâne și inutile gândea Dan, ca Petre a lui Ologu, care de anchilozat ce era, zicea el, îi era greu să se miște și nici nu putea mânca singur. Trebuia să-i ducă cineva mâncarea la gură. Într-o seară, năzdrăvanii satului, s-au apropiat de casa lui Petre, au aprins un balot de paie ca să facă fum sub fereastra lui, iar apoi au început să strige ca din gură de șarpe:

- *Foc ! Foc ! Fugiți oameni buni că a luat foc casa lui Ologu.*

Spre surpriza tuturor, nu a durat mult și Petre a apărut în prag ținându-și izmenele să nu cadă, luând-o la fugă spre fundul curții. Numai hohotele de râs ale oamenilor l-au oprit.

- *Hai bă... da' ce-aveți cu mine ? Că mă dor toate alea, se smiorcăi Petre.*

De atunci, mulți dintre oamenii din sat, când vorbesc despre unul mai leneș, spun că îi trebuie *Focu' lui Ologu.*

Trenul avansa uneori mai repede, alteori mai încet, oprind în toate haltele. Muncitori ce lucrau la oraș se întorceau acasă, dar nu pentru a se odihni, ci pentru a se ocupa de grădinile cu legume din curțile proprii, pentru a face să rodească fiecare palmă de pământ pe care o mai aveau. Papornițe, saci, butelii, uneori chiar animale - porci, miei, găini ori rațe, făceau parte din bagajele călătorilor. Acest spectacol de târg, de învălmășeală, condimentat uneori cu strigăte de chemare, cu saluturi și îndemnuri, completau în mod firesc, uneori caraghios, graba de a urca ori coborî din tren. Dan Vardan privea indiferent, plecat fiind cu gândul spre destinația călătoriei sale. Ar fi vrut să întrebe câteodată cât timp mai este de mers, dar știa răspunsul unchiului Tudor, mereu același - "*Așteaptă ! Ajungem !*"

Resemnat, se întorcea în scenariile sale mentale fără să se întrebe ce gară urmează. Dan cunoștea drumul pe de rost, fiecare curbă, fiecare arbore, fiecare casă, de aceea, privea calm pe fereastră în timp ce se imagina deja vorbind cu băieții și fetele din sat, mângâind caii unchiului Marin și plimbându-se cu căruța la câmp. Iar din când în când, revenind în prezent, își îndulcea nerăbdarea, înghițind una câte una, ultimele gogoși rămase în traistă.

(va urma)

URSEI

Gheorghe Puțu RĂDUCAN - TEPEȘTI

II

- Bă, ia-ți câinele, că-l omoară pe al meu. Am strigat atunci la Ursei:

- Lasă-l, Ursei!

Mărețul Lupu a plecat cu coada între picioare, iar ciobanul mă întreba amenințător al cui sunt, și-mi spunea că am să plătesc eu pentru ce am făcut.

Ursei începuse să mârâie când ciobanul mă certa. Când i-am spus al cui sunt, a lăsat vorba mai domol, îl

cunoștea pe tatăl meu.

M-a mai întrebat despre câine, dacă sunt la școală, și în ce clasă și alte ... mărunțișuri. Aș fi vrut să iau câinele în brațe și să-i mulțumesc că m-a salvat de frica prin care trecusem. Împreună, amândoi am coborât din deal acasă.

Nu m-a mai părăsit. Mi-am dat seama atunci că era și foarte obosit, dar și-ar fi dat viața pentru mine. Acasă i-am dat toată mâncarea mea. Am mers la garnița cu untură, și, pe ascuns de mama, înmuiaș felii de pâine în untură și le duceam câinelui. Orice bucată de carne îmi cădea în lingura de lemn o puneam fratelui meu, Ursei. Și mai mult l-am îndrăgit.

Plecat de acasă fiind, la școală și apoi la serviciu, pe lângă toate dorurile Tepeștiului și familiei, era dorul de Ursei. Copilăria mea era pe crengi bune și pe câine bun. Aveau grijă de ea, mi-o păstrau.

Nu sunt un sadic, nu-mi plac luptele sângeroase, nu tai un pui de găină, nu lovesc niciodată... primul. Este o pățanie adevărată, care, dacă se va mai repeta vreodată nu m-aș mai teme.

Frica de acei câini mi-a dat tăria că, lângă Ursei fiind, atât eu cât și el, împreună, suntem mari și tari. Am țipat atunci cât am putut și am îndemnat câinele la lupta de apărare.

Da. Aveam o comuniune sufletească cu o ființă însuflețită, nu doar cu un pom, sau o floare, bune toate, de multe ori, pentru refugiu... sufletească, cu totul necesar uneori, pe de o parte, pe de alta, cu această ființă dragă, pentru... ieșirea din sine, dar și nararea unor fapte, întâmplări, care-mi storc lacrimi pe genunchi și care mă duc înapoi în fascinanta lume a copilăriei.

Nu luptele câinilor am vrut să le scot în evidență, nu la asta m-am gândit când am dat drumul întâmplării să curgă, ci la acea simbioză sufletească om - animal care rămâne intact - dumnezeiască și mă duce gândul la lumea de azi, unde, mereu, prietenul stă cu șiful ascuns în mână de la spate și nu ezită niciun moment să ți-l înfigă în suflet.

Această legătură de suflet, om - animal, a fost, este și va fi. Va dăinui în vecii vecilor.

Veneam pe acasă cu Rata și coboram în stație la Căminul Cultural, la o distanță de mai bine de 500 de metri de casa părintească. De unde știa Ursei, de venea acolo să mă aștepte?

Mă bucuram, îl stigam, dar el stătea acolo lângă gard, apoi ușor, în mersul său inimitabil, pe lângă porțile oamenilor, se îndrepta spre acasă, spre casa mea, spre casa noastră.

Sărea poarta înaintea mea, după care se așeza în fund și mă privea. Lăsam bagajele din mână și-l mângâiam pe cap, mă așezam jos lângă el și-l strângeam la piept.

Făcea parte din lăuntrul meu, din ritualul intim al prieteniei noastre.

Așa ne transmiteam noi tot ce era de transmis. Erau suficiente două minute, se făcea... transmisia și lucrurile intrau în normal, în acel normal al copilăriei mele.

Fascinanta lume a copilăriei mă amețește, melancolia Tepeștiului mă doboară.

Omul, cea mai dezvoltată ființă, când încearcă să spună că este cel mai de sus dintre toate, nu știe să explice de ce există un limbaj al pomilor, al plantelor, al florilor, al animalelor, și al nostru cu toate acestea.

Toate ne fac bine, iar noi numai rău le facem. De ce nu cunoaștem și noi limbajul lor? Ne folosim de toate, dar nu știm să comunicăm.

Ele, toate ființele ne fac dovada faptului că ne înțeleg, că ne iubesc, că ne suportă, pe când noi ce facem? Dușmănim și ne dușmănim.

Asta știm să facem cel mai bine. Cât ne vor mai suporta florile, păsările, pomii, animalele, codrii, câmpiile, munții, apele?

Să revin la Ursei al meu! Încă o dată spun că a era o legătură de suflet, asemeni unei înțelegeri tacite, o iubire cum n-a mai fost.

Într-o iarnă, venisem acasă. Era în preajma sărbătorilor de iarnă. Zăpada de argint s-a rostogolit într-o dungă, peste tot, și, încă, multă. La un moment dat, am mers în curte să iau niște lemne pentru sobă.

Când am ajuns în locul cu pricina, la lemne, Ursei s-a repezit la mine, a mârâit puternic și periculos, mi-a prins bocancul cu gura, după care, sfios, s-a îndepărtat puțin. M-am speriat rău, am încremenit.

Iată ce am observat: lângă piciorul meu erau niște picioare de porc afumate, legate între ele cu o sfoară, aduse de câine.

Speriat rău de ... gestul câinelui, nervos, l-am chemat lângă fânărie, l-am legat cu lanțul strâns de gât, l-am ridicat în sus cu mâna stângă, așa, cam spânzurat, și l-am bătut cu o nuia. Nu zicea câinele nimic, nu se zbătea.

La un moment dat, tatăl meu, din tindă, văzând ... peisajul, a venit să mă certe, chiar m-a înjurat. Știa foarte bine cât iubeam eu acel câine, știa efectiv de legătura noastră lăuntrică, aflase de la cioban despre întâmplarea cu câinii lui, dar nu știa de ce bat câinele, de ce-l bat pe cel mai bun prieten al meu.

Când l-am văzut și pe tata, pe care-l iubeam ca pe lumina ochilor, că mă ceartă și mă înjură, am zis că mor.

Cum să-l bat eu pe Ursei? M-am așezat atunci în genunchi, am luat câinele în brațe și vorbeam cu el. Efectiv vorbeam cu el, plângeam și îmi ceream iertare.

Nu am mai văzut în viața mea așa ceva! Și câinele plângea! Îi curgeau lacrimile în zăpadă!

Iartă-mă Ursei! ziceam mereu. Iartă-mă! Iartă-mă!

Nu am văzut și nu am simțit nici un fel de ură, de ranchiună, în ochii celui câine. Dimpotrivă, prietenia noastră s-a

adâncit, dovadă fiind cantitatea de lacrimi ce mi se scurg și acum pe genunchi, acum când îmi răstorn o parte a copilăriei peste această coală, la fel de curată și nevinovată precum copilăria.

Acest câine mă urmărea în toată ființa lui. Îi simțeam prezența oriunde, îl visam noaptea, discutam cu el.

Plecăt de acasă să-mi fac un rost în viață, nu puteam să uit copilăria Țepeștiului, oamenii satului, învățătorii și profesorii, pe cei care au fost primii ce m-au învățat carte, dar nici pe părinți, și restul... – fascinația vieții – copilăria, mai ales pe Ursei.

Veneam deseori pe acasă, cât îmi permitea viața ce-o trăiam. Veneam în detrimentul altor... plăceri... plecări la mare, la munte, concedii nu știu pe unde, plimbări, care mai de care...

Nimic nu era mai frumos decât viața la Țepești, sub supravegherea strictă a lui Ursei. S-ar fi supărat pe mine și mi-ar fi dovedit asta, iar eu aș fi simțit cum nu se poate mai bine greșeala făcută, răceala lui.

Mergeam și eu la baluri cu prietenii, în comunele învecinate, la Bugiulești, ori la Roșiile, la Zătreni, ori Dozești, sau în alte locuri mult mai îndepărtate, peste 10 km de mers pe jos.

De unde să știu, fraților, că Ursei era după mine? Apărea așa, în niște momente, de parcă-mi spunea, mă atenționa: Vezi că sunt aici!

Într-o primăvară, tot în pârgul cireșelor, am plecat cu Ursei pe dealuri să testăm terenul, să vedem cam peste cât timp se coc cireșele.

Aveam așa, un simț, că eu găsesc cireșe coapte. Așa și era, părinții mei aveau cireșe coapte în casă când lumea satului nici nu vorbea de așa ceva.

Plecăt fiind cu Ursei pe dealuri, a venit și tata acasă. Bineînțeles că a întrebat: unde este copilul? Și răspunsul mamei, parcă pentru mine și Ursei a venit imediat: este cu Ursei pe deal după cireșe!

- Ce cireșe? Este nebun? De unde acum cireșe coapte? Să nu fie pe undeva, să facă vro prostie! Și a plecat imediat pe dealuri să mă caute.

Mă striga, sărmanul tata, pe toate dealurile. Eu plecasem pe culme la vale, spre Vâlcău. Știam eu că sunt o sumedenie de cireși pe culme, expuși soarelui și că ar putea să înceapă să se coacă. În cele din urmă, a luat-o și pe această culme la vale și continua să mă strige.

L-am auzit și i-am răspuns. A venit apoi aproape, m-a întrebat ce fac, și i-am răspuns că adun cireșe. I le-am și arătat pe cele strânse să le duc mamei. I-am oferit și lui o mână de cireșe. Le-a luat și s-a mirat. Tu nu mănânci? mă întreabă!

- Păi, eu sunt sâțul. Am călărit toți cireșii de pe culme.

Cred că în sinea lui a apreciat gestul și prezența mea. Nu m-a certat. Nu m-a certat niciodată. Nu m-a bătut niciodată.

Îmi spune: Hai să mergem un pic mai la vale să ne uităm și la locul nostru. Aveam acolo la vale, la Vâlcău, un loc pe care era pusă viță de vie.

Lângă locul nostru, pe acel deal, era o fântână, chiar în coastă. Puteai bea apă de la acea fântână cu un cauc – un obiect din lemn ca o cupă.

Stând cu tata și Ursei în jurul fântânii, discutând de toate, dar și despre locul nostru, despre vie, iată că de peste muchia dealului se răsfrânge spre noi, se rostogolește și pune stăpânire pe deal, o turmă de oi.

Imaginea mi se umple și cu cei trei câini; Lupu, Taboc și Florea. Ursei, văzând turma și câinii, se apropie de mine, se lipește de genunchiul drept – nu de frică, ci parcă să-mi spună:

- Frate să vezi ce le fac ăstora iară, să vadă el tata Costică cine suntem noi!

Cum prin preajmă nu era decât un cireș în care ușor ne puteam cățăra, tata îmi spune:

- Uite câinii ciobanilor, vin spre noi, urcă-te repede în cireș!

- Urcă-te mata, îi spun eu mângâindu-l pe Ursei pe cap și pe coamă, care i se ridică și se întărea.

Tot îndemnându-ne unul pe celălalt, câinii oierilor se apropiau și mai mult. Nu mai știu ce făcea tata, dar eu acum am început să vorbesc cu Ursei mergând în direcția câinilor ... atacatori.

La circa 2-3 metri de aceștia l-am asmuțit și strigam în gura mare la Ursei să nu se dea bătut. Ca și la lupta precedentă câinele meu i-a făcut praf.

Primul, a-ntins-o, ca și de data trecută, tot Florea, câinele maidanez presărat cu pete albe și negre foarte murdare. Când a scăpat de mânia lui Ursei, fugea pe coastă-n sus de rupea pământul.

Al doilea care s-a predat, de această dată a fost Lupu. Șifonat rău, și-a băgat coada între picioare și parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, cu mândria și aspectul athletic mergea ușor spre oile pe care era destinat să le păzească.

Ghinionul a căzut însă peste Taboc care se zbătea de mama focului cu gatul înfipt în maxilarele lui Ursei. Când am strigat; Ursei, lasă-l, acesta, cu o zmucitură, i-a rupt jijeul de la gat, care a nimerit pe buza fântânii din apropiere.

Ciobanul, furios acum pe câinii lui, în discuțiile cu tatăl meu îl aprecia pe Ursei, pe care eu îl mângâiam de mama focului și-l apreciam la rândul meu.

I-a propus ciobanul tatălui meu o sumă mare de bani ca să-i dăm câinele, că ... „ăsta la munte se luptă cu ursul”.

Era o sumă imensă, pe care ciobanul o oferea tatălui meu pentru Ursei, incredibilă în acele vremuri pentru un câine.

Tata, întoarce capul către mine și îmi spune:

- Ce facem, mă? Îl dăm pe Ursei?

- Tăticule, dacă matale dai câinele, eu fug de acasă, mă omor, i-am spus. M-a liniștit tata mai târziu, că a fost o glumă, că nu a văzut ce câine frumos, bun, puternic și ascultător avem. Știu că este câinele tău, mi-a spus, că este viața ta.

Ursei, parcă auzea totul, mergea mândru lângă mine.

Spre deosebire de alte dăți, când mă părasea în drumurile dinspre dealuri spre casă, de data aceasta, Ursei nu s-a dezlipit de mine, de piciorul meu, până acasă, chiar dacă lupta cu câinii ciobanilor a fost foarte grea. Cruntă.

Acest dialog prin simțuri, acest dialog surdo-mut cu acest animal a fost esența, seva din care eu mi-am alimentat copilăria.

Apărea când nu gândeam, dar nici nu puteam gândi la aceste sentimente. Le trăiam, le vedeam cu ochii, le simțeam, dar parcă îmi venea să spun: Nu este adevărat!

Eu - în plină expansiune, câinele o dădea pe bătrânețe. Îmi spunea mama când veneam pe acasă: - Ursei al tău nu mai prea pleacă de acasă.

Nu mai sare poarta, gardul. Se așază repede lângă poartă când mă vede și parcă mă roagă să-i dau drumul pe drum.

Îmi spunea mama toate acestea parcă cu un pic de durere. Eu, imediat mergeam și-l mângăiam pe moșulică.

Parcă se văita. Parcă avea ochii obosiți. Parcă nu se mai uita în ochii mei cu atâta agerime. Aproape că nu se mai uita la mine, dar îi simțeam bucuria revederii.

Într-o duminică dimineța, pe când încă dormeam (fusesem noaptea la un bal, nu mai știu pe unde), a veni mama să mă scoale.

Parcă țipând, cu o voce pe care nu i-am mai auzi-o până atunci, mi-a spus:

- Scoală-te că a murit Ursei!

Cred că nu putea muri până ce nu mă vedea.

Nu mai știu ce am făcut, nici acum nu știu, când lacrimile-mi coboară în barbă.

Moartea cheală, rece, neagră, urâtă și spână, în acea noapte ne-a surprins și mi l-a luat pe Ursei. Jale mare în sufletul meu.

Am zis să-l mai țin o zi în curtea casei, curtea unde a fost stăpân până aseară.

M-am gândit să-l duc undeva în malul Șasei să-i fac o groapă și să-l depun acolo.

A doua zi de dimineță, mi-am luat o parte din copilărie, am târât-o pe ududoiul ce ducea spre Șasa. I-am făcut o groapă mare, l-am depus acolo și l-am predat Domnului cu procesul verbal.

Adio, Ursei!

Adio, prieten drag!

Toată viața îmi vei lipsi!

MOARTEA LUI BARBU SLĂTINEANU.

Prof. Dr. Paul DĂNCESCU

Barbu Slătineanu, boier de viță veche, deschisese porțile muzeului său de ceramică în strada Dr. Obedenareu în cartierul Cotroceni al Bucureștilor, puțin înainte de anii 1960. Colecția sa de artă populară românească, vrednică de un adevărat muzeu, trebuia să-i poarte numele: Colecția sau Muzeul Barbu Slătineanu. Dar să nu uităm că era pe vremea comunismului nefast. În urma evenimentelor tragice din familia

Slătineanu, numele colecționarului a fost proscris de către comuniști, iar așezământul avea să-și schimbe numele oficial în simplul « Colecția de artă comparată ».

Despre aceste evenimente tragice as vrea să povestesc. Dar mai întâi să vă spun cum mi-l amintesc pe acest om și ce a însemnat el în cultura românească.

De înălțime, Barbu Slătineanu era un bărbat mai degrabă micuț, corpulent. Era comunicativ, binevoitor, simpatic, avea un discurs frumos, captivant. Fără îndoială că îi făcea plăcere ca muzeul său să fie vizitat și lăsând la o parte oboseala vârstei, el se grăbea să dea explicații, mai ales tinerilor care manifestau interes pentru frumos și cărora dorea să le comunice toata dragostea sa pentru arta adunată acolo, pentru ceramica și covoarele populare românești și pentru câte alte lucruri de artă din colecția sa. În fața pieselor expuse pe perete, vorbea aproape cu emoție. Vorbea cu sine însuși, răscolind amintiri. De aceea poveștile sale ne trezeau nouă, celor veniți să-i vizităm colecția, pasiuni tinere pentru arta ceramicii populare.

Dar să reiau firul poveștii despre Barbu Slătineanu. Boier de viță veche, om foarte cultivat, a fost unul dintre cei mai buni specialiști în istoria ceramicii, a centrelor de olărie și a tehnicii acestei arte din țara noastră. Era un colecționar avizat în arta olăriei populare românești. În anii dintre cele două războaie, el cutreierase țara în lung și în lat, colindase toate regiunile țării cu mașina. Împreună cu soția lui, micuța doamna Slătineanu, născută Lahovari, cunoscuseră personal

olarii din satele noastre, vizitau atelierele lor, cunoșteau specificul acestei arte și tehnicile de lucru în fiecare centru tradițional de pe întinsul țării. Toate aceste cunoștințe, Barbu Slătineanu le-a adunat în scris. El este autorul unor lucrări cu autoritate despre ceramica populară românească printre care, una dintre publicații este o adevărată carte de referință.

Muzeul de ceramică inițiat de Barbu Slătineanu era o mică bijuterie în orașul cu o sută de biserici și cu multe muzee și expoziții. Deși trăiam în plin comunism în care domnea un crud totalitarism de stat, în societatea bucureșteană continua totuși o anumită ambianță, rămasă din epoca dintre cele două războaie, când se formaseră nenumărate colecții de artă cu rol deosebit în educarea tineretului. Muzeul de artă comparată avea într-adevăr o latură didactică. Pe vremea când l-am cunoscut pe Barbu Slătineanu, făceam și eu parte dintre tinerii avizi de artă, de tot ce era frumos.

Despre valorile ceramice expuse acolo voi povesti poate alta data. Acum să lăsăm loc tristeții. Sunt amintiri despre lucruri și fapte cu mult mai mult decât triste, de-a dreptul dramatice. În astfel de împrejurări s-a curmat viața lui Barbu Slătineanu. Caut să scot șoapte și suspine din vechile colțuri ascunse în fundul sufletului. Răscolesc astăzi aceste amintirile vechi, sigilate și neumblate de ani de zile, îngropate adânc de teama de a nu-mi fi auzit cineva gândurile, atât era de mare teroarea acelor timpuri ale ocupației sovieto-comuniste. Poate că unele din cele ce voi scrie acum nu sunt aidoma cu cele auzite șoptit, acum aproape o jumătate de secol, și cer iertare pentru unele nepotriviri. Cred că era prin anii 1959-1960, sau poate puțin înainte de sfârșitul celui trist deceniu, când Barbu Slătineanu a fost arestat de securitatea comunistă. Amănuntele întâmplării au circulat repede prin București, în șoapte și le-am aflat de la unul și de la altul din lumea artelor. Și iată ce anume am aflat.

Barbu Slătineanu se întâlnea din când în când cu doi vechi prieteni. Unul era Șerban Cioculescu, criticul de literatură și familiar al culturii franceze, iar celălalt era Marius Nasta, doctorul, profesor de fiziologie, un savant cunoscut și recunoscut în lumea specialiștilor din țară și din străinătate. Ei se întâlneau, să schimbe o vorbă prietenească, în atmosfera

elevată și primitoare din casa lui Barbu Slătineanu din Cotroceni, unde era și colecția de artă comparată.

Toți trei, cunoștințe vechi, prieteni vechi, depăneau amintiri. Ca toată lumea Bucureștilor și a țării și desigur, ca toată lumea din Europa de Răsărit din acele vremuri triste ale comunismului de tip sovietic, discuțiile celor trei alunecau pe povârnișul politicii. Politică vorba vine. Așa se numeau necazurile zilnice, preocupările mărunte despre lipsurile de fiecare zi și mai ales despre arestările și detențiile politice în acea vreme de groază și de blestem, care urmase ocupației rusești a țării noastre. Bineînțeles că discutau, probabil, și despre situația politică din țară și probabil, naivi ca toata lumea, își manifestau speranța în americani, cum că americanii ar fi urmat să vină și să ne salveze. Discuțiile nu aveau însă nimic subversiv în adevăratul sens al cuvântului. Departe de a fi fost un complot ! De altfel, cei trei, care erau oameni în vârstă, nu ar fi avut nici puterea și nici măcar gândul să intervină în schimbarea situației politice a țării. Nemulțumirile despre care discutau erau generale. Pe lângă nenorocirile abătute asupra întregii țări, cei trei aveau fără îndoială și necazurile lor proprii, numai ale lor, pe care și le împărtășeau.

Barbu Slătineanu, de pildă, fusese evacuat, pe nepusă masă, din casa unde locuise din strada Nicolae Iorga, din casa bunicului soției sale, doctorul Nicolae Kretzulescu, cel care fusese unul dintre fondatorii Facultății de Medicină din România. La capătul grădinii acelei case, la stradă, se poate vedea până astăzi poarta de fier bătut la forje, cu un medalion în oval în care sunt inițialele NK ale celebrului doctor. Din acea imensă casă bătrânească fusese evacuată forțat și rapid numeroasa familie, rude, rubedenii și găzduiți, cu zor nevoie și se mutaseră în locuința din strada Dr. Obedenaru, acolo unde mai târziu, organizaseră muzeul de ceramică, în marele salon al casei.

Fără îndoială că cei trei prieteni, datorită originii boierești al unuia și a statutului de intelectual al tuturor celor trei, au fost urmăriți de securitatea comunistă. De altfel, toată lumea era urmărită, nărav cunoscut al opresorilor comuniști, conform modelului terorist sovietic. Fapt este că locuința lui Barbu Slătineanu a fost pusă sub urmărire. Au fost urmăriți toți trei, și toți trei au fost arestați în același timp. La ancheta li sa pus în față dovada culpabilității. Se înregistrase o convorbire cu amănunte asupra nemulțumirilor lor personale și ale țării noastre. O vină politica flagrantă, nemaipomenită! Mai târziu s-a aflat că servitoarea, fără îndoială forțată de securitate, așezase pe ascuns un microfon în abajurul lămpii din salon, chiar deasupra măsuței în jurul căreia se adunau cei trei și unde, în general, se primeau musafirii. Ca urmare, toți trei au fost arestați și anchetați.

Ancheta de securitate, pe atunci, nu era lucru de glumă. Brutalitățile și insultele erau de rigoare. Barbu Slătineanu moare în cursul anchetei la securitate. Atac de cord. Amănuntele medico-legale le-am aflat de la doctorița Adriana Manolescu, care lucra la morga orașului, la Institutul medico-legal dr. Minovici. Mari ateroame arteriale. O sănătate subredă care aștepta o lovitură ca să se dărâme. Și s-a dărâmat. Toate acestea le-am aflat pe ascuns, din lumea medicală, pentru ca nu am cerut niciodată și nici nu am

îndrăznit să cer amănunte din partea familiei. O tăcere consimțită de ambele părți era lucru obișnuit în astfel de cazuri. Și nici mai târziu nu am căutat să află ceva din partea familiei, nu am întrebat nimic în legătură cu sfârșitul tragic al lui Barbu Slătineanu. Chiar numele fondatorul muzeului era evitat în convorbirile cu familia sa, atât de teribilă era groaza fiecăruia dintre noi în acele vremuri.

Lumea se temea să vorbească, să spună ceva, ajungeai să-ți fie frică până să și gândești. Mai târziu am aflat că pentru eliberarea din închisoarea politică a profesorului Marius Nasta se depuseseră intervenții mari din partea corpului profesoral de la medicină și a savanților din București și din țară și poate chiar din străinătate. Însă, până să se înțeleagă că discuțiile din casa Slătineanu a celor trei nu aveau de fapt nimic subversiv, că nu urmăreau vreun complot, faptele și-au continuat cursul și s-au desfășurat în mod dramatic. Curând a venit eliberarea, apoi reabilitarea. Profesorul Marius Nasta a revenit la catedra sa la Facultatea de Medicină. Serban Cioculescu, reprimat în învățământ, a ocupat mai târziu o catedra la Facultatea de Litere de la Iași iar după mulți ani, a fost ales chiar membru al Academiei Române. Vremurile de cruntă teroare trecuseră odată cu dispariția guvernului de străini, impus de la Moscova. Doar peste Barbu Slătineanu cortina a rămas definitiv coborâtă. O tăcere deplină, o liniște totală s-a așternut asupra amintirii acestui om de mare valoare culturală, mort în închisorile comuniste. Moartea savantului ceramist în închisorile terorii, a fost o mare rușine pentru guvernul comunist de atunci, o pată de neșters. Da fapt, o rușine ca multe altele. A fost un capitol penibil al istoriei, cum a fost de altfel și ghilotinarea lui Lavoisier pe vremea revoluției franceze. Nu s-a aprobat nici cel puțin ca muzeul fundat de el să-i poarte numele, Muzeul Barbu Slătineanu, după cum se cădea să se numească. De abia târziu, cărțile sale de studii asupra ceramicii au fost scoase din interdicție, iar numele său nu a mai fost proscris și a început să fie pomenit, la început timid, apoi cu tot mai mult respect și considerație.

Odată însă cu instalarea progresivă a blestematei revoluții culturale, de după anul 1972-73, a început din nou declinul culturii noastre, în toate ramurile. După cutremurul din 1977, Colecția de Artă comparată fundată de Barbu Slătineanu, a fost închisă iar o parte din valoroasele exponate de ceramică au fost duse în Muzeul Colecțiilor, amenajat precar în clădirea care pe vremuri fusese a Ministerului de Finanțe, de pe Calea Victoriei colț cu Calea Griviței, unde aripă veche de aproape două sute de ani, fusese pe vremuri chiar palat domnesc, sub Grigore Ghica-Vodă, îndată după plecarea fanarioților. Mult mai târziu, după revoluția din 1989, s-a redeschis Colecția de Artă Comparată, muzeul lui Barbu Slătineanu, în locuința familiei din Str. Dr. Obedenaru. Am trecut prin fața casei cu strângere de inimă. Eram cu soția mea. Aș fi vrut să revăd pe Sandra Sturdza, fiica ceramistului. Doamna Slătineanu se prăpădise. La muzeu însă nu erau orele de vizitare. Nu am putut intra, lăsând vizita pentru altă dată. Și ca orice lucru amânat, când tu însuși ești în declinul vieții, acel lucru este ca și pierdut.

PENSE COMME LE VENT!

Christina CALLIMACHE

Traduction du roumain par Wladimir Paskievici

VIII

Appeler le rire

Le lendemain, le moine guide me prend à part et me dit:

- Je veux d'abord te montrer quelque chose.

Pour partons immédiatement après le petit déjeuner. Il m'amène dans la forêt sur un sentier que je n'avais pas encore exploré. Nous arrivons dans un endroit détruit par un incendie mais récemment refait. Une bonne demi-douzaine des arbres gigantesques n'avaient que partiellement brûlé. Les parties brûlées avaient été « reconstruites » par... des logements. Des « maisons », quelques-uns unes plus petites, d'autres plus grandes, étranges mais bien intégrées dans le paysage.

- Qu'est-il arrivé ici? Quand? je demande

- Tu parles de la construction ou de l'incendie?

- Des deux.

- La construction a été achevée il y a deux ou trois ans, l'incendie..., seul Dieu le sait. Les moines ont découvert cet endroit particulier et l'architecte a pensé consolider les arbres en y incorporant des logements. Ils sont très commodes à l'intérieur et extrêmement isolés, comme tu pourras le voir

- Mais n'était-il pas plus simple de construire les logements séparément, sans toute cette complication?

- Certainement, mais le résultat n'aurait pas été pareil, n'est-ce pas?

Nous grimpons par une échelle étroite mais bien ancrée et entrons dans une de ces maisons. À l'intérieur, la décoration était toujours minimaliste; par contre, on avait l'impression qu'une lumière extraordinaire jaillissait des meubles eux-mêmes.

- D'où vient cette lumière? je demande.

- Je ne saurais pas trop bien te l'expliquer. Selon ce que j'ai compris, ces maisons ont un système d'aération comprenant des miroirs qui réfléchissent la lumière du soleil vers l'intérieur.

Nous buvons silencieusement le vin devenu traditionnel.

- Le rire! s'exclame le moine, subitement.

- Je ne comprends pas, dis-je.

- Nous devons nous entretenir sur l'importance du rire.

- Bon, qu'est-ce qu'il a de si spécial le rire?

- Le rire est énormément important, une personne qui ne sait pas rire d'elle-même n'a rien à faire ici, ni ailleurs dans le monde, d'ailleurs.

- Moi je ne sais pas rire, lui dis-je en me versant un deuxième verre.

Comme d'habitude, le moine guide ne protesta pas.

- Tu crois savoir, mais le sais-tu vraiment? me demande-t-il.

- Explique-toi.

- Voilà, tu ris lorsqu'il y a une raison, n'est-ce pas?

- Évidemment, est-ce que toi tu ris autrement?

- Oui.

- Comment?

- Moi j'ai appris à appeler le rire, à l'inviter poliment, lorsque la tension augmente dans ma vie. Le rôle du rire est de tout consommer, de tout purifier, d'une catharsis.

On entend au loin les cloches annonçant le souper. Nous marchons en silence sur les sentiers tortueux qui passaient entre les arbres séculaires, pendant que je me disais qu'inviter le rire était pour moi comme une invitation à la danse...

La dernière leçon

Le moine guide apparut soudainement.

- Est-tu prête pour la leçon suivante?

- Oui, dis-je

- Nous allons partir bientôt, toi tu retourneras dans ton monde, moi je partirai pour le Népal, suivit-il.

Nous marchions, côte à côte, sur le sentier en gravier blanc-beige. J'avais l'impression que l'atmosphère de la forêt était celle de La belle au bois dormant, sans aucun rapport avec ce qui se passait.

- Tu n'es pas là, dit-il.

- Cela est vrai, je lui réponds et lui raconte à quoi je pensais.

- C'est comme si la forêt était enchantée?

- Quelque chose dans ce genre...

- Elle l'est, affirma-t-il brièvement. Suis-moi.

Nous nous lançons dans la course folle habituelle le long du précipice. Je n'ai pas protesté, cela aurait été d'ailleurs inutile. Nous arrivâmes dans un endroit plutôt sombre.

- Voilà! Comment tu le trouves?

- Quoi donc?

- Cet endroit.

Je regarde tout autour, à part la forêt dense il n'y avait rien. Je m'attendais voir à tout instant surgir de quelque part une maison étrange.

- Nous sommes au milieu de la forêt, lui dis-je.

- Regarde bien.

Je dirige mon regard dans la direction qu'il m'indiquait et... rien. Je me tais en attendant la suite. Le moine guide s'approche d'un vieil arbre, vraiment gigantesque.

- C'est un des arbres des plus vieux de la forêt, des plus sages, dit-il et sortit de son sac à dos deux couvertures qui sentaient bon.

Il les pose au pied de l'arbre, me fit signe de prendre ma place habituelle. Je m'assois légèrement contrariée, j'avais soif.

- Que veux-tu boire? me demande-t-il, en devinant mes pensées.

- Qu'est-ce que tu as?

- Du thé chaud, ce qui serait le plus appropriée, mais aussi de l'eau minérale et du vin.

- Du thé, je lui réponds et il versa du thé dans deux tasses métalliques.

Le silence était total. Soudainement, le moine me demanda:

- L'entends-tu?
- Qui?
- L'arbre, me dit-il en me surprenant.
- Je n'entends rien, répondis-je sans rien comprendre.
- Pense comme lui! me dit-il, en me surprenant de nouveau.

Les adieux

Après le stage, j'ai décidé de rentrer chez moi. Une limousine m'attendait pour m'amener à l'aéroport. Je prends congé de tous en laissant en dernier la petite Française et Sunita. La petite Française se jeta dans mes bras en sanglots.

- Pardonne-moi, j'ai été abominable avec toi, en réalité je t'aime beaucoup.

- Je t'aime beaucoup moi aussi et tu n'as pas été abominable du tout.

- Mais tu me pardonnes?

- Bien entendu, lui dis-je en l'embrassant.

Sunita fut la dernière dont je pris congé.

- Je te remercie, lui dis-je tout simplement.

- Moi aussi, répondit Sunita, mais ne t'en fais pas, nous allons bientôt nous retrouver. Moi je reste ici et tu seras la bienvenue, quand tu le voudras.

Je me sèche les larmes et je prends le taxi. Les filles restent dans un groupe compact, dans leurs uniformes gris-souris. La soirée était dorée et je ressens un grand bonheur dans mon âme, sans raison apparente.

AGAGUK (XX)

Roman de Yves THÉRIAULT.

Traducere din limba franceză de Ortansa TUDOR

atsak – ursul

Tayaout avea cinci ani când un urs din pădurile sudice, un urs negru, se urcă până în tundră unde trăia Agaguk. Animalul fusese rănit. Flămând, își căuta refugiu în drum. Asta îl adusesse mai sus ca de obicei și acum se rătăcise.

Rana nu mai sângera, dar el se simțea slăbit și, găsind tufișul de lângă râu, se tupilă acolo așteptând. Agaguk, care în ziua aceea vâna pe undeva mai departe, cu Tayaout alături, nu văzu ursul și nu-i simți mirosul, animalul fiind ascuns în partea opusă a râului.

Seara, ursul se ferea să se deplaseze de frica lupilor. Nu se simțea în putere să-i înfrunte. Trebuia să mai stea acolo vreo patru zile ca să-și recapete forțele. Revenindu-și, părăsi locul și merse să vâneze. Găsise câte ceva pe tundră, desigur, mai puțin decât în pădurile natale. Ucise totuși o nevăstuică dintr-o lovitură de labă. Mai sus în râu, văzu pești înotând și prinse vreo zece pe care îi devoră. Pe malul opus al râului, găsi fructe sălbătice zemoase și le mâncă de asemenea cu poftă. Apoi traversă cursul râului și reintră în ascunzătoare. Era sătul. Nimeni nu-i bănuia prezența. La un moment dat, lui Iriook i se păru că zărește ceva mișcându-se prin apropierea râului, dar, prinsă de treburi în interiorul iurtei, nu mai stătu afară să supravegheze. Printr-un fel de miracol, ursul mai stătu încă trei zile în boschet, înainte de a fi descoperit. Dar nu Agaguk îl descoperi, ci ... Tayaout.

Într-un loc mai îngust al cursului apei, se aflau îngrămădite niște pietre formând un vad pe care se putea trece ușor râul. În ziua aceea, Agaguk nu se dusesse la vânatoare și copilul se juca singur în fața iurtei. Îi trecu prin cap să traverseze pârâul și, astfel, ajunse pe celălalt mal.

În tufiș el zări o grămadă neagră și, neputând să o identifice, îi stârni curiozitatea. Se apropie, întinse mâna și atinse spatele ursului. Tayaout în picioarele goale, venind din direcția opusă vântului, nu atrăsese atenția animalului somnolent. La atingerea degetelor, animalul tresări ușor. Instinctul său nu era alertat. Dar Tayaout a intrat mai adânc cu degetele în blană – un gest spontan de copil, brusc și

imprudent. Atunci ursul tresări, se întoarce mai întâi pe o parte lovind aerul cu laba, apoi pe burtă și, sprijinându-se pe picioare, se ridică până la înălțimea lui Tayaout, mormăi și se retrase brusc în boschet.

Fu o mișcare atât de rapidă, încât păru o secvență de clipă topită în timp, singură și unică.

Tayaout țipă. Un țipăt prelung de copil disperat, pe fondul sonor al mormăiturilor animalului.

Ursul însă, nesimțindu-se prea deranjat, nu se mânie. În el se strecură doar un fel de frică incontrollabilă care îi neliniștea simțurile și instinctele. Nu-și recunoștea dușmanul, căci Tayaout nu avea miros de om. Copilul încremenit urla întruna în timp ce ursul mormăia.

Ambii, simțindu-se pradă unul pentru altul, fură paralizați de o spaimă mortală.

Din iurtă, Iriook auzi țipătul lui Tayaout și mormăitul ursului. Strigă la rândul său disperat. Agaguk, care întindea capcane în avalul râului, auzi doar mormăitul ursului și strigătul lui Iriook, fără a distinge țipătul lui Tayaout. Soarta copilului se decidea în fracțiuni de secundă. Cât o zbatere de pleoapă, cât o tresărire. Căci atât i-ar fi trebuit ursului ca să-și revină și apoi să sară asupra lui Tayaout. Un declic infim, o încordare de nerv, un impuls transmis mușchiului.

Agaguk alergă gata să tragă.

Din iurtă, Iriook țâșni cu pușca în mână, încadrând ursul în miră într-o clipită.

Dar înainte de a apăsa cu degetul pe trăgaci, înainte de realizarea cursei nebune a lui Agaguk, scena se schimbă brusc ca și când cineva ar fi turnat viață acolo unde, la un moment dat, nu erau decât niște statui imobile. Tayaout, care țipa ca un copil, răcni deodată, dacă se poate numi răcnet sunetul ieșit din acest gât subțirel. Se rostogoli la pământ, se ridică imediat pe propriile-i picioare cu o piatră în mână. Ursul se repezi spre el, dar copilul aruncă piatra lovind animalul drept în bot. Ursul se clătină un moment, își frânse elanul și se îndreptă în direcție opusă, fugind de agresor.

În acea clipă Iriook a tras. Ea urmărise ursul în miră până ce acesta a început să fugă. Glonțul străpunse capul animalului, care se prăbuși.

Ursul era mort. Iriook, tremurând, alergă pe pietrele de la vad și-l luă pe Tayaout în brațe. Sosi și Agaguk.

Fericit, tatăl începu să joace. Mai întâi pe loc, apoi înconjură copilul dansând și bătând din palme. Inukul striga și plângea de bucurie.

– L-ai văzut? – striga el. L-ai văzut pe Tayaout? A pus ursul pe fugă! A lovit cu putere în urs!

Agaguk săltă copilul, zvârlindu-l să plutească o clipă în aer. Îl arunca și îl prindea, iar Tayaout râdea cu toată gura, scoțând și el țipete de bucurie. Iriook, cu fața scăldată de lacrimi, surâdea uitându-se cu admirație la micul viteaz, aproape un bărbat, dar de-o șchioapă, care a aruncat cu piatra în urs de parcă acesta ar fi fost cine știe ce vizon rătăcit.

– Tayaout! – striga Agaguk. Tayaout!

Altceva nimic nu mai găsea de zis, nimic de strigat.

saglovok – mincinosul

Iriook ținea în ea de multe zile ceea ce avea de spus, lucruri tulburătoare despre care nu pomenise nimic până acum. Într-o dimineață, când Agaguk nu se dusesse la vânătoare, îl făcu să se așeze alături de ea, în fața iurtei. Tayaout se juca lângă râu. Era gol și intra din când în când în apă, se distra prinzând raci pe care apoi îi arunca înapoi să atragă peștii.

– Agaguk, – zise femeia.

– Ce s-a întâmplat?

– Am să-ți spun ceva care te privește...

– Te ascult.

– Pe traficantul Brown tu l-ai ucis, așa-i?

– Știi doar. M-ai întrebat odată și eu ți-am răspuns.

– Da. Știu.

– Si atunci?

– Ramook a fost spânzurat, să zicem, fiindcă i-a omorât pe Henderson și pe Ayallik...Dar tu?

– Eu?

– Ești oare ca ceilalți din sat? Nu ai plecat de-acolo ca să trăiești altfel?

Agaguk nu răspunse. El își privi atent femeia. Acum, că avea fața mutilată, ea nu putea să afle gândul bărbatului său decât uitându-se în ochii lui. În acel moment privirea lui Agaguk rămase fixă și ea nu putea ghici nimic.

– Dacă nu ești ca ei – urmă ea – și ai ucis un om, înseamnă că ești tulburat și ai muștrări de cuget.

– De ce? A vrut să-mi fure pieile.

– Te-ai fi putut mulțumi să le iei înapoi, fără să îl omori.

– Ce vrei tu de fapt?

–.Regreți că l-ai ucis?

Agaguk rămase un timp tăcut, apoi se hotărî să răspundă.

– De ce mă întrebi iar despre aceste lucruri? Ești tu o femeie ca toate celelalte?

– Da.

– Nu s-ar spune.

– Și totuși sunt.

– În triburile noastre, în satele noastre, femeile nu vorbesc atât de tare și nu-și fac griji din cauza faptelor bărbatilor.

El încerca un fel de apărare, pornind de la felul său de a vedea lucrurile.

– Atunci nu sunt ca celelalte.

– Văd asta bine.

– Eu sunt Iriook, asta trebuie să-ți fie clar. Și faptul că suntem aici, singuri, în țara noastră, trebuie să-ți spună ceva.

Omul își lăsa umerii în jos, curbându-și ușor spinarea.

– Noi suntem ceea ce suntem.

– Suntem altfel decât alții.

– Poate...

– Tu regreti că l-ai ucis pe alb?

– Nu știu.

– Erai mai tânăr atunci când ai făcut-o. Nu trăiai aici de mult timp. Nu mă cunoșteai bine.

– Știu.

– Și nu-l aveai pe Tayaout.

Omul își strânse pumnii.

– Tayaout, urmă femeia, este ceea ce contează mai mult acum. Dacă cineva i-ar da foc noaptea?

– Brown nu era Tayaout. Era un alb care fura.

– Dar poate avea și el pe ai săi care îl așteptau în țara lui. Dacă tu ai fi fost plecat și cineva te-ar fi omorât, eu te-aș fi așteptat. Și dacă nu te-aș mai fi văzut niciodată, aș fi plâns amar.

Din nou Agaguk se cufundă în liniște. Un timp. Apoi zise șovăielnic:

– Și dacă aș regreta că l-am ucis pe Brown?

– Pentru o viață luată trebuie să dai alta.

– Nu înțeleg ce zici.

– Nu vorbesc de ziua de azi. Dacă va veni un timp și tu va trebui să alegi? Să dai o viață pentru cea pe care ai luat-o?

– Nu știu ce aș face.

– Vei da această viață?

Ezitări.

-Da, poate.

Tayaout, la râu, lansă un strigăt:

– Aya...!

Era în picioare în apă și ridica deasupra capului un pește mare care se zbătea. Agaguk se ridică.

– Vezi, zise el, trebuie să mă duc la râu.

Fugea, era evident. Dar el spusese destul pentru ca Iriook, deocamdată, să fie satisfăcută. Emoționată, ea îi privea pe acești doi oameni, copiii ei – pe acest Tayaout deja atât de sigur pe el și pe acest Agaguk care era pe cale să-și regrete crima...

Un sentiment pe care nici un eschimos nu l-ar fi mărturisit niciodată.

Un sentiment de femeie...

Și provocat de acest mascul puternic, de acest stăpân în fața căruia Iriook ar fi îngenuncheat...

Puternicul, masculul-Agaguk?

Dar unde se situa puterea lui Agaguk? În mușchi? În dibăcia fiecărui gest? În efortul depus pentru a ridica de la pământ un ren împușcat?

Poate în îmbrățișarea lui?

Sau, poate, în dragostea de viață, în calmul cu care își răpune dușmanii, în siguranța cu care își croiește drumul, învingând toate obstacolele ce i se opun din afară... Putere latentă de nezdruncinat...

Putere.

Dar Agaguk nu era în stare să-și conștientizeze puterea. El se trezea în fiecare dimineață ca un exilat într-o țară a inocenței, a cărei geografie nu o înțelegea de fel. Intra apoi

într-o altă țară, una familiară, cu activități zilnice obișnuite, liniștitoare, care îi ofereau satisfacții.

Pentru fiecare inamic avea pregătită o armă. Pentru fiecare amenințare – un sistem de apărare. Permanent de veghe, deplin conștient, abil la jocurile vieții, Agaguk nu știa ce este frica. Poseda priceperile necesare de a înfrânge fiecare animal periculos în parte. Avea rețete contra frigului și marilor vânturi care bântuiau tundra, contra luminii orbitoare ce cobora din cerul sclipitor de vară, găsindu-și la momentul potrivit adăpostul cel mai sigur. Știa să se târască, dacă era necesar, să alerge atunci când era nevoie, să înfrunte primejdia dacă o întâlnea.

Dar noaptea?

Dar somnul?

Dacă era o breșă în zid, o slăbiciune în puterea sa, aceasta se manifesta în timpul viselor de noapte. El nu le povestea, nu știa cum să le „zică”. Dacă era tulburat când se trezea, cum să-i explice lui Iriook că, în timpul somnului, animale sălbatice uriașe, necunoscute, contra cărora nu avea cum să se apere, se năpusteau asupra lui și-l devorau?

Rana de pe față, dureroasă în fiecare noapte, era redeschisă de fiarele din vis. Omul, în fiecare noapte, se rostogolea la pământ neputincios, strigând după ajutor, gemând.

Trăia, aieveau, frământările din coșmar, inundat complet de sudoare, iar Iriook – grijulie, sprijinită pe un cot, fără să doarmă – se uita la el.

Câteodată ea îl zgâlțâia ca să înlăture visul rău. Dar învățase, încă de foarte tânără, că nu trebuie să alungi visele rele ce se petrec în țara viselor, unde ele trăiesc libere și puternice, căci dacă le-ai alungat într-o noapte, ar putea reveni în noaptea următoare mai amenințătoare.

Cu toată grija ei, Iriook nu putea face nimic.

Asta dura de multe luni...

Dar în timpul zilei? Mai rămânea mereu treabă de făcut din ziua precedentă. Eterna treabă, care nu se termină decât o dată cu moartea!

Și grija pentru Tayaout, fiul său ce creștea rapid și percepea lumea înconjurătoare, având echilibrul psihic tot mai dezvoltat și mușchii din ce în ce mai supuși voinței sale...

Și minunea tundrei...

Și iarăși, brusc, mizeria câmpiei de zăpadă...

Căci iarna revenea și te pomeneai cu vântul care sufla în fiecare noapte, strivind sub gerul său apăsător totul. Dimineața, mușchiul era înțepenit de ger și nu-și putea reveni decât în miezul zilei, când căldura soarelui mai potolea vântul de la nord, făcându-l aproape plăcut.

Nu mai era verdeață. Tundra redevenea întunecată. Acolo unde apa țâșnea din mușchi, se formau băltoace care dimineața erau înghețate și se topeau zilnic, din ce în ce mai puțin, la căldura tot mai slabă a soarelui.

Păsările de vară călătoreau spre sud. Dropiile, pe care le pândea Agaguk pe timp bun, își reluau acum drumul spre țările soarelui. În curând, tundra va deveni solidă și tare, permafrostul se va ridica din nou la suprafață și primii fulgi de zăpadă, mărunți ca sarea, vor zbura pe suprafața mușchiului. În curând va fi din nou iarnă.

Ce va reprezenta pentru ei acest timp primejdios? Vânătoarea fusese bună și provizii aveau din belșug. Pieile

formau un balot impunător pentru trocul de la post o dată cu venirea primăverii. Pieile de folosință curentă – cele de ren, de lup și câteva de vulpe precum și pieile de focă ce rămăseseră formau împreună o rezervă prețioasă.

În cutie se mai găseau destule gloanțe pentru tot sezonul și chiar pentru mai mult timp. Nu le lipsea nici zahărul, nici sarea, aveau un sac mare de ceai, lux de care Agaguk era mândru. Grăsimea, seul și chiar uleiul rezultat printr-o distilare migăloasă le asigurau rezervele necesare.

Iarna putea veni, nu le va lipsi nimic.

Dacă avea o tulburare în sufletul lui de inuk nu era din cauza unei posibile mizerii, care ar putea surveni. Mizeriile vechi fuseseră uitate. Ceva anume însă contribuia la nemulțumirea sa. Episodul referitor la Ramook, poate vizita poliției, accidentul?

N-ar fi putut spune exact ce.

Apoi mai era și un fel de a privi viața, o viață în care se obișnuise de timpuriu să braveze, vicleniile împotriva poliției, perturbările din sat care făceau parte din viața tribului cu tot ceea ce puteau ele aduce.

Dar, în afară de toate acestea, o neliniște specială îl rodea pe Agaguk. El descoperea în fiecare zi câte ceva nou la Iriook. O revelație lentă, care părea că nu va înceta niciodată. Și ceea ce descoperea îl pune pe gânduri.

La început iubise mult fața ei netedă și frumoasă, corpul cu mușchi solizi, scurți și îndesați, pe care îl îmbrățișa cu plăcere. O dorise pe Iriook în ceea ce privește corpul său. Cu trecerea lunilor, îi apreciașe și priceperea în treburile gospodărești, forța, rezistența.

Apoi veni copilul. Un băiat și recunoștința profundă a lui Agaguk. El descoperise prin această naștere un nou atașament, atașamentul omului, pe care îl simțea pentru Iriook.

Mai descoperise că tot ce îi făcea rău femeii sale, îi făcea rău și lui, simțind atunci nevoia să sugrume, să lovească sau chiar să ucidă. Simțea o emoție care îl făcea nebun, dar ce sens avea această dorință animalică de a omorî pentru că Iriook suferea?

După accident descoperi și alte calități ale femeii. La început, ea fusese doar femela prețioasă dependentă de el, la care ținea atât cât ținea la pușca sa, la gloanțe sau la capcane, la sobița de metal, la lampa suspendată în iglu.

Când se produsese accidentul, Iriook luă asupra sa toate grijile cu răbdare: vâna pentru el, jupuia și dezosa. Când o vedea neliniștită, devotată, atentă la gemetele lui cele mai mici, ea devenea pentru el mai mult decât o femele. Simțea în sine o vâlvătaie inexplicabilă.

La neamul lor, în tradiția impusă de milenii, nu se mai pomenise ca o femeie să depășească rolul femeiei. Totuși, în fața polițiștilor, ce șiretenie fermă, calmă, derutantă, folosise Iriook! Ea l-a salvat, este cert. Și el, Agaguk, găsise normal să o acuze pe Iriook că vorbește tare, prea tare, mai tare decât ar fi trebuit să o facă

(va urma)

ANUNȚURILE COMUNITĂȚII

Grupaj realizat de Victor Roșca

NOTĂ: Toate activitățile care se desfășoară la Sala Parohială „Pr. Petre Popescu” sunt suportate financiar de Biserica Ortodoxă Română „Buna Vestire” din Montreal, proprietara imobilului

**Biblioteca „Mihai Eminescu”
a Bisericii „Buna Vestire”**

Biblioteca este deschisă:

- marțea și joia între orele 11:00 – 13:00, de pr. Liviu Alexandrescu, și
- duminica între orele 11:30- 13:00.

Bibliotecară, d-na. Luiza Săvulescu
Telefon bibliotecă 514) 274-6735

Biblioteca dispune de 20.000 de volume dintre care circa 5.000 în limba română și circa 15.000 în limbile franceză și engleză.

**Școala duminicală
pentru copii
a Bisericii Buna Vestire**
A început sesiunea II-a

Scopul școlii duminicale este formarea micului creștin. Se transmit copiilor iubirea de semeni, generozitatea, respectul față de părinți. Copiii sunt pregătiți să devină oameni de caracter, integri, harnici spre bucuria părinților.

Pe lângă religie, copiii învață obiceiurile creștine ale sărbătorilor românești.

Lecțiile se predau în limbile română, franceză și engleză.

Abonamente

Vă rugăm să vă abonați pentru susținerea revistă. Costul anual este de 25\$.

1. Dreptul de a reproduce și de a difuza din revista „Candela de Montreal” este rezervat numai redacției.

2. De conținutul articolelor din revistă este răspunzător autorul.

* Candela pe internet:
pages.infinet.net/romanblt/ sau

www.bunavestire.ca/RO/ (butonul Candela)

**Donații pentru revista
Candela de Montreal în 2015**

Prof. univ. dr. Antoine Soare	300\$;
Prof. univ. dr. Wladimir Paskievici	200\$;
Prof.univ.dr. Sorin Sonea	200\$;
Total	700\$.

**Programul
Slujbelor religioase**

În fiecare duminică și în zilele de sărbătoare marcate cu roșu în calendarul creștin:

- Orele 9:30 – Utrenia;
- Orele 10:30 – Sfânta Liturghie.

În fiecare vineri la orele 18:00 se oficiază Slujba Acatistului și Taina Spovedaniei.

Sărbători religioase

- Vineri 31 ianuarie, Sfinții Trei: Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur;
- Luni 2 februarie, Întâmpinarea Domnului;
- Miercuri 25 martie, Buna Vestire;
- Duminică 12 aprilie, Invierea Domnului;
- Luni 13 aprilie, Sfintele Paști;
- Marți 14 aprilie, Sfintele Paști.

Servicii religioase

Anul	Botezuri	Cuninii	Înmormântări
2009	113	19	9
2010	124	17	4
2011	128	19	4
2012	101	15	4
2013	121	25	10
2014	129	18	4
Total	716	113	35

**Să ne cunoaștem
profesioniștii din comunitate**
Me CEZAR CATALIN MIHAI**Avocat**

**5497A, Ave Victoria,
Bureau 104, Montréal
(Québec) H3W 2P9
Tel. : 514-341-5330
Fax: 514-341-8626**

- Imigrație
- Drept matrimonial (separări, divorțuri, garda copiilor, pensii alimentare, litigii testamentare, omologări testamentare etc.)
- Drept imobiliar (defecte ascunse de construcție ori vicii de sol; recuperarea comisioanelor datorate agenților imobiliari)
- Régie du logement

VIOLETA PÎRVU**Courtier immobilier agréé**

333 Champagne, St-Eustache J7P 2H4

Cell: (514) 567-4619**Courriel: info@violeta.ca**

**Cele mai bune condiții pentru
clienții români la www.violeta.ca**

**CASEY AURAN /
AUTO EURO CHOIX**

**Mașini de ocazie
la prețuri convenabile.**

**16625 Boul. Pierrefond, Montreal,
H9H-4L2**

Zona: L'île Bizard-Sainte Genevieve

Cell: (514) 999-8160

APARIȚII EDITORIALE (SCRIITORI CANADIENI):

**Milena MUNTEANU –
DEPARTE DE ȚARA CU DOR**

Milena Munteanu locuiește în Canada și este autoarea cărților *Departe de țara cu dor* și *Amintiri din țara soarelui răsare*. În cadrul rubricii sale permanente la revista „Observatorul” din Toronto, ea adresează teme de actualitate sau perene.

Milena Munteanu este inclusă în multiple antologii literare și a obținut premii la diverse concursuri internaționale de proză, inclusiv Marele Premiu la secțiunea „Reportaj literar”, în cadrul Festivalului European al Artelor „Ciprian Porumbescu” 2013.

„Invitația pe care ne-o face să o însoțim în peregrinările ei prin lume ne onorează. Ne așează în mâini cu delicatețe pașaportul de pelerin și ne face semn cu mâna să o urmăm. Cu toate simțurile în alertă, autoarea descoperă frumusețile lumii și ne îndeamnă să ne sondăm adâncurile pentru a descoperi acolo bogățiile poate uitate cu care ne-a înzestrat Dumnezeu și pe care avem obligația să le punem în valoare, să le înmulțim și, firește, să le dăruim, la rândul nostru celor flămânzi de frumos și însetați de adevăruri esențiale.

Pe lângă cultură, tradiție, diversitate geografică, autoarea ne pune la dispoziție în acest inedit jurnal de călătorie, bogăția spirituală care nu se cumpără și nu se vinde cu nici o monedă. ... Laboratorul creativ al Milenei Munteanu ascunde un tezaur de spiritualitate, cu valori de semnificație universală.

Prin acest jurnal de călătorie, Milena Munteanu devine o memorie vie... Dar și o deșteptare, o conștientizare a celor rămași acasă, pentru a-și prețui țara în orice împrejurare pentru că nimic nu e mai de preț decât aceste trei repere fundamentale: patria, limba strămoșească și mama.”

Cezarina Adamescu

**Corina CALȚAN –
UN GEAMĂT DE IUBIRE**

Ca să-nțelegi titlul romanului, trebuie să citești cartea. De ce? Pentru că romanul nu descrie numai o idilă de dragoste ci o istorie inspirată dintr-o poveste adevărată. Protagonistii povestirii sunt Liz și Eduard între care pe parcurs intervine Robert. Povestea călătorește în timp, respectiv perioada interbelică, pe durata celui de al II-lea război și în anii după război.

Aceasta frescă social-istorică făcută de autoare te face să înțelegi și să trăiești atmosfera acelor ani, mai mult decât o carte de istorie unde parcurgi doar cronologia anilor și-a evenimentelor.

Profesoară de istorie, Corina Caltan nu este doar o povestitoare de talent ci și o bună cunoscătoare a evenimentelor.

Într-o discuție de complimentare cu autoarea, i-am mărturisit că citind această carte am avut impresia că vizionez un film. Desigur, ca să ajungi să uiți de tine și să te identifice cu personajele romanului, acestea se datorează mai ales talentului ei scriitoricesc. Autoarea a știut să introducă cititorul în evenimentele descrise ..., în așa fel încât acesta devine martor ocular.

Fără a exagera, citind cartea scrisă de Corina Caltan, realizezi că n-o mai poți lăsa din mână.

Valoarea ei literară o va stabili viitorul și critica de specialitate, însă noi, prin participarea la lansarea acestui roman, ce va avea loc la Casa Română în luna februarie, vom arăta autoarei simpatie și susținere. Orice gest de creație, care germinază un eveniment literar în comunitate, merită susținut. Așteptăm la acest eveniment cât mai mulți iubitori de carte!

Ivan Alexandru

**Mircea BÂRSILĂ,
Traian GÂRDUȘ –
SONETE DESUETE****Vechea urbe**

Sub coaja uscată a urbei de azi,
Mai pâlpaie pierdutul chip al său.
Adeverind că totul este rău.
Într-o lume strâmbă: în tristețe cazii.

Tu, urbe veche, ești în amintire
Și vei statornici chiar peste ani
Cu sufletul în muzici din Balcani
Și în cântările dinspre Psaltire.

Revăd în vise scene de demult:
Neguțatori cu barbă și turbane.
Domnițe-nflorind în vaste balcoane -
Și cât n-aș da să pot să mai ascult

Un tropot de trăsură boierească,
În timp ce zorii prind să se ivească.

P.S.

Lipsește din decor și flașnetarul:
La colț de străzi își daurea altarul.

Acest veac

Și, totuși, veacul ăsta e-n risipă,
Se năruie ce-a fost, cândva, plinar,
Și visele de aur cam dispar,
Lăsând, în loc, tristeți ce se-nfiripă.

Chiar și fazanii de acuma-s posaci
Și se zvârcolește piatra-n sine.
Uitata Phoenix nu mai revine,
Iară tu, biet om sub vremuri, ce să faci?

Corabia plutește în derivă.
Nici-un semn benefic nu se-arată,
Oare nu-i nevoie de-o erată:
Cum, la ce-i scris de-o minte costelivă?

Și la ce folos răspunsul interzis?:
Arcadia e doar atât: un vis!

P.S.

Femei altoite cu oglinzi - și învârs;
O altă clipă - de un veac - în Univers!

